

The Project Gutenberg eBook of Minkä mitäkin Tyrolista, by Juhani Aho

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Minkä mitäkin Tyrolista

Author: Juhani Aho

Release date: October 18, 2004 [EBook #13779]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MINKÄ MITÄKIN TYROLISTA ***

Produced by Tapio Riikonen

MINKÄ MITÄKIN TYROLISTA

Kirj.

Juhani Aho

WSOY, Porvoo, 1921.

SISÄLLYS:

Polkupyörällä Reinin rantoja

Kuvauksia Sweitsistä:

Ihannemaa

Valokuva Sweitsistä

Ylös alpeille

Minkä mitäkin Tyrolista:

Tulo Tyroliin

»Ensi-ilta»

Tyrolilainen kylä

Menoja ja tapoja

Tulva ja sen tuhot

Kohti korkeuksia

Korkeudessa

Työn orjia

POLKUPYÖRÄLLÄ REININ RANTOJA.

Polkupyörä ja Reinin rannat—ne nyt eivät oikeastaan sovi yhteen. Yksi maailman runollisimpia ja romanttisimpia seutuja ja tuo vihoviimeisten aikain keksintö, tuo kaikista uusin kulkukapine, jonka rumuudesta ja epärunollisuudesta on niin paljon puhuttu. Pienen aasin selässä tai sukkelajalkaisen kimon rattailta, jalkaisin tai korkeintaan laivassa— siinä ne kulkuneuvot, joita esteettisen matkailijan sopii käyttää...

Mutta siitä huolimatta on polkupyörä kuitenkin hyvin sopiva ja runollinenkin kulkuneuvo juuri Reinin rannoilla.

Meitä oli kaksi seikkailijaa Suomesta, jotka olimme keskellä talvea, loppupuolella maaliskuuta, saaneet päähämme lähteä pyöräilemään. Miehenkorkuiset kinokset estivät kotona satulaan astumasta. Pantiin pyörät rekeen ja ajettiin asemalle. Oli kirkas pakkasaamu, hanget kimaltelivat ja huurteisina seisoivat metsät. Tuntui turhalta lähteä kauniimpia maita hakemaan, tuntui mahdottomalta löytää ihanampaa, puhtaampaa, ylevämpää ympäristöä kuin on kirkas, paisteinen aamu maaliskuun Suomessa. Eikä niitä oikeastaan ole löytynytäkään.

Mutta siitä huolimatta ovat Reinin rannatkin ihmeen ihanat!

Tietää olevansa Taka-Lapissa, kun lähtee Suomesta etelään keskellä talvea. Hangossa on meri jäässä niin pitkälle kuin silmä kantaa. Entinen Amerikkaan aikova ukko pyörähti takaisin Pohjanmaalle, kun jäätyneen meren näki; me puhkasimme Murtajan saattamina jään, niin että hileet kahden puolen helisi. Tuskinpa on kaikesta paljosta nähtävästä huolimatta ulkona Euroopassa, kaikesta suurenmoisesta liikkeestä ja ihmisvoiman voitollisista ponnistuksista huolimatta, montakaan niin vaikuttavaa nähtävää kuin nähdä suurten rautaisten laivain, paksua, vihaista, mustaa savua tupruten, murtautuvan jäiden saartamasta Suomilinnasta ulos Itämeren aavoille, vapaille ulapoille. Kuva pienen, kaikilta tahoilta saaretun kansan taistelusta olemassaolonsa, vapautensa ja itsenäisyytensä puolesta, sillä mitä olisimme, jos meiltä olisi Hangon väylä tukittu? Sentähdenpä me nyt, ajoipa kaakkonen tai itä melkein kuinka suuria jääjoukkoja tahansa Hangon kallioita vastaan, aina niiden läpi tavalla taikka toisella joko murtaumme tai pujottelemme. Ja pohjoistuuli, tuo kotoinen vihainen viimamme, se on tässä kuitenkin meidän vapautemme paras ystävä ja apumies, pannen suuret ulapat imemään saartavia jääjoukkoja pois rannoiltamme ja murtaen ne palasiksi aaltojen mylläkässä ulompana merellä.

Olisi luullut olevansa napamerillä semmoisina kuin niitä on kuvissa nähnyt, kun muutamia tuntia kestänyt luja jää oli loppunut ja laiva kellui sulassa meressä jäämöhkäleiden keskellä. Ja ihana oli näky, kun viheriä meri lainehti, täynnä valkoisia, auringon valossa heloittelevia jäälauttoja, jotka samalla olivat kuin hajoitettuja, pakosalle ajettuja sotajoukkoja, joita laiva ei enää välittänyt väistääkään, vaan suuntansa kerran otettuaan armottomasti puski selkään ja sivuun, voitollisesti niiden yli ja ohi rynnäten.

Mutta tullaksemme nyt Reinin rannoille...

Kölniin oli vielä rautatietä ajettava ja sieltä vasta oli varsinainen pyörämatka aloitettava. Tanskassa olivat tiet märät ja luntakin satoi. Vihmoi sitä vielä Hampurissa, ja kun meidän Kölnissä vihdoinkin oli satulaan hypättävä, niin sielläkin tipahteli taivaalta valkoisia, kotoisia hiuteita. Mutta se suli kohta ja teki ilman vain viileäksi ajaa.

Pyörä on mukava ja tarkoitustaan hyvin vastaava sille, joka tahtoo käydä vähän lähemmin tutustumaan niihin seutuihin, joiden kautta hän kulkee. Sopiihan sitä junallakin kulkea ja helposti ja mukavastihan nyt yleensä kuljetaan. Mutta vaikka uudenaikaiset kulkuneuvot ovatkin helpottaneet matkustamista ja siihen niin monia houkutteleet, on matkustaminen kuitenkin kadottanut suuren osan viehätystään juuri niissä seuduissa, joissa on eniten nähtävää. Nykyaikainen rautatiematkustaja tulee matkoiltaan usein yhtä viisaana takaisin kuin hän lähtikin. Matkansa pääpaikoista hän tietysti hyötyy, mutta matkan varrelta ei hänellä juuri ole muita vaikutuksia kuin muutamia hät'hätää nähtyjä maisemia ja ohi kiitäviä kyliä ja kaupunkeja. Tien varsi pienine yksityiskohtineen, ihmiset ja elämä eri seuduissa— kaikki se jää rautatievaunun ikkunasta näkemättä, mutta pääsee täyteen arvoonsa polkupyörällä kulkiessa.

Oli iltapäivä, kun ulkopuolella Kölnin eteläistä porttia Bonniin vievän viertotien alkupäässä nousimme pyörillemme. Hetki ei nyt ollut juuri juhllallinen, mutta hauska se oli. Oli vihdoinkin päästy alkuun, päivä oli viileä ja kirkas, tuuli myötäinen ja tie mainio. Keinuttuamme laivassa, täristyämme rautatiellä ja kyllästyneinä suurten kaupunkien meluun oli meidän sanomattoman suloista istua satulassa, notkahtelevien vieterien päällä ja hengittää raitista kevättilmaa. Tie kulki leveänä, pitkänä nauhana etelää kohti, maa oli tasaista ja lakeaa ja vasta etäämpänä tuolla edessäpäin siinteli seesteisen ilman

läpi kukkuloita ja vuorenseläniteitä. Tie kulki peltojen ja vainioiden halki, ja kaikkialla olivat maamiehet työssä auroineen ja karheineen kevätkylvöjä tehden. Ei näyttänyt vaikealta tuon pehmoisen, murakan maan penkominen. Ei sitä ollut routa kuohuttanut, eivät siinä kivet haitanneet. Mutta siksi se onkin kuin siistin emännän salin lattia, johon hän on parhaat mattonsa levittänyt. Ei rikkaa, ei roskaa, ei takkuisia ojanreunoja, ei koukeroisia vakoja, vaan kaikki suorakulmaista, melkein turhantarkkaa, niinkuin lakaistua, peltotilkut maanlaadun ja kylvön mukaan erivärisiä: ruskeita, harmaita, viheriäisiä. Eikä metsä missään haittaamassa, ei kylmää korpea näkyvissäkään, mutta tuolla täällä iltapäivän paisteessa hohtava kylä tai oikeammin kaupunki, kirkko aina keskellä kylää. Kyläin takaa kohoaa korkeita savupiippuja, siellä on tehtaita. Juna kiittää aavikkoa pitkin loitompana ja jättää pitkän palmikon valkoista höyryä jäljelleen. Ja pelloilta pyrähtää tuon tuostakin kiuru ylös ilmaan ja visertää niinkuin kotona Suomessa—liekö sitten matkalla sinne vai aikoneeko täällä pesiä.

Tie Kölnistä Bonniin kulkee kilometrittäin yhtä suorana linjana, mutta Rein-virta, joka täällä alajuoksussaan on laaja kuin järvenselkä, mutkittellee sinne tänne, hipaisten tuon tuostakin maantietä. Omituisen vaikutuksen tekee tuo tuollainen jättiläisvirta, joka yöt päivät tuhansien, kymmenien tuhansien vuosisatojen kuluessa on siinä juosta jollotellut aina samaa vauhtia, kiihtymättä, suuttumatta, aina yhtä auliisti kantaen alaspäin aluksia, mutta aina myöskin yhtä itsepintaisesti puskiensa vastaan niitä, jotka ylöspäin pyrkivät. Huolimatta siitä, että rautatiejunat sen molempia rantoja kiitävät ikäänkuin halveksien sen pinnalla kulkevaa hidasta liikettä, pitää joki kuitenkin puolensa, sillä suurin tavaraliike näyttää kuitenkin sitä pitkin käyvän, nyt niinkuin ennenkin, kun ei rautateitä ollut vielä. Suuret suunnattomat hinaajalaitavat kiskovat ylös ja kiidättävät alas jättiläisproomuja, ja keveämpiä matkustajalaitavoja näkee vähän väliä tulevan ja menevän. Totisena ja vakavana se antaa maailman rannoillaan meluta tietäen, että kaikki nuo kaupungit ja kylät ovat sen omia lapsia, jotka se on synnyttänyt ja jotka vieläkin sen rinnasta ravintoa imevät.

Ja paljon sillä on lapsia, Reinillä.

Emmehän olleet täyttä kahta tuntia satulassa istuneet, kun parin kolmen pienemmän kylän läpi ajettuamme, joissa oli katuja ja taloja ja asukkaita ainakin kahta vertaa enemmän kuin Kajaanissa ja Iisalmissa, pyyhälsimme Bonniin, kaksi penikulmaa Kölnistä. Meistä suomalaisista, jotka saamme päiväkausia ajella tullaksemme kaupungista toiseen ja jotka saamme olla kiitolliset, jos eivät pienten kyläin, jopa talojenkin välit ole kahta penikulmaa pitempiä, oli ihmeen outoa ja omituista tuolla tavalla sutkahtaa uuteen kaupunkiin, kun tuskin olimme vielä entisestäkään oikein erillämme. Mutta eihän se ikävämpääkään ollut, ja mielihyvällä laskeuduimme alas pyöriltämme niin pian kuin viertotie oli loppunut ja kivinen kaupungin katu alkanut.

Olisihan ehkä pitänyt yöpyä tuohon vanhaan kuuluisaan yliopistokaupunkiin, jossa kuninkaittenkin pojat kuuluvat opinnoita harjoittavan. Mutta päivä oli vielä korkealla ja tuuli oli myötäinen, voimat vielä verekset ja matkainto ylimmillään. Ja kun oli muutaman suuren torin varrella olevassa ravintolassa vähän leipää ja makkaraa haukattu ja makeata olutta haarikan täysi nielaistu—kun oli Baedeckerin matkaoppaasta saatu tietää, että kaupungissa oli asukkaita 40,000, että siellä oli museo ja kauniita puistoja ynnä muuta sen semmoista nähtävää, jota toivottiin saatavan jossakin tuonnempanakin nähdä, niin tehtiin nopea päätös, annettiin matkavietille valta ja ohjattiin pyörän kokka kaupungin toista tullia kohti.

Tähän päätökseen vaikutti myöskin se, että matkaoppaan mukaan alkavat juuri Bonnista varsinaiset Reinin rannat, nuo jyrkät kukkulat, joiden välitse virta pujotteleikse ja joiden rinteillä kuuluisa viini kasvaa. Bonn itse on juuri tasangon ja vuorimaan rajalla ja ihana, laaja puistokäytävä johtaa sen eteläisestä tulliportista jokea pitkin kukkulamaisemaa kohti, joka nyt kohoo aivan tuossa edessämme ja jota kohti pyörämme ilta-auringon valossa välkähdellen meitä kantavat.

* * * * *

Ajaa helistimme siis ulos Bonnin kaupungin tullista, pehmoisesti notkahteli taas satula, ketju hymisi hiljaa kuin hyvillään ollen, kello kilahti niinkuin pääsky piipahtaa maata vasten lentäessään ja matkanteko oli kuin leikin tekoa leveällä, sileällä tiellä. Suomessa ei jouda juuri maisemia katselemaan, sillä itse ajaminen kapeilla teillä vaatii siellä ajajan kaiken huomion puoleensa. Täällä istuu pyöräilijä satulassaan kuin vaunussa, ei tarvitse pelätä ojia eikä rataan jälkiä, vaan saa omistaa koko huomionsa maisemalle ja kaikelle, mitä tien varrella on nähtävänä.

Kaikkia yksityiskohtia ei pyöräilijä kuitenkaan tule tarkastaneeksi. Taival katkeaa siksi nopeasti, että ainoastaan n.s. kokonaisvaikutus painuu mieleen. Tahdon siis tässä kuvata, miltä matka Reinin rantoja pitkin *ylleensä* näyttää ja pysähtyä eri paikkojen kohdalla ainoastaan silloin, kun pyöräkin pysähtyy.

Olimme siis Bonniin saapuessamme tulleet tasangolta vuoristoon. Rannat supistuivat yht'äkkiä ja kohosivat kahden puolen virran uomaa korkeina, jyrkinä kukkuloina.

Tie, suuri, leveä viertotie noudattaa kaiken aikaa Reinin rantoja. Joskus se siitä tekee pienen mutkan, mutta heitäkse sitten taas aivan rantaan, niin että kuuluu veden lirinä rantakivillä. Rautatie kulkee kaiken aikaa maantien mukana voimatta sekään korkeiden kukkulain takia loitommaksi poiketa. Yhtä mittaa, miltei joka neljännestunnin kuluttua kiitää juna ohitse tai puhaltaa vastaan, kuljettaen milloin raskaita tavaravaunuja, milloin keveitä, keikarimaisia koruvaunuja, joiden ikkunoissa istuu hienoja herroja ja naisia, hekin omalla tavallaan maailman kauneutta ihailen. Ja se, mikä tapahtuu vasemmalla rannalla, se tapahtuu myöskin oikealla: sielläkin on sama liike, sama määrä junia kulkemassa. Ja välissä on virta, yhä vuolaampi kuta ylemmä tullaan, täynnä laivoja, proomuja, venheitä ja siellä täällä jokin hiljalleen alaspäin köllöttelevä tukkilautakin, tullen jostakin kaukaisesta vuoristosta, jossa on metsää. Ehkä Sveitsistä. Ehkä ne on puita Pyhän Gotthardin rinteiltä, mistä se itsekin on kotoisin. Ne sieltä, me sinnepäin.

Täällä ei ole metsää, ei mailla, ei halmeilla. Ei muuta kuin puutarhoja ja viinimaita kukkulain rinteillä.

Ne kukkulat, ne alkoivat yht'äkkiä molemmin puolin virtaa, niin että niiden väliin ajoi kuin portista sisään. Yhtenä ainoana pitkänä jonona, josta aina tuon tuostakin kohoaa korkeampia keiloja, jatkuvat ne nyt jokea pitkin niin kauas kuin silmä kantaa. Mihin suinkin on viljelijä päässyt kiipeämään ja kuokkineen kiinni tarrautumaan, siinä on viinitarha, on keppiä kepin vieressä ruskeassa ja paikoin aivan punaisessa mullassa. Aivan maantien vierestä ne alkavat ja kohoavat ylimmille huipuille, muodostuen jyrkimmillä paikoilla portaiden muotoisiksi hyllyiksi, joita on kivimuureilla tuettu vieremästä. Siellä täällä, missä multainen rinne muuttuu kallioiseksi vuoreksi tai missä kukkulat varjostavat niin, ettei aurinko pääse paistamaan, lakkaavat viinitarhat ja sijaan tulee sakeata pensaikkoa tai palsta rehevää vihериä metsää.

Eivät viherrä vielä viinimaat, ruskeina ja totisina odottavat ne lämpimämpiä paisteita. Mutta nyt juuri on työn aika, ja kaikkialla kuukkii tuolla rinteillä työmiehiä penkoen, lapioiden ja köynnösten runkoja puhdistellen.

Laskeumme rattailtamme eräässä pienessä kaupungissa, joka on rakennettu sille kapealle alalle, joka on virran ja viinivuorten välissä. Väestö tässä pienessä kaupungissa, jossa kuitenkin lienee asukkaita noin parisen tuhatta, on, samoin kuin melkein kaikissa muissakin samanlaisissa kaupungeissa, viinin viljelijöitä. Jyrkkä polku nousee kaupungin kadulta ja vie ylös kukkulalle läpi viinitarhain. Oikein liikuttaa mieltä nähdessä, millä hellällä, äidillisellä huolella viinitarhuri maataan hoitaa. Kunkin köynnöksen tukena on pienoinen keppi, johon se on varovasti sidottu. Kepin ympäristö, josta köynnös mehunsa imee, on kuin kukka-astia, sulin käsin ruopoteltu ja kouhoteltu—tai se on kuin rakkaan, nukkuvan lapsen vuode, jota hellä äiti vähän väliä käy katsomassa ja laittamassa. Puhuttelemme vanhaa äijää, joka parhaillaan keppiä ja köynnösten välissä hääriskelee.—Hänenkö on tämä rinne tässä?—On siinä hänenkin, on muidenkin.—Kuinka paljon on hänen?—Tästä kepistä tuohon keppiin ja sitten tuosta tuohon toiseen.—Ei ala totta tosiaan ole iso, onhan pikku mökin potattimaa. Mutta kun keppiä on kepin vieressä—satoja—ja kustakin kepistä kasvaa pullo viiniä, joka myötäessä maksaa ainakin markan, niin kannattaahan se.

Ja sitten ukko murteellaan, josta emme isoja älyä, selittämään, miten köynnöksiä on hoidettava, ja sitä tehdessään hän lapiolla siirtelee juurten suojaksi litteitä kiviä, jotka päivä paahtaa lämpimiksi kuin kiukaan kivet ja jotka siitä sitten yökylmän aikana huokuvat suloista löylyä köynnöksien ympärille.

Tekisi mieli maistaa ukon viiniä. Käyhän se päinsä, siellä ja siellä on hänen talonsa ja eukko on kotona ja jos menemme sinne ja sanomme terveisiä, niin hyvää antaakin.

Jätämme äijän kaskeensa, laskeumme alas kaupunkiin ja haemme sieltä käsiimme hänen talonsa. Siellä on emännällä pikku viiniravintolansa, joita muuten on joka talossa, ja pian seisoo edessämme pullo täynnä valkoista, helmeilevää viiniä kahden lasin keskessä. Ei se ole tuollainen tyhmä, paksukaulainen porvarillinen olutpullo, vaan soikulainen, solakka ja aatelinen kuin se keppi, jonka ympärillä sen sisällys on kasvanut—on melkein sääli sitä avata, mutta avattuna se kihauttaa hyvän mielen kyyneleen silmäkulmaan niin pian kuin sillä huulensa kostuttaa.

Nielaistaan se »keppi» ja nielaistaan toinen ja heitetään hellät hyvästit emännälle ja terveisiä isännälle.

Hieno harso peittää maiseman, kun taas ollaan hevosten selässä ja poljetaan eteenpäin. Tuntuu siltä kuin ei enää oltaisi pyörällä ajamassa, omin voimin polkemassa, vaan kuin istuttaisiin selkäkenossa mukavassa vaunussa, jota jokin uusi tuntematon voima kiidättää eteenpäin. Ohi kiitävät rannat, ohi pienet kaupungit ja kylät, joihin alussa pysähdymme ja painamme nimetkin mieleen, mutta joita lopulta on mahdoton mielessä pitää ja niihin mahdoton pysähtyä, niitä kun melkein joka puolen tunnin kuluttua tulee vastaan yhä uusia ja yhä ihanampia. Suuretkin kaupungit, kuuluisat Koblenssit ja sen semmoiset sivuutetaan. Mieleen jää vain muisto vilkasliikkeisistä kaduista, karkelevista lapsista, avaroista toreista, vanhoista kirkoista ja raatihuoneista,— mutta ennen kaikkea kaupunkien ulkopuolella olevista

huviloista, jotka puutarhainsa keskestä pilkoittavat köynnöksien ympäröimine seinineen ja parvekkeineen ja joista jokainen olisi kuin paratiisi, jos niihin voisi rakkahimpineen pysähtyä.

Yhtä viehättäviä olisivat nuo hauskan näköiset matkailijahotellitkin vuorten rinteillä. Mutta ei ole niihin varaa asettua, ne ovat vain niitä varten, jotka mukavissa rautatievaunuissa venyvät. Vähävarainen »omallaan» ajava saa etsiä vaatimattomamman majatalon, tuollaisen viinituvan, jossa isäntä hoitaa juomapuolta, emäntä keittää kyökissä ja tytär valmistaa hyllyvät vuoteet kangistuneiden jäsenien oikomasijoiksi. Kun semmoiseen illalla tullaan, viedään pyörät talliin, puhdistautaan pölystä, muutetaan kuivaa päälle, istutaan sitten runsaan ruokapöydän ääreen, maistellaan sitä ainaista viiniä, jutellaan isännän ja kaikkien muiden vieraiden kanssa myöhään yöhön, eikä muisteta tämän maailman murheita enemmän kuin entisajan maantieritari, joka oli lähtenyt liikkeelle, seikkailuretkille, tietämättä minne meni, kunhan vain meni niin pitkälle kuin tietä riitti.

Niinpä niin, maantieritari! Ne ovat olleet ja menneet, mutta aate elää, elää ja tulee yhä enemmän elämään meissä nykyajan polkupyöräritareissa, joita jo nyt vilisee kaikilla teillä ja kujilla, toiset laihoja kuin Donkkisotit, toiset lihavia kuin Sankkopanssat, mikä minkin näköisen Rosinanten selässä, useilla omat Dulssineansakin mukanaan.

Liekö se ollut tuota hengen heimolaisuutta, joka teki sen, että me täällä ryöväriritarien vanhassa maassa, Reinin rannoilla, tunsimme itsemme kuin kotonamme ja että me erityisellä uteliaisuudella tarkastelimme heidän vuorten harjanteille rakennettuja linnojaan. Ja niin pian, kun niitä tuli kohdallemme ensimmäinen muita vähän säilyneempi, kävimme tekemään tuttavuutta.

Se riippui siellä vuoren rinteellä kuin pääskysen pesä räystäällä. Jyrkkä tie johti rinnettä ylös. Jätimme hevoset alas tien päähän ja lähdimme jalkaisin linnaa valloittamaan. Helppo tehtävä se olikin; ei tarvinnut muuta kuin seurata viittaa, joka osoittamalla osoitti, mistä olisi paras mennä. Oli se sentään koko vaivalloinen nousu, sillä pyöräilijöillä ja rakuunoilla on se yhteistä, että käveleminen heitä kyllästyttää ja väsyttää. Mutta linnaan tulo palkitsi vaivan. Jo ulkopuolella linnaa olevalta penkereeltä oli näköala mitä viehättävin pitkin Reiniä ja sen molemmilla puolin olevia pikku kaupunkeja ja mutkittelevia teitä.

Mutta meidät oli huomattu linnasta, ja kun astuimme porttihalvin alitse sisään, josta niin monen monet ritarit ennen vanhaan olivat astuneet, tuli meitä vastaan linnan isäntä, ystävällisesti tervehtien ja avaimet kädessä helisten, ja kysyi, tahdoimmeko nähdä linnan. Tietysti tahdoimme—ja hän lähti meitä kuljettamaan. Kuljetti läpi holvien, kautta katottomien kirkkojen ja salien, näytti meille neitokammiot, vankilat, tallit, kaivot, jotka kaikki olivat siinä kunnossa, mihin ne olivat jääneet, kun linna viimeksi valloitettiin, parisen sataa vuotta takaperin, jonkin yöllisen päällekkarkauksen kautta. Tuo nyt ei ollut sen kummempaa eikä oudompaa kuin muissakaan samanlaisissa linnanraunioissa, joita on niin monia tuhansia maailmassa ja joita on Suomessakin muutamia matkailijan tarpeeksi. Mutta oli tässä linnassa kuitenkin jotakin erikoisempaakin nähtävää.

Kuljemme juuri muutamaa käytävää, kun huomiotamme herättää puoleksi maan alla oleva suuri suunnaton holvisali, jota isompaa ei ole monta kirkkoa Suomessa. Koetimme arvailla, mikä tuo oli mahtanut olla: juhlasaliko, talliko, navettako?—Ei! viinikellari se oli! Vanhan ryöväriritarin viinikellari! Joivathan ne, osasivat, osasivat ottaa ryyppyn ne pojat, klasin kallistaa—mutta mistä tuli kaikki tuo tavara, joka moisen holvin täytti?

Vastaukseksi vei meidät nykyinen isäntä—linnan vartija ja vieraiden opas—linnan korkeimpaan torniin ja käski katsoa ympärillemme. Nuo kukkulat ja rinteet, jotka tänne näkyivät, kaikki viinimaita jo silloin niinkuin nytkin, kaikki ne ja vielä toiset rinteet ja kukkulat niiden takana—kaikki ne olivat linnan herran viinimaita, joita hän alustalaisillaan viljelytti ja joista neste jättiläistynnyreissä vyöryi tuonne holvisaliin.

Oli siinä mistä itse ryyppyn ottaa, oli siinä mitä vieraalle tarjota!

Ajatus oli kovin lähellä ollakseen syntymättä, toivomus liian luonnollinen jäädäkseen lausumatta: »ollapa, että olisivat meillekin tilkkasen säästäneet! Mutta nahkaansa ovat, pakanat, viininsä viimeiseen tippaan vetäneet!»

Liekö vartija arvannut aivoituksemme, en tiedä—mutta samassa hän virkkaa:

—Jos korkeasti kunnioitetut herrat tahtovat tyhjentää pullon viiniä...

—Linnanko viiniä?

—Puhdasta viiniä ... linnan vanhassa viinimaassa kasvanutta!

Josko me tahdoimme!

Hän viittaa puolisolleen tuolla alhaalla, jossa hänellä vanhan muurin kyljessä on asuntonsa, ja ennen pitkää me istumme linnan vanhan tornin katolla, pullo viiniä edessämme, jolla on se ihmeellinen vaikutus, että me pian kuvailemme olevamme emme ainoastaan vanhoja maantieritareita, vaan itse tämän linnan isäntiä, Reinin kreivejä, jotka istuvat tässä täysin varustetussa linnassaan ja tornin huipulta tähystelevät virtaa pitkin ja maantietä pitkin, eikö sieltä olisi tulossa joku kurja räämäksä, jolta voisimme korkeat maantieverot kiskoa ... tai jos hän siitä kieltäytyisi, niin me häntä pullolla päähän ... täältä ylhäältä ... tuonne alas, missä tie mutkittelee, junat viheltää, laivat virtaa kyntää ja proosallinen maailma menee menojaan, kysymättä yhtä vähän entisten kuin nykyistenkään runoritarien mieltä, jotka olkoot itse kiitolliset siitä, että hänen saksalaisen majesteettinsa ja Preussin kuninkaallisen järjestyksen turvissa saavat matkustaa miten itse tahtovat, kunhan passi vain on kunnossa ja kun eivät vain toisten rauhaa häiritse.

1897

KUVAUKSIA SVEITSISTÄ

(1897.)

IHANNEMAA.

Sanotaan, että Jumala antaa päivänsä paistaa niin hyvälle kuin huonoillekin. Uskotaan myöskin, ettei niin huonoa ja rumaa maata, jolla ei olisi omia etujaan ja erityistä kauneuttaan Luojan lahjana. Sen mukaan olisivat kaikki maat siis tavallaan yhtä kauniita. Joskaan ei pohjolalla—sanotaan—ole etelän lämmintä kesää ja hehkuvata aurinkoa, ei etelällä ole pohjolan puhdasta lumitalvea eikä sen hulmuavia revontulia. Ei ole pohjolalla etelän hurmaavia kuutamoina, mutta ei etelällä myöskään meidän valoisia kesäöitämme. J.n.e. Maailman laatija on siis muka antimiaan jaellessaan menetellyt verrattain puolueettomasti ja koettanut panna onnen lahjat jotakuinkin tasan.

Maailmata matkustellessaan tulee kuitenkin aika usein ajatelleeksi, ettei hyvä haltija sentään ole ollut aivan niinkään puolueeton etuja antaessaan. Hän on kuin onkin suosinut eräitä seutuja tekemällä niistä ihmisten olinpaikkoja niin ihania, että kaikki muut jäävät niiden rinnalla varjoon. Niihin lempipaikkoihinsa hän on kuin kokoamalla koonnut kaikki, mitä on tiennyt, tehdäkseen suosikkiensa olon ja elämän niin hauskaksi ja mukavaksi kuin mahdollista.

Sveitsi on yksi semmoinen Luojan lempimaa. Se on kuin näyte siitä, miten tässä maailmassa voi ihmisten olon ja elämän järjestää kaikkien heidän toiveidensa ja mielihalujensa mukaisesti. Se on kuin niitä varten, jotka tahtovat yht'aikaa elää etelässä ja pohjolassa, erämaassa ja kulttuurin keskessä. Sillä joka tahtoo ja voi oleilla ja lellä joko lyhemmän tai pitemmän aikaa mahdollisimman vaihtelevata ja monipuolista elämää, mitä tämä matoinen maailma yleensä voi tarjota, hän valitkoon— ja hän tavallisesti valitsee—Sveitsin olinpaikakseen.

Johan itse maan asemakin on aivan verrattomasti valittu. Sveitsissä ei ole Pariisia, mutta ei sieltä Pariisiin kuitenkaan ole kuin muutamien tuntien matka ja melkein yhtä nopeasti pääsee sieltä Wieniin ja Berliiniin. Ei se ole Italia, mutta jos haluttaa käydä vierailmassa Milanossa, Firenzessä, Venetsiassa tai Roomassa, ei tarvitse ottaa aikaa mukaansa enemmän kuin lähtiessään esim. Kuopiosta Helsinkiin. Kulkuneuvojensa puolesta se on parhaimman Euroopan keskessä ja saattaa sieltä pistäytymällä ja niin sanoakseni päiväselteään käväistä sen kuuluisimpia ja ihanimpia paikkoja katselemassa ja palata seuraavana päivänä majaansa ylhäällä alpeilla tai hiljaiseen asuntoonsa jonkin vuorijärven rannalla.

Mutta ei Sveitsissä asuvan tarvitse tehdä semmoisiakaan matkoja päästäkseen osalliseksi siitä, mitä luonto ja kulttuuri parasta tarjota taitavat. Hänellä on omassa maassaan omat sivistyksen kehdot semmoiset kuin Geneve, Zyrich, Bern, Lausanne, Basel, joissa henkiset harrastukset ovat yhtä vilkkaat ja opinahjot yhtä kuumat kuin missään muualla Euroopassa. Ja mitä luontoon ja elämään sen helmassa tulee, niin ei häneltä puutu mitään, mitä siinä suhteessa tarvitsisi lähteä muualta hakemaan.

Laaksoissaan on hänellä paikoitellen ikuinen kesä ja ikuinen vihreys. Ylhäällä vuorillaan on hänellä loppumaton talvi, ja voi hän siirtyä toisesta toiseen sitä mukaa kuin mielensä milloinkin tekee. Etelä ja pohjola erilaisine kauneuksineen ja kasvullisuuksineen ovat siellä niin lähekkäin, että kun hän soutelee purressaan jollakin noista monista järivistään, joiden vesi on niin kirkasta kuin Välimeren, tai istuu jossakin rantalehdossa kukkivien mantelipuiden siimeksessä, voi hän siitä silmänsä nostamalla nähdä ylempänä vuoren rinteellä pohjolan kuusimetsän lumikenttien keskessä ja rekien liukuvan rinteitä pitkin. Ja kun hän astuu junaan ja tekee sillä pienen kierroksen maansa ympäri, voi hän muutamien tuntien kuluessa siirtyä miltei trooppilisesta helteestä seutuihin, joissa ilma on niin viileä ja puhdas kuin Lapin tuntureilla. Hän voi samana päivänä soutaa venheellä ja reellä ajaa, viilettää polkupyörällä ja suksella hiihtää.

* * * * *

Oleskelin tuonnottain muutamia päiviä eräässä Sveitsin suosituimmista seuduista. Paikka oli Genevejärven pohjoispuolella oleva Clarensin kaupunkikylä, joka on kahden vähän suuremman pikkukaupungin, Vevey'n ja Montreux'n, välillä ja jota toisella puolen rajoittaa Geneven järvi, toisella korkeat alpit. Se paikka on yksi ihanimpia ja mukavimpia ihmisten olinpaikkoja. Ilmanala on tällä rannalla järveä niin lauha kuin Välimeren rannoilla. Korkeat alpit suojaavat sitä kylmiltä tuuilta, jotka puhaltavat yli. Kapea rantakaistale, jolle kaupungit, huvilat ja hotellit ovat rakennetut, muistuttaa sekini »Rivieraa». Kaikkialla kohoo loitompana kahden puolen lahtea ikuisen lumen peittämät vuoret. Eivätkä ne kuitenkaan Clarensin puolella järveä ole niin jyrkät ja jylhät, että olisivat asumattomiksi jääneet. Häipyvissä korkeuksissa, jonne tiet ja polut mutkitellen kohoavat ensin läpi viinitarhojen, sitten peltojen ja puutarhain ja metsien ja lopulta läpi alppiniittyjen, näkyy aina kasvullisuuden rajalla, jopa sen yläpuolellakin ihmisten asumuksia: linnoja ja upeita hotelleja, maalaiskyliä ja kaikkein ylinnä karjamajoja metsikköjen laidoissa.

Tulin sinne loppupuolella toukokuuta pienelle, somalle rautatieasemalle, josta lähdin käyskentelemään järven rantaa noudattelevaa katua.

Se kulki kilometrittäin tasaista, kaareutuvaa rantaa ohi hotellien, huvilain ja läpi kaupunkien, jotka ovat niin kaitaisia, että niillä on tämä katu ainoana katunaan, jota myöten kaikki liike, käveleväin ja ajavain, kulkee. Siellä täällä vähän leveämmässä paikassa erottaa kadun rannasta jonkin hotellin tontti puistoineen. Toisin paikoin muodostuu katu pienoiseksi toriksi, minkä laitaan laivat laskevat. Tältä katutieltä kohoaa aina vähän päässä poikkikatu, useimmiten portaiden muodossa, ylempänä vuoren rinteellä oleviin taloihin ja katkaisee sen joskus silta, jonka alitse huimaava vuorivirta hyrskyy, pyörittäen myllyjä ja pienempiä tehtaita. Tuon tuostakin pyyhkäisee sitä myöten ohitse keveä sähköraitiovaunu, mutta hiukan ylempänä jyrää junia vuoren rinteeseen rakennettua rataansa. Tie jatkuu viimein ulos maaseudulle, järven päähän Rhône-virran niskaan, josta se haarautuu kahtia, toinen puoli lähtien viljavaa laaksoa myöten, toinen järven toista rantaa, missä vuoren rinteet ovat jyrkät ja asumattomat.

Pitkin kaikkia rantoja on laitureita, joihin yhtämittaa kulkevat laivat laskevat järveä kiertäessään. Ne ovat mukavia, leveitä rataslaivoja, yksinomaan huvirekijöitä varten rakennettuita. Niiden alituisena tehtävänä on viiletellä pitkin Genevejärven pintaa paikasta paikkaan ja tarjota tilaisuutta vesillä vierimiseen.

Yksi niistä saapuu juuri rantaan. Vihreän vaalea vesi helmeilee kuin samppanja laivan siipien alla. Ei ole Geneven vesi meikäläistä arkivettä. Se on juhlavettä, on kuin se ei olisi olemassa käytännöllistä laivakulkua varten, vaan erittäin tilattua näitä huvipursia keinuttelemaan. Laivan pohja kuultaa sen läpi, laivasillan arkut ja paalut näkee pohjaan asti, ja kun rannoilla parveilevat joutsenet sukeltavat pänsä veteen, näkyy kaulan koukistus veden alla yhtä hyvin kuin sen päälläkin.

Laiva lähtee kulkemaan rannikkoa pitkin, ottaen yhä uusia matkustajia. Asetumme kannelle mukaviin sohviin, selkäkenoon niinkuin teatterin nojatuoliin.

Ja esirippu nousee.

Se on vain koristekappale, kulissinäytelmä, joka esitetään, mutta jonka kukin saa täyttää ja panna siihen omaan mielialainsa sisällön. Kun laiva on käynyt kaikki pohjoisrannan laivasillat, lähtee se oikaisemaan yli järven sen toiselle puolelle, ja silloin esiintyy, rannasta poistuessa, järven päällä oleva vuoristo kaikessa komeudessaan. Alimpana etualalla järven pinnan tasalla on siinä ensiksikin tuo rannikko kyliseen ja kaupunkeineen sulautuen kuin kirjavaksi päärmeeksi takana olevan vuoren rinnan liepeeseen. Vuoren rinta on kuin poimuihin heitetty viheriä verhostin, johon on kirjailuina siroteltu pieniä kylä- ja talotäpliä, josta nurmirinteet ja metsät ja avopäät kalliot erottaa vain niiden eri väristä ja josta auringon valoa heijastava ikkuna, lasiparveke tai sinkkikatto välkkää kuin jalokivi samettitynny keskellä. Ylinnä katoa vihreys ja muuttuu harmaan punertavaksi kallioseinäksi ja sen yläpuolella alkaa lumivaippa.

Ja kun silmä on kerran siihen seisottunut, ei se siitä irtaudu. Unohtuu äsken ihailemani kirkas vesi, unohtuu kaupungit ja mahtavat vuorensinät, en näe mitään muuta, en välitä muuta katsella kuin noita taivaiden rajalla heloittavia lumihuippuja. Eihän ole mitään niin ihanaa, niin puhdasta, niin ihanteellista luonnossa kuin luminen kenttä, hienoinen kimmeltelevä hanki. Kaikki maisemat, yksitoikkoisimmatkin, rumimmatkin ovat talvisen vaipan alla kauniit. Mutta monin kerroin kauniimmat ne ovat tuolla korkeuksissa, yhteydessä *tämän* maiseman kanssa, joka alkaa täältä tästä järvestä ja päättyy tuonne. Ilman noita valkeita huippuja tuolla, joita ei aina voi pilvistä erottaa ja jotka niin näkyvästi, niin suoranaisesti yhdistävät maan taivaaseen, olisi koko maisema epäonnistunut, tyhistetty, keskentekoinen, niinkuin se on mielestäni niissä vuorimaissa, missä ei ole ikuista lunta. Lumettomat, korkeat vuoret vaikuttavat rauhattomasti, vaikuttavat niinkuin joku, joka on pyrkinyt päämaaliinsa eikä ole päässyt sinne, vaan joka kuitenkin röyhkeästi köyristää selkäänsä. Lumettomat vuoret ovat jättiläisiä, titaaneja, jotka turhaan koettavat taivasta valloittaa. Lumihuippuinen alppi on kuin autuas, joka on päässyt, minne on pyrkinyt, ja sieltä ylisistä taivahista suojein ja sovinnollisin silmin katselee alisihin maaemihin. Jylhyys katoaa maisemasta, kivisten louhikkojen kovuus lauhuu ja alppimaisema, joka niin helposti rupee rintaa ahdistamaan sulkiessaan silmän tien, käy keveäksi, läpikuultavaksi, viihdyttäväksi, melkein vienoksi kaikessa suuruudessaan.

Laiva on kulkenut järven yli, on käynyt toisella rannalla olevain pienten kaupunkien laitureissa. Olen nähnyt sen, kuullut sen, mutta en ole kuitenkaan nähnyt enkä näe muuta kuin tuon lumihuipuston. Ja vasta kun laiva palaa järven yli ja pysähtyy Clarensin siltaan hotellini luo, herään taas todellisuuteen.

Todellisuus on usein ikävä, kun siihen joutuu mieluisten haaveittensa maailmasta. Mutta mikä siinä lienee, että kaikki, mitä nyt näen, tuntuu kahta hauskemmalta kuin äsken. Päivällispöydässä istuvat ihmiset, kaikkein yksitoikkoisimmat ja tavallisimmat kasvot, pintapuoliset pöytäpuheet, niissä kaikissa on jotakin erikoista, niihin on kuin jokin salainen iloisuus ja hilpeys kätkeytyä. Tietysti se on vain oman mielentilani luomaa, syynä siihen on se, että katsellessani ja kuunnellessani noita minulle välinpitämättömiä ihmisiä ja asioita, minä vain ajattelen sitä näkyä, jonka olen nähnyt. Mutta voi myöskin olla, että nuo kaikki ihmiset ovat tietäen tai tietämättään saaneet vaikutusta samasta mistä minä ja että heidän silmänpohjassaan on kuva alppijärvestä ja lumihuipuista sitä kirkastamassa silloinkin, kun mieli on muualla.

Ja toden totta!—kun nousemme pöydästä ja vieraista yksi toisensa perästä astuu ulos verannalle, niin ei ole ainoatakaan, joka ei kynnyksen yli tultuaan vaistomaisesti loisi silmiään ylös vuorille ja sitä näkyä, mikä sieltä aukeaa eteen, äänettömällä tervehdyksellä omistaisi. Ja ääneenkin, hiljaiseen huudahdukseenkin puhkeaa ihastus joltakulta:

—Katsokaa, kuinka ne hehkuu!

Se on heille jokapäiväinen näky, he ovat sanoneet ja kuulleet sen usein, kenties joka ilta, mutta silti se ei voi jäädä sanomatta. Minä näen tuon ensi kerran. Vuoret hehkuvat nyt, paistavat vaalean punertavilta laskeutuvan auringon loisteessa. Lumet siellä ovat nyt menettäneet ominaisen valkeutensa ja kokonaan antautuneet sammuvan auringon viimeisen tulentuikkeen tulkitsijoiksi. Kun valon tuoja on mailleen mennyt, ojentaa alpin huippu vielä kerran kaulaansa katsoakseen sen jälkeen, sen muistoa säilyttääkseen ja antaakseen siitä osan meille, jotka täällä alhaalla pimeässä istumme.

Istun kauan, monet tunnit, lämpimässä yössä vielä sittenkin, kun tuli alppien huipuilla jo on kokonaan sammunut ja yö kattaa kaiken maan. Luulee ne yhä vielä näkevänsä odottaen, että ehkä pilvi on ne sattumalta peittänyt tai että nouseva kuu niitä käy valaisemaan.

Mutta vaikka eivät enää tänään tulekaan esiin, niin tulevathan huomenna, jolloin sama näytelmä alkaa uudelleen. Ja lapsellinen, kiitollinen ilo täyttää mielen, ettei vielä huomenna tarvitse lähteä, vaan että saa vielä viipyä päivän tai pari täällä ihannemaassa, jossa on niin hyvä ja huoleton olla ja jossa luonto pitää kuin parhaana vieraanaan ja näyttää joka päivä juhlihan ystävänsä iloksi.

VALOKUVA SVEITSISTÄ.

Vihreitä köynnöksiä kiemurtelee puutarhasta siniä pitkin parvekkeen rautaristikkojen ympärille. Köynnöksien alitse näkyy palanen puutarhan hiekoitettua käytävää ja sen ulkomuurin ääressä kasvaa rivi käyriä omenapuita. Omenapuiden latvojen yli sinertää ja vihertää järven vesi.

Se vesi vielä kerran! Tarkastellaan sitä ensin, annetaan sen ilahuttaa silmää, ei luoda katsetta ylös eikä ympäri ... vielähän ehdimme ... nautitaan verkalleen ja hätäilemättä, yhdestä ensin ja toisesta

sitten ... vuotakoon kauneuden runsaudensarvi hitaasti yli äyräittänsä!

Niin se vesi! Taivaskin saa olla ylpeä siihen kuvastuessaan. Se on kuin sitä varten siinä läikkymässä, sen kuvastimeksi kiilloitettu, niin läpikuultavaksi huuhdottu sentähden, että sininen korkeus voisi kaikkea kauneuttaan sen pinnassa ihailla. Taivas sen siihen kokosikin, valkoisimpana, puhtahimpana lumisateena vuorten huipuille seuloi, aurinko lumen hyytelöksi sulatti, kylmä tähtivyö hyytelön jäätelöksi jäähdytti ... jäätelö sulii taas laaksoihin liukuessaan, muuttui vuorivirraksi, kuohui ja vaahtosi, järveen juoksi ja asettui tähän vuorien väliin loiskumaan. Ja joutsen, joka tuolla tyynellä ulapalla kelluu, on kuin vaahtopallo, sen vuorivirran suvannosta kotoisin; valkoinen tiira, joka ilmassa vaakkuu ja päivän valossa välkkyä, on kuin lumipilven lonka alppien huipuilta irtautunut.

* * * * *

Loivana kaarena kiertää järveä sen ranta ja vetää lempeästi puoleensa hellivän silmän.

Kauniin teki reunuksen taivas kauneutensa kuvastimen ympärille. Teki tähän kaupungin, teki tuonnemmaksi toisen, rakensi vaikeita huoneita rivisen, pujotteli ne kuin helmiksi puutarhojen vihreään nauhaan, joka yhdistää talon taloon, kaupungin toiseensa. Kaksinkertainen on helminauha, on kolmin- ja nelinkertainenkin huonerivien kohotessa vuoren rinteitä toistensa takana;—monikirjava se on: vaalea, valkoinen, vaalean punainen;—monimuotoinen se on: yksityisten asunnoita, hotelleja, kirkkoja ja vanhoja linnoja sekä alhaalla veden partaalla että ylhäällä vuoren rinteellä.

Kirkoista soivat kellot. Rantakatua kiittää sähköraitiovaunu keveästi keikkuen ja torveansa toitahtuen. Pyöräilijän kello kilahtaa. Tuolla kaukana puhaltaa rantalaivan pilli ja valkoinen vaahto kuohuu röhhelöksi siipien alla laivan kyljessä.

Sulkeudu silmä, kätke kalvoosi mitä olet nähnyt, viedäksesi mukanas muiston rauhan ja ihanuuden rannasta, jossa huolettomat, joutilaat ihmiset illojaan hoitavat tai huoliaan hautovat—muiston, jonka voit loihkia esiin, kun synkillä saloilla ja raukoilla rannoilla ja mustien mutaisten vesien partaalla mielesi maan tasalle painuu.

Sulkeudu silmä, ja avaudu uudelleen ja anna katseesi kohota pois veden pinnasta yli kauniiden kaupunkien ja ikivihantain puutarhain—kohota ylös nurmikkorinteitä, joilla karja soinnukkaita kellojaan soittelee ja joiden notkelmissa alppimajat piileksivät, ja ylös synkän totisia kuusipuita kasvavia jyrkänteitä—kiipeä kivilouhikoita ja paljaspäitä veitsiviilokallioita—ja pysähdy tuonne, missä ikuiset lumihuiput siintävät.

Taivas ja maa siellä toisensa tapaavat, sulavat yhteen ja toisiinsa sointuvat, ainaisessa viileydessä häitään viettäen ja auringon verhotessa heidän päänsä ja hartiansa vaippaan, jonka se kutoo heleimmästä sinihopeastaan ja punaisimmasta purppurastaan ja jonka reunat se puhtaimmalla kullallaan kirjailee.

Herää mielessä epämääräinen halu sinne tullaksesi, niinkuin ennen lasna ollessa ikävöit pilven longalle istumaan. Kuta kauemmin sinne katsot, sitä enemmän unohtuu ympäristö, ja sen ihanuus ja kaiho täyttää rinnan.

Painu mieleeni _valo_kuva korkeuksien maasta. Mahtanen aina sinne ikävöidä, enkä koskaan sinne ikävöimästä lakata.

YLÖS ALPEILLE.

Vastustamattomalla voimalla vetivät puoleensa alppien lumihuiput.

Miltähän mahtaisi tuo maailma läheltä näyttää, voittaisikohan se vai kadottaisi? ajattelin. Kun olisi aikaa enemmän, voisihan sinne yrittää! Kiipeisin niin kauas kuin pääsisin rinteitä myöten, metsäin läpi, kapuaisin kallioita ja paarustaisin loput lumessa. Kun ei tullut otetuksi suksia mukaan Suomesta lähtiessä!...

Mutta kun näistä mielihaluistani otin puhuakseni, sain kuulla, etten lumirajalle tullakseni tarvitsisi käyttää en jalkojani, en suksia enkä isosti aikaakaan. Sinne pääsee—rautatietä!

Oikeastaan minun kai olisi pitänyt ihastua siitä uutisesta, mutta kuinka olikaan, otin minä tiedon vastaan jotenkin välinpitämättömästi. Aippien lumirajalle nouseminen oli minusta aina ollut kuin

vertauskuva pyrkimisestä ihanteita kohti, jossa pyrkimisessä emme voi luottaa muuhun kuin omiin voimiimme. Kiivetessä jyrkkiä rinteitä, kulkiessa kaitaisia vuoripolkuja, joiden kahden puolen pyörryttävät kuilut uhkaavat kuolemalla, täytyy tietää, mihin jalkansa asettaa, ei saa horjahtaa, ei kupeelleen katsahtaa, ei taakseen silmätä ... ainoa apu, mikä on tarjona heikkouden hetkinä, on jonkun kokeneen kuljettajan ojennettu käsi ja hänen varoittava tai kehoittava huutonsa. Se on kuin kristityn vaellusta kaitaista tietä...

Ja nyt sinne ajetaankin rautatietä, niinkuin mitä muuta maailman leveää tietä tahansa.

Mutta olkoon menneeksi! ajattelin. Samahan tuo lienee, miten perille tullaan, kunhan kerran tullaan... Kerrotaanhan miehistä, jotka ovat tulisissa vaunuissa ajaneet ylemmäksikin...

Kulki siitä Clarensin hotellin oven editse sähköraitiovaunu, heilautin hattuani, vaunut pysähtyivät, ja hyppäsin sisään.

* * * * *

Territet'in pienessä kaupunkikylässä Genevejärven rannalla on rautatieasema niinkuin muutkin asemat. Siellä istutaan odotussalissa, ostetaan piletit, punnitaan tavarat ja astutaan vaunuihin. Vaunut ovat jotakuinkin avonaisten raitiovaunujen kaltaiset, se erotuksena vain, että lattia on viettävä tien kaltevuuden mukaan. Tie on tavallinen rautatie kiskoineen, se vain eroa, että kiskot kohoavat vuoren rinnettä melkein kohtisuoraan ylöspäin. Ja onhan muutakin eroa. Tämä rautatie tai oikeastaan nostokone ei kulje höyryn voimalla, mutta kyllä veden.

Kun meidän vaunumme täällä alhaalla alkaa nousta ylöspäin, niin näkyy tuolta korkeudesta radan päästä lähtevän samanlainen alas. Puolivälissä rataa on vaihde ja sivuuttavat junat toisensa siinä niinkuin ainakin. Kun toinen on joutunut ylös, niin on toinen alhaalla ja päinvastoin. Kummankin vaunun alla on säiliö, joka ylhäällä lasketaan vettä täyteen, samalla kuin alhaalla oleva tyhjenetään. Vesi painaa ylhäällä olevan alas ja nostaa alhaalla olevan ylös, ja otetaan vettä aina sen mukaan säiliöön, miten monta matkustajaa on. Painoa pannaan ylhäällä olevaan vain sen verran, että se hiljaista ja sopivata vauhtia liukuu alaspäin. Junat yhdistää toisiinsa paksu rautaköysi, joka yläpäässä kiertää vahvan rullan ympäri. Se on siis jonkinlaista »vinttaamista». Liikkeen järjestämistä varten sekä myöskin nuoran katkeamisen varalta on vaunuissa jarrulaitos.

Keksintö on siis hyvin yksinkertainen ja turvallinen, eikä siinä kuulu koskaan mitään tapaturmia tapahtuneen. Mutta en voi kieltää, ettei minua ensikertalaisena kuitenkin hiukan peloittanut.

Vähän siinä sentään on aikaa henkeään ajatella katsellessa sitä omituista näkyä, joka aukenee eteen. Ensin jää tuo pikku kaupunki huoneineen, kattoineen ja kirkontorneineen jalkojen alle. Sitten kohotaan jyrkkää vihreää rinnettä toiseen vuoren penkereellä olevaan kylään, joka sekin jää pian alle; sen jälkeen on metsää, on taas niittyä ja kukkaiskenttiä, on taas kylä huviloineen, kuljetaan poikki tien, joka mutkittelee loivissa poimuissa kilometrittäin vuoren rinnettä—ja yhä avartuu näköala järvelle ja sen rantakaistaleella olevien kylien ja kaupunkien yli. Pitää katsella sitä, mitä näkee, ihastus täyttää rinnan, yhä raitistuva ilma avartaa keuhkoja,—ja samalla ei kuitenkaan lähde mielestä pieni arkuus ja pelko ... kunhan ei vain laitokset särkyisi ja katkeaisi köydet ja me mennä huristettaisi myötämäkeä murskaksi sen alle... Se on omituinen sekava tunne, jolla on oma viehätyksensä.

Tunnustaa täytyy kuitenkin, että pääsee helpotuksen huokaus rinnasta, kun ollaan viputien päässä ja pysähdytään ensimmäiselle asemalle. Se on kovin omituinen asema, rakennettu kuin pääskyn pesä räystäään reunaan. Se on kokonaisen pikkukaupungin Glionin asema, jossa on vastassa hotellien ajopelejä niitä varten, jotka tahtovat tänne pysähtyä. Suuri osa matkustajista jääkin Glioniin. Me emme kuitenkaan sitä tee, sillä matka ylös vuoristoon on vasta alulla. Jos ajattelemme vuorta suureksi kirkoksi, niin olemme saapuneet vasta sen räystäälle, ja kun meidän on aikomus kiivetä ei ainoastaan harjalle, vaan sen tornin huippuunkin, niin on vielä suurin osa matkasta edessä.

Odottaessani junan lähtöä »ain' ylös mäkihin» käyn Glionin kaupunkia katselemaan. Löydän siellä jyrkän kuilunreunaa mutkittelevan kadun varrelta pienen ravintolan, istuudun sen edustalle tehtyyn lehtimajaan, tilaan viiniä ja iloitsen olemisestani. Se on vasta »Alppila» se! Eihän olla vielä erittäin ylhäällä, takana tuolla on vuoren rinnettä vielä kilometrittäin ylöspäin. Mutta jo näkyy tästäkin maailmaa tarpeeksi, näkyy melkein koko Genevejärvi tyynine pintoineen, jota laivat kyntävät, mutta näyttävät kyntävän niin hiljaa, että tuskin liikkuvat; näkyy äskeiset kaupungit, mutta huoneet ovat jo kuin pieniä mökkösiä; näkyy tuossa aivan edessä syvä laakson halkeama, jonka reunat ovat viljellyt kaikkialla, missä viljelijä vain on voinut saada jalansijaa; näkyy laakson toisella puolella viinimaita ja niiden keskellä kyliä tai linnoja ja edempänä aaltoileva vuoristo yhä yleten, kunnes viimein kaiken sen takana on lumihuipusto. Se nyt on yksi maailman ihanimpia ja suurenmoisimpia näköaloja, niin vaikuttava ja voimakas, että silmä miltei uupuu ja hakee vaistomaisesti jotakin yksitoikkoisuutta, voidakseen levähtää. Mutta turhaan se sitä hakee; mihin vain kääntyy, kaikkialla on jotakin, josta sen

täytyy väkisinkin iloita.

* * * * *

Mutta asemakello soipi ja minä kiiruhdan junaan. Se on nyt oikea juna oikeine vetureineen ja vaunuineen. Ja rata on oikea rautatie, se tietysti erotuksena, että kiskojen välissä on kolmas kisko, hammaskisko, johon veturin hammaspyörä tarrautuu kiinni ja jytyyttää junaa ylös.

Vaikkei matka ylös alpeille tuommoisessa ajopelissä olekaan saman arvoinen kuin jos sen tekisi jalkaisin, niin tekee sen nyt sentään siinäkin ennemmin kuin on kokonaan tekemättä. Joskaan tässä ei saa sitä tyydytystä, minkä vastuksien omin voimin voittaminen tuottaa, niin voihan kuitenkin tuntea tyytyväisyyttä ja oikeutettua ylpeyttä siitä voitosta, minkä ihmisnero on saavuttanut lähtiessään valloittamaan luontoa sen vahvimmissa varustuksissa.

Ja kyllä se on ollutkin ankaraa valloitusta tämän vuorilinnan valloitus. Joka askeleella näkee, miten taistelu on tapahtunut.

Ensin ovat vakoilijat, sopivan ratasuunnan tutkijat, lähteneet liikkeelle. Ne ovat kierrelleet vuorien rinteitä, mitelleet välimatkoja kukkulalta toiselle, suunnitelleet siltoja kuilujen yli, joiden pohjassa äkäinen vuoripuro hampaitaan irvistää, laskeneet nousuja, lohkonet ajatuksissaan kallioiden kielekkeitä, joista ei muuten pääse ohi, ja puskeneet vuoren seinän läpi, josta ei olisi päässyt yli eikä ympäri. Vihdoin he ovat saapuneet sinne, missä lumi suurimman osan vuotta peittää nietoksiinsa vuoren ylimmän harjan, ja siellä on tullut seisaus, ja siitä on täytynyt kääntyä takaisin, keskikiesää odottamaan. Keskikiesä tuli, lumi suli ja tiukkaa koukeroita tehden saivat he linjan suunnatuksi sinne, mihin oli tarkoituksensa päästä. Heidän jäljestään tuli varsinainen sotaväki ja alkoi valloitustyönsä. Osan työstä suoritti jalkaväki: lapiomiehet, kirvesmiehet, käsin poraajat, ja tasoittivat tietä minkä voivat. Insinööri-osasto rakensi sillat, tykistö lohkoit kalliota, puhkoi tunnelit, ja viimein saapui ratsuväki höyryhevon selässä voittoa täydentämään, kisko kiskolta karkoittaen voitettun vuorenväen yhä edemmä, yhä ylemmää. Mutta vaikka voitto on saavutettu, on työ suuri yhä vieläkin sitä ylläpitäessä. Sillä ei ole antautunut vuoren ukko, ei rakentanut rauhaa, vaan aina uhkaa se maanvieremällä, vesitulvalla ja lumivyöryllä, ja aina täytyy olla säännöllinen vartiojoukko valloitetuista asemia puolustamassa.

Tuon tuostakin niitä näkee radan varrella, rotevia, tarmokkaita miehiä sitä tukemassa ja kuntoon panemassa, poistamassa radalta kaatuneita puita ja lunta luomassa niiltä paikoin, minne sitä on pyryttänyt.

* * * * *

Me lähdimme hiljaa nytkytellen Glionin asemalta liikkeelle. Mitä tuolla matkalla nyt näin? Ensin siellä oli ollut tuolla alhaalla lämmin, miltei tukehduttavan kuuma järvenrantalaakso, jossa ihmiset käyskentelevät keveissä kesäpuvuissaan, jossa kevään tuoksuvia kukkasia kaduilla myyskenneltiin ja jossa viiniköynnökset rehoittivat rinteillä. Se oli etelän kesä? Glionissa, johon vipurata päättyi ja josta tämä hammasrautatie alkoi, oli jo viileämpää, mutta kasvullisuus oli sielläkin eteläinen ja puut »ulkomaalaisia». Viiniköynnökset eivät enää viihtyneet, mutta puutarha- ja hedelmäviljely oli vielä voimassa. Jonkin neljännestunnin noustua harvenivat ja pienenevät puutarhat ja etelän puut, siellä täällä vain jonkin talon edustalla oli omena- ja kirsimarjapuita. Oltiin arviolta noin Keski-Euroopassa. Kuljettiin hetki, kuljettiin kaksi, niin jopa hetkenä kolmantena—oli tultu Itämeren yli. Terve Suomi, oi terve Pohjola!—siinähan on koivu, tuossa petäjä, tässä kuusi! Pohjolan kesä ihanimmassa kukoistuksessaan, oikea suomalainen lehto, lehdon takana havupuita kasvava vuoren rinne, ja lehdon ja hongikon välisessä pikku laaksossa kukkiva niitty, jonka reunaa juna kulkee! Ihan niin kotoista kaikki, että tekisi mieli huutamaan: »hoi, Matti!» tuolle talonpojalle, joka reppu selässä astelee radan vieressä kulkevaa polkua johonkin vuorimajaansa. Sydänmaassa ollaan, asutut maat ovat jääneet jäljellepäin, siellä täällä vain pilkoittaa jokin karjakartano, joka näyttää autiolta, kun lehmät eivät vielä näin kesän alussa ole ehtineet tänne ylös.

Suomesta on lyhyt tie Lappiin, ja nyt ollaan Lapissa. Puut ovat pienentymään pienenneet, koivut ovat muuttuneet vaivaiskoivuiksi, kuuset kurjiksi taimiksi, hongikko kanervikoksi. Vihreys on poissa, maa on ruskeaa ja likaista ja vesiperäistä. Totta tosiaan—siinä on suo, suon reunassa karuja kallioita ja kallioiden välissä näkyy ensimmäinen sulamaton, vettä itkevä lumikinos. Kuta ylemmää tullaan, sitä autiommaksi ja kolkommaksi käy maisema, ja viimein ollaan keskellä nietoksia. On siis tultu vähän päälle tunnissa läpi koko Euroopan, Välimeren rannalta—Inariin. On kuin mielikuvituksen siivillä lennetty ja nähty ja tunnettu kuin lyhennysotteissa kaikki eri vivahdukset, joita luonto ja ilmanala voi tarjota puolen maapallon puoliskon poikki kuljettaessa. Ja kun pysähdytään pienelle asemalle hankien keskeen, niin on vaikea uskoa aistimiensa todistusta siitä, että tämä kaikki ei kuitenkaan ole unta.

On tultu alppikirkon harjalle ja siihen hetkeksi pysähdetty. Jäljellä tuolla alhaalla on huimaavan pitkä, jyrkkä kattorinne, joka näyttää vievän suoraan Geneven järveen,—kaikki epätasaisuudet sulavat yhdeksi

viettäväksi lakeudeksi,—ja edessä on vielä vaikein taival ylös kirkontorniin, vuoritempelin näkötorniin.

Kolkko on kulku sinne. Niin pian kuin asemalta lähdetään liikkeelle, peittävät vuoret näköalan alapäin. Kaiken maailman kauneus on kadonnut ja meitä ympäröi aavemainen, synkkä, peloittava vuoriston luonto. Päivä kyllä paistaa lämpimästi, mutta kohta, kun joudutaan varjoon tai pistäytään tunneliin, käy värisyttävä kylmyys läpi koko ruumiin. Tunnelit ovat tehdyt milloin vuoreen, milloin läpi lumikinoksien. Ei näy muuta kuin lunta ja paljaita, ruskean harmaita, keilamaisia vuorten huippuja. Luonto on täällä samanlaista kuin se samaan aikaan vuodesta on valokuvista päättäen—Huippuvuorilla. On sivuutettu Lappi ja Taka-Lappikin ja ollaan keskellä Jäämerta.

Ja kuitenkin, kuitenkin—ollaan keskellä sivistynyttä maailmaa. Sillä lumitunnelin puhkaistuaan ja viimeisen ponnistuksen tehtyään pysähtyy juna hotellin edustalle, joka on ainakin yhtä suuri ja komea kuin Seurahuoneen talo Helsingissä.

Suurin osa matkustajista rientää hotelliin, mutta minulla ei ole siihen aikaa. Näen tornin huipun muutamia satoja askelia ylempänä hotellista. Sinne vie loivaa rinnettä kohoava, paikoitellen lumen peittämä mutkitteleva polku, ja muutamain minuuttien kuluttua seison viisituhatta jalkaa meren pintaa ylempänä, vuoren kukkulalla, Rocher de Naye'n huipulla, keskellä alppimaisemaa, ikuisen lumen ympäröimien vuorenhuippujen keskellä...

Kerron toiste, miltä näyttää maisema ikuisten lumien—jos sinne joskus omin voimin nousen.

MINKÄ MITÄKIN TYROLISTA

(1903)

TULO TYROLIIN.

Oli ihana se tunne, mikä valtasi mielen, kun painostavat poutapilvet taivaanrannalla alkoivat muuttua lumivuoriksi. Kun on kärsinyt kuumuudesta Kööpenhaminassa, Berlinissä ja Münchenissä ja silmä saanut monenkertaisen kyllänsä iänikuisista tasangoista sekä kaupungeissa että maalla, niin ei ainoastaan huoahda helpotuksesta, mutta huudahtaa siitä, kun jää ja lumi, ja vielä *etelästä* päin, vilkuttavat silmää. Se on sitä suloisempaa, kun on määrä pysäyttää matka jonkin lumivuoren juurelle ja siellä viettää kesä. Jos ne jo näin kauaksi penikulman päähän lietsovat viileyttä mieleen ja rauhaa rintaan, niin mitä sitten mahtavatkaan tehdä lähempänä ja kesän kuumimmillaan ollessa! Siinä suhteessa—ja monessa muussakin—on kaikki toteutunut yli toiveidenkin, sillä tätä kirjoittaessa sataa lunta tuolla puoli kilometriä ylempänä ja täällä laaksossa on viikon päivät ollut lämmintä tuskin kymmentä astetta.

Mutta missä nyt ollaan?

On suuri valtatie, ikivanha esihistoriallinen ajotie ja nykyaikainen rautatie sen rinnalla, joka Tonavan haarajoen Innin laaksoa myöten pyrkii Italiaan niin pitkälle kuin pääsee ja sitten sen loputtua Brennersolan läpi jatkaa matkaansa vuorien yli. Innlaaksosta, joka kuta ylempiä tullaan sitä vuolaampana virtaa yhä korkeampien vuorien välissä, haarautuu pieniä »innejä», sekä laaksoja että jokia, kuin ruotia kalan selkärangasta. Ne laaksot menevät aina alppien juurelle saakka, ja yhtä semmoista laaksoa myöten, Tsillerlaaksoa, mekin löysimme tiemme sinne, missä nyt olimme.

Tänne meidän laaksoomme tuopi oikein rautatie, joka eroaa isolta valtakuntain väliseltä radalta Jenbachin asemalla, muutama tunti ennen Insbruckia, Tyrolin pääkaupunkia.

Sitä sievää, siistiä, herttaista, kapearaiteista pikku rautatietä! Ollapa meillä Suomessa jossakin semmoinen kesäasukkaita varten rakennettu, esim. rantaradalta jonnekin Porkkalaan—tulee vielä selviämään, miksi juuri merenrantaa tuli ajatelleeksi. Se on aivan uusi, avattu liikkeelle muutama vuosi sitten, ja kiiltää puhtauttaan ja nuoruuttaan. Vaunujen seinät ovat lasista, niin että niistä

kurkistelemattakin näkee ympärilleen, vauhti on hidasta, pysähdykset pikku asemilla pitkät kuin Porvoon radalla—mutta mikä ero muuten! mikä ero!—niin että silmä ehtii sulattaa sen, minkä se saa. Kun on pikajunan ahtaudessa kiitänyt ja keikkunut kuin viimeistä päiväänsä kohden, tuntuu sanomattoman suloiselta istua tässä vielä hengissä ja nauttia uudelleen elämästä ja sen antimista. Menköön maailma menojaan, ja jumalankiitos, että olen päässyt sen jaloista pois!

On ihanaa astua jossakin siellä kotona pois jyskyttävästä höyrypurresta noutamaan tulleeeseen venheeseen ja soudella jotakin pitkää lahdenpoukamaa kohden niittyisten rantain välissä. On yhtä ihanaa tämäkin taival. Liekö missään maailmassa paikkaa, joka olisi niin viehättävä ja rauhoittava kuin tällainen viheriä vuorilaakso. Hajalle pyrkivään ja rikki revittyyn mieleen se vaikuttaa aivan ihmeellisen rauhoittavasti ja rajoittavasti, ja helposti voipi käsittää, miksi kaikki maailma tällaisiin paikkoihin pyrkii. Laakso on kauttaaltaan niittyä, siellä täällä on siihen jotakin kylvetty, viljaakin. Ruis siinä parhaallaan hedelmöi, ohra tekee tähkää. Ruolla olevan tai juuri ikään niitetyn heinän tuoksu, tuon mehevän alppiheinän, joka tuoksuu vielä voiksi ja juustoksi muuttuneenakin, täyttää ilman. Siellä täällä on jollakin karummalla paikalla, minne joki on työntänyt hiekkaa tai sullonut kiviä, lehto, leppä-, tuomi-, pihlaja- tai kirsikkalehto, toisaalla kasvaa kuusia. Vainioiden keskeltä paistaa vähän väliä pienoisen sini- tai vihreäkattoisen kirkon valkea torni, sen ympärillä on hedelmäpuiden piirittämä kylä ruskeine, puisine huoneineen ja tuolla täällä jokin uudempaan tyyliin rakennettu hotelli.

Metsä on meillä aina niittymaiseman kehys, ja niin on täälläkin. Mutta kun metsä meillä tavallisesti peittyi puittensa taakse, näkyy se täällä kaikessa laajuudessaan ja suuruudessaan jyrkän vuoren rinteellä. Missä rinne on jyrkin, siellä on metsäkin synkin; missä taas loivempi, siellä on metsän keskessä pieniä peltoja ja niittyjä mökkien ympärillä, sydänmaan mökkien, jotka näyttävät käyvän yhä vähäisemmiksi ja köyhemmiksi, kuta ylempänä ovat, kunnes niitä lopulta ei ole niitäkään enää tuolla, missä erämaa, koskematon kivikorpi alkaa lumen ja kasvullisuuden rajalla. Sillä *siinä* se nyt on lumi, viileä silmälle nähdä, viileä keuhkojen hengittää, jatkona taivaasta, jonka hattaroista sen tuskin erottaa, jossa se ikäänkuin riippuu kiinni, näkymättömän voiman avulla ikäänkuin kannattaen tätä laaksoa, joka on sieltä laskettuna alas ihmisten hetkelliseksi iloksi.

No niin, vaikkei tämä nyt olisikaan taivaallinen puutarha, niin saanen sitä kuitenkin sanoa »maalliseksi paratiisiksi». Ja siksi minä sitä tahtoisin kutsua etupäässä sen tähden, että se niin paljon muistuttaa Pohjoismaita, Suomea.

Ja siinä se on sen suurin viehätys. Sillä—en tiedä, uskallanko sen tunnustaa—mutta ei ainakaan minua ole mikään ulkomailla matkustellessa liikuttanut enemmän kuin se, kun kohtaa siellä jotakin kotimaista, jotakin »omaa», jotakin, joka näöllään, tuoksullaan tai muulla muistuttaa minua siitä, mitä kotona on. Ja ilostus, hämmästys on kahdenkertainen, jos tuo tuttu esiintyy jotenkuten kirkastuneena, jalostuneena semmoiseksi, miksi kotoinen luonto tai kotoiset olot *voisivat* kehittyä, jos niitä osattaisiin ihmiskäsin ja ihmisaattein kirkastaa ja jalostaa.

Mutta juna on pysähtynyt—pysähtynyt siksi, ettei se pääse enää sen edemmä. Laakso on kapenemistaan kaventunut, vuoren seinät käyneet jyrkemmiksi, mäen huiput lumisemmiksi, ne ovat kupeelta kiertyneet eteen ja seisovat seinänä vastassa, muodostaen umpipohjukan. Ollaan siinä, mihin on pyritty, etsimässämme tyrolilaisessa vuorilaaksokylässä, Mayrhofenissa.

»ENSI-ILTA».

Vaikka matkailijaliike täällä on ollutkin jo kauan käynnissä, luoden m.m. lukuisia hotelleja, ei tämä kylä kuitenkaan vielä näy joutuneen sen turmeluksen alaiseksi, jonka heti huomaa vanhemmissa turistiseuduissa. Tulija saa rauhassa kantaa kapineensa kantajain ja ajurien niitä häneltä riistämättä—Italiassa oli ajuri minulta kerran rouvanikin ryöstää. Ajureja ei täällä muuten voisi ollakaan, sillä ei ole semmoisia teitä, joita myöten voitaisiin ajaa. Saamme lähteä itse itsellemme asuntoa etsimään. Sen löydämmekin heti aseman luota.

Ja kun nyt olemme kerran päässeet sille tuulelle, siihen mielentilaan, että kaikki meitä miellyttää, niin miellytti meitä hotellikin, mikä tapahtui nyt ensi kerran elämässäni. Se on kyllä kaikenlaisilla uudenaikaisilla mukavuuksilla varustettu, sähkö sekä -kelloineen että -valoineen, mutta samalla on siinä oma kansallinen leimansa. Se on vain hiukan hienommaksi kehittynyt talonpoikaistalo, rakennettu paikalliseen malliinsa.

Tyrolilaisessa talossa on tilava käytävä, joka jakaa sen kahteen osaan. Kahden puolen tätä käytävää

on toisella puolen asuinhuone eli tupa— usein savutupa!—ja sen takana keittiö, toisella puolen jonkinlainen työhuone ja ruokasäiliö, Käytävästä vie raput toiseen kerrokseen, jossa sielläkin on läpi koko kerroksen samanlainen käytävä, mistä vie ovet makuuhuoneisiin. Molemmista näistä käytävistä pääsee verannalle eli parvekkeelle, jommoinkin kiertää koko rakennuksen sen kumpaisenkin kerroksen kohdalla.

Tästä alkuperäisestä talosta on nyt melkein mitään muuta kuin sen pinta- ja kuutioalaa laajentamalla saatu aivan erinomaisen herttainen ja hauska vieraskoti. Alikerroksessa on yksi huone tarjoiluhuone eli vierastupa, jossa ei syödä, mutta nautitaan vain viiniä, olutta t.m.s. ja johon seudun rahvas kokoontuu iltaansa viettämään, välistä laulamaan ja tanssimaan. Tämä huone on sisustettu tukevilla pöydillä ja seinää myöten kulkevilla penkeillä. Sen takana on samalla puolella käytävää ruokasali, joka on pyhitetty varsinaisia vieraita varten, ja sinne paikkakuntalaiset eivät tule. Toisella puolen käytävää on jonkinlainen lukusali eli salonki, jossa on sanomalehtiä, kirjallisuutta ja kirjoitusneuvoja. Toinen sillä puolen oleva huone on jonkinlainen varastohuone tai on se sekin muodostettu matkustajain olinpaikaksi. Yläkerrassa ovat sitten makuuhuoneet. Verannat ovat isonnetut ja laajennetut vierasten olinsijoiksi, ja on niistä sateelta ja paisteelta suojaavien räystäitten alta mitä ihanin näköala laaksoon ja vuoristoon.

Kodikkuuden tunnetta lisää vielä suuressa määrin se, että se on talon oma väki, joka ottaa vastaan vieraat ja niitä hoitaa. Pulska isäntä ja komea emäntä—en ole missään nähnyt niin pulskia isäntiä ja emäntiä— tulevat ystävällisesti kättelemään ja riisumaan päällysvaatteita, talon omat tyttäret—en ole missään nähnyt niin paljon kauniita tyttöjä yhdessä paikassa kuin täällä—saattavat vieraan huoneeseen ja hänelle vuoteen valmistavat. Ja ne samat tyttäret toimivat sitten myös tarjoilijaneiteinä. Ei mitään ikäviä »kyppareita», ei mitään liukaskielisiä ja -mielisiä »ovenvartijoita».

Ja kun sitten tullaan alas aterioimaan, niin istuutuvat isännät, emännät, tyttäret kukin vuoroonsa vieraalle seuraa pitämään, kysymään kuulumisia ja tarvittavia tietoja antamaan. Ikävä vain, että niiden saksa on sellaista, etteivät sitä berliiniläisetkään ymmärrä, mutta kun sanoo »joo! joo!» joka paikkaan, niin ainahan siinä suoriudutaan.

Tämän ravintolan omituisuuksiin kuuluu vielä, että se, samalla kun on täydellinen ravintola, on myöskin täydellinen talonpoikaistalo, jossa harjoitetaan maanviljelystä ja karjanhoitoa. Siinä on navetta, josta kuuluu lehmäin ammuntaa ja kilien kellojen kilinää aamuin ja illoin; heinää tehdään tuossa verannan edessä niityllä, josta apilaan tuoksu illan kosteuden kanssa leviää joka huoneeseen; tyttäret hoitavat kasvipuutarhaansa ja tuovat sieltä vihanneksia pöytään ja ruusuja pöydälle. Maidot, voit, juustot, jopa hunajakin, jota nautitaan kahvileivän kanssa ja jota mehiläiset valmistavat alppiniittyjen lemuavista kukkasista—kaikki ovat kotitekoa. Yksin valaistuskin on omaa, koko kylän omaa: kosken voima muutettuna alppi-sähkövaloksi.

Täällä on meidän mainio olla.

* * * * *

On vilpoinen, kirkas ilta tämä meidän tyrolilainen ensi-iltamme. Istumme parvekkeella. Tummina kohoavat vaarat ja luovat jyrkkiä piirteitä taivasta vasten, josta tähdet leimuaa. Vielä helottaa laskeneen auringon valo lumisilla huipuilla. Alppikoski kohisee, pienet purot solisee. Ruisrääkkä äänтелеe, sammakko kurnuttaa kotoisen tunteikkaasti, laulurastas sirauttelee alppien rinteiltä. Tuossa sihahti iltatuuli ruispellossa. Suljen silmäni ja olen—Suomessa.

TYROLILAINEN KYLÄ.

Olen koettanut etsiä sopivaa vertausta, joka antaisi sattuvan kuvan tästä Tyrolin kylästä vuorien välissä, mutta en ole voinut keksiä parempaa kuin sen vanhan, että se on hedelmä kukkaismaljan keskellä. Vihreässä kivimaljassa vihreä hedelmä. Vertauksen täydentämiseksi voi vielä lisätä, että tuo malja on asetettu lumen ja jään keskeen raittiina pisyäkseen.

Puhuakseni maalarien kieltä, niin ovat ne erilaiset »vihreydet», jotka antavat maisemalle täällä sen luonteen. Laaksomaljan pohja on niityn vihreää, yhtäällä kukkivan niityn, toisaalla vähän ruskeamman, jonka yli viikate jo on kulkenut, sekä toisin paikoin jyrkissä neliöissä olevaa rukiin ja ohran vihreää, maljan laidat ovat kauttaaltaan kuusimetsän vihreää, johon vain siellä täällä on vedetty suonia tai lätkätty pilkkuja samasta niityn vihreästä kuin alempana. Maljan ylimmän reunan muodostavat alppien kiviset, harmaan ruskeat selänteet ja huiput.

Siinä olisi valmis malli kivikupin »glaseeraukseen», aivan suorastaan luonnosta otettu. Ja jos te, kotoiset gobeliinien kutojattaret tai muut taiteellisten tapettien tekijät, haluatte niinkään suoraan luonnosta löytyvää mallia, niin enpä tiedä, mistä sen saisitte silmälle suloisemman kuin tuollaisen vihreän, kuusia kasvavan alppiseinän, jos sen ylälaitaan vielä kuvaatte raiteen sinistä taivasta, valkoisine poutapilvineen tai lumihuippuineen. Siinä on kaikki värit, mitkä suomalaisessakin maisemassa, vaikka vähän vaikuttavammin. Ja jos valo tuolla tavalla »tapioituun» huoneeseen tulisi katosta, niin pitäisi sen olla asua yhtä viehättävän kuin suomalaisen savupirtin, jonka lattialle olisi levitetty heiniä ja seinille ripustettu kaisla- ja ruohokerppuja kuivamaan ja jonka—katto olisi poistettu.

* * * * *

Keskellä tätä kylää on pienoinen kirkko, valkeaksi maalattu, ja katto ja torni vihreiksi. Kirkkoa piirittää yhdeltä puolen vähäinen hautuumaa, toiselta puolen pappila—papilla on komea bernhardiinikoira, joka istuu ikkunassa ja isäntänsä kehoituksesta silloin tällöin haukahtamalla tervehtii liiksi tungettelevia turisteja—kolmannella puolella on kansakouluhuone. Koulu on ainakin osaksi kirkollinen, koska siinä näkyy antavan opetusta pappi ja myöskin eräs nunna eli n.k. »sisar».

Aivan kirkon läheisyydessä on joukko samanlaisia hotelleiksi muuttuneita talonpoikaistaloja, joista yhden edellä kuvasimme. Ulompana on puutarhain ja niittyjen keskellä toisia taloja, joita toisiinsa yhdistää mitä sievimät jalkatiet.

Lähdemme muutamata semmoista seuraamaan. Se kulkee parhaillaan kellastumassa olevaa ruispellon piennarta. Pellon ojassa virtaa vastaamme huimaavaa vauhtia lähdekirkasta vettä, joka on siihen johdettu jostakin ylempää alppikoskesta, minkä kumea kohina alinomaa kuuluu korviimme. Tämä oja, joka kulkee talosta taloon, antaa kylälle sen erikoisen luonteen. Se on monessa suhteessa sen valtasuoni, sen voiman ja varallisuuden lähde. Melkein joka talossa on täällä pieni kotitarvemylly, jota tuo puro pyörittää. Siitä saa liikevoimansa rautapaja ja ainakin kaksi suurenlaista puusepäntehdasta, joissa höylät, sorvit ja sirkkelit käyvät sen avulla, ja käyttää se vielä lauta- ja lankkusahaakin. Nuo laitokset eivät kuitenkaan ole mitään suurtehtaita, vaan aivan yksinkertaisia kotiliikkeitä, joissa talonisännät poikineen ja muine väkineen tekevät työtään ja jotka etupäässä tyydyttävät paikallista tarvetta. Siitä on seurauksena, että koneet ja muut laitokset ovat mitä yksinkertaisinta lajia. Pyörä, jonka vesi panee liikkeelle, on läpimitaten pari kolme sylvä, puusta tehty ja käy useinkin taivasalla. Vesi ruiskahtaa siihen kaitaisesta rännistä, ja kun pyörää tahdotaan pysäyttää, niin siirretään ränni syrjään ja vesi juoksee ohi; toisessa paikassa voi olla luukku rännin pohjassa, jota sulkemalla tai avaamalla vesi johdetaan rattaaseen tai siitä pois.

Paitsi näitä laitoksia tarjoaa joka talon ohitse hyrskyvä puronen kaikenlaisia muitakin etuja jokapäiväisessä taloudessa. Siinä pestään pyykit ja astiat ihan keittiön portaiden edessä, siitä puutarhat kastellaan, ja olenpa nähnyt sitä kuljetusneuvonakin käytettävän siten, että laudanpalasia, halkoja, jopa puuastioitakin sitä myöten uitetaan talosta toiseen. Vaikka vesi yhä uudistuessaan näyttää olevankin kirkkaampaa ja puhtaampaa kuin Riihimäen lähdevesi, ei se näille herkkusuille kuitenkaan kelpaa ruoka- ja juomavedeksi. Sitä varten on erityinen johto, johon sama puro pumppuaa veden suuresta alppikoskesta ja joka milloin maanalaisia, milloin maanpäällisiä puutorvia myöten tuopi lirisevän pikkupuron joka talon portaiden eteen.

Mutta ei vesi vain vetenä hyödytä ja palvele kylää ja sen tarpeita. Tulenkin muodossa se vielä tunkee joka taloon, tulen ja valon, sähkölaitoksesta saadun. Kylän päässä olevaa pientä sähkölaitosta hoitaa sitäkin muuan talonpoika muitten töittensä ohella.

* * * * *

Kaikki se lorina ja lirinä, se hyrinä ja pyörinä, joka syntyy veden liikkeestä ja sen liikkeelle panemista laitoksista, tekee varsinkin vieraaseen hyvin virkistävän vaikutuksen. Se on musiikkia, joka soipi yöt ja päivät, ei yksitoikkoisesti, vaan aina eri äänilajeissa sen mukaan, millaiset ovat ilmat ja tuulet, erilalla silloin kun yksi laitos käy ja toinen seisoo, erilalla silloin, kun vesi hyrskyy rattaissa tai johdetaan niiden ohitse. Lähempänä ollen kuuluu yksi sävel, etäämpänä ollen toinen; kun ikkuna on auki, soipi puro niin, kun se on kiinni, näin; mutta aina sen kuulee ja aina siitä korva iloitsee.

Mutta kaiken yli kuuluu kuitenkin pikkupuron lirinän ja lorinan ohella suuren kosken kohina.

Tämän kosken muodostaa kolme vuorikoskea, jotka Mayrhofenin kylän kohdalla ja sen vainioiden keskellä yhtyvät toisiinsa. Nuo kosket ovat sekä kukin erikseen että toisiinsa yhtyneinä täydellisenä vastakohtana kylää palvelevalle purolle. Puro on työjuhta, kosket ovat täydellisiä villihepoja, joita eivät ainakaan tšekäläiset ihmisvoimat näy kyyntä kesyttämään. Jalat suorina ja harja hajallaan karkaavat ne ohitse omia aikojaan ja omia teitään, ja ihmiset saavat kiittää onneaan, etteivät' jalkoihin sorru. Tuolta ylhäältä, ikuisten lumien ja ikuisten jäiden korkeuksista, ovat aurinko ja etelän lämpimät tuulet ne irtauttaneet. Hurjistuneina hyökkäävät ne alas hypäten yli huimaavien kuilujen, yhtyvät yhä

useimmat toisiinsa yhä isommaksi laumaksi, karkaavat toistensa kilvalla toistensa ohi, puristuvat vähän ennen laaksoon tuloaan pelkäksi vaahdoksi ja jatkavat sitä vimmaansa ja sitä vauhtiaan yhtenä ainoana kuohuna kylämme ohitse, pysähtymättä ainoankaan suvantoon, huoahdamatta ainoassakaan niemen kainalossa tai akanvirrassa. Eivät mitkään meikäläiset kosket, ei Pyhäkoski, ei Imatrakaan ole tehneet minuun niin vihaista, niin hillitöntä vaikutusta kuin nämä ärjyt. Ehkä se tulee siitakin, että ne tuskin tuntiakaan pysyvät ennallaan. Niiden vedenpaljous ja siitä seuraava vauhti ja vauhdin synnyttämä vilinä ja ulina vaihtelevat voimassa usein monta kertaa päivässä. Ne tulevat ja menevät kuin tuuliaispäät ja riippuvatkin suorastaan tuulista ja ilmoista. Yhtenä päivänä tai yönä sataa siellä tuolla ylhäällä lunta suunnattomat määrät, niin että missä eilen näkyi paljas kallio tai vihreä nurmirinne, siellä on tänään kaikki valkoisina kinoksina. Tänään siellä etelätuuli saa aikaan sateen, joka pehmittää kinokset, ja huomenna paistaa päivä täydeltä terältään. Mutta sitten on taas yöllä kylmä ja pakkanen, joka vähentää sulamista. Kaikki se tuntuu aivan välittömästi alppikoskessa, ja niin ne ovat lakkaamatta ilmojen hermostuttavan vaikutuksen alaisina. Sen kuulee helposti niiden äänestä ja näkee niiden hyrskystä. Väriäänkin voipi vesi silloin tuon tuostakin vaihtaa, muuttaen sinivihreän vaahtonsa keltaisen ruskeaksi.

Eikä vain siitä. Usein näyttää alppikoski villipeto tapojaan paljon tehokkaammalla tavalla, tulvimalla yli äyräittensä muutamien tuntikausien kuluessa. Silloin menee sillat, murtuu maat, särkyvät pellot, kaatuu huoneet. Totisiksi käyvät talonpojan kasvot hänen semmoisista puhuessaan; sillä se on jotakin, jolle hän ei mitään voi. Ainoa, minkä hän mahtaa, on, että hän laskee kivellä kosken reunat niinkuin kanavan. Se estää tavallisissa oloissa ainakin rantaäyräiden vyörymistä, mutta veden nousemista vainioilleen hän ei voi estää. On oivallettu, että metsä pidättää kosteutta, että sitä siis on suojeltava, niinkuin hyvin huolellisesti suojellaankin ja vain määrän mukaan sitä hakataan. Muut varokeinot pitää täälläkin jättää pilvien pitäjän huoleksi. Ja se tehdään siten, että häntä lepyttääkseen ja häneltä suojaa anoakseen kerran vuodessa pannaan toimeen kirkollinen juhla-kulkue, joka pappien messutessa ja suitsuttaessa nousee jonkin matkaa ylös vuorille ja johon kylän asukkaat miehissä ottavat osaa.

* * * * *

Tulvat ovat sitä tuhoisimmat, kun viljelysmaata, jota ne aina tullessaan hävittävät, on niin vähän. Kylällämme, jossa asuu noin puolentoista tuhatta henkeä, on sekä asuttavanaan että viljeltävänä maa-ala, joka pituudeltaan on vain pari kolme kilometriä ja leveydeltään noin puoli sen vertaa. Kaikki, mikä ikinä voidaan, käytetään viljelykseen. Maan suhteen ollaan niin tarkkoja, että sitä ei raatsita jättää esim. halkopinojenkaan alle, vaan pinotaan halot ja muut puutavarat m.m. veden päälle, s.o. puron poikki asetetuille telineille.

Mutta jos maata on vähän, niin sitä paremmin se näkyy kasvavan. Olen harvoin nähnyt niin hyötyvää ruista—sitä nyt juuri parhaillaan leikataan—ja niin meheviä niittyjä. Heinä kasvaa ihan silmissä, ja sitä korjataan alinomaan—luulen että niitystä otetaan ainakin kolme luokoa vuodessa. Suurin osa vainioista onkin heinänkasvussa ja ainoastaan siellä täällä näkee vilja- tai perunapellon. Heinän ja viljan korjuun toimittavat vanhat miehet tai naiset, sillä kaikki reippaampi miesväki asuu koko kesän alpeilla karjan kanssa. Naisten huolena on myöskin hoitaa puutarhaa, joka on joka talossa ja jossa kasvaa etupäässä salaattia, kaalia ja juurikkaita. Hedelmäpuita, kirsikka-, omena- ja luumupuita on myöskin joka talon ympärillä.

Ja kukkia! Ruusupensas kasvaa miehen korkuiseksi puuksi ja nuokkuu kaiken kesää raskaitten kukkiensa painon alla. Kukkia on sitäpaitsi joka verannalla, joka parvekkeella, joka ikkunan ulkolaudalla—ja joka naisen ja miehen hatussa ja rinnassa juhlapäivinä.

Kukkaismalja!—niin, kukkaismaljahan se on siinäkin suhteessa tämä tyrolilainen kylä. Kukkaismalja, johon taatto taivahinen yhtenä päivänä vettä pilvistä valaa, toisena päivää paistattaa; ja jota hän vuoriseinän avulla suojelee milloin liialta kuumuudelta, milloin liian kylmiltä tuuilta.

MENOJA JA TAPOJA.

Emme ole kauankaan olleet tässä vuorilaaksossa Mayrhofenin kylässä, kun eräänä aamuna heräsimme kanuunain paukkeeseen. Pom! ensin yhden kerran ja sitten: Pom! Pom! Pom!—aina vähäin väliaikain perästä. Kun kello oli vasta viisi aamulla, niin oli ensimmäinen ajatukseni, että yöllä on sota syttynyt ja tästä nyt tulee kuuma päivä. Tätä luuloani vahvisti vielä se, että talon täysikasvuinen poika ikkunasta katsoessani näkyi täysissä tamineissa pyssy olalla, lippu toisella ja muuten puettuna tyrolilaiseen metsästäjäunivormuun, rientävän sinnepäin, mistä laukaukset kuuluivat. Ja muita samanlaisia univormuja riensi tietä pitkin sekä hänen edellään että jäljessään. Mutta mitä naiset sodassa tekevät?—

sillä niitäkin riensi samaan suuntaan.

Ja yhä lasit tärisi ja kaiku jyrisi vuoresta vuoreen ukkosena. Pom! Pom! Ja ylhäältä vuoristosta pommitettiin samalla tavalla vastaukseksi muista kylistä.

Jospa ruutia ja pommeja ja pyssyjä ja univormuja tässä maailmassa aina käytettäisiin yhtä rauhallisiin tarkoituksiin kuin nämä kunnan marjahovilaiset niitä käyttivät! Sillä ei kaikki tuo pauke ollut muuta kuin jumalanpalvelukseen herättämistä. Joka kerta, kun on jokin suurempi juhla, ajetaan kansa sillä tavalla ylös unestaan sitä viettämään. Lähellä kirkkoa on niitty, niityn reunassa on kiviaita, kiviaidan päälle on asetettu kanuunan patruuneja, jotka siinä laukaistaan pitkän seipään kärkeen sovitetun sytyttimen avulla.

Jos olisi muukalainen matkailija kuinkakin sikeästi vielä tahtonut nukkua takaisin syntiensä uneen, ylös hänen täytyi ja lähteä katsomaan, mitä muuta merkillistä tarjosi se tapa, jolla Mayrhofenin tyrolilainen jumalaansa palvelee.

* * * * *

Oli tänään tavallista suurempi juhlallisuus, niin suuri ja harvinainen, että sitä Mayrhofenin kylän historiassa ei ole kuin kerran tätä ennen mainittu. Se oli n.k. »primitz»-juhla, joka merkitsee sitä, että tänä sunnuntaina lukee kylän kirkossa ensimmäisen messunsa nuori munkki, joka on kotoisin tästä kylästä. Kylä on ylpeä sille näin tapahtuneesta kunniasta ja on tehnyt kaikki voitavansa viettääkseen päivää arvokkaasti ja juhliakseen sen sankaria. Jo kansakoululapsilla oli ollut koko viikon lupa köynnösten ja seppelten sitomista varten, joilla oli kirkko koristettu ja rakennettu riemuportti kirkon eteen. Jo lauantaina olivat useimmat talot liputetut, ja kun nuori fransiskolaismunkki saapui, olivat kyläläiset torvisoittokuntineen häntä asemalla vastaanottamassa. Illalla paloi värilyhtyjä joka ikkunassa, joka parvekkeella, ja tuon tuostakin leimahti pimeydessä bengaalisalamoita. Siellä täällä paloi vaarain huipuilla ja rinteillä kokkoja. Mutta kaikista liikuttavin ja omituisin oli serenaadikonsertti, jonka torvisoittokunta pani toimeen. Pappilan rappusilla, jotka tuovat suoraan kirkkomäelle, istuu nuoren munkin isä, joka nähtävästi on ollut poikansa kanssa kutsuttuna päivällisille papin luo. Ukon takana ja ympärillä seisovat kylän vanha pappi—se sama, jonka koira ikkunasta haukkuu ohikulkevia—ja muutamia muita munkkeja ja pappeja. Itsellään rovestilla on sikari hampaissa. Portaiden eteen itse kirkon mäelle on asettunut torvisoittokunta kyläläisten ja muukalaisten matkailijain ympäröimänä. Soittokunta kaiuttelee säveleitään, etupäässä iloisia valsseja ja polkkia. Jokaisen numeron jälkeen huutavat papit portailta: bravo! bravo! ja taputtavat käsiään. Ja mikseivät taputtaisi! Kyläläiset antavat heille parasta, mitä heillä on, soittonsa, ja tekevät sen vilpittömästi sydäimestä. Kertoohan vanha eteläranskalainen legendaruno, kuinka hurskas temppujen tekijä, markkinavoimistelija, kun ei tiennyt eikä osannut madonnalle parempaa ilouhria omasta puolestaan antaa, levitti mattonsa hänen kuvansa eteen ja voimisteli siinä, kunnes luuli näkevänsä jumaloitavansa hänelle hymyilevän ja päättään nyökäyttävän.

* * * * *

Mutta nyt on sunnuntai ja nyt mennään kirkkoon. Kaikkialta tulvii kansaa pientä temppeliä kohti, vuorilta valuen ja laaksoista nousten. Ne eivät mene sinne tunkeillen ja toistensa kilvalla niinkuin meillä mikä mistäkin pääsee. Kulkevat järjestetyssä juhlasaattueessa. Kirkon edessä seisoo kylän kaarti, ampujapataljoona lippuineen ja pyssyineen, ja muodostaa kujan. Siitä kujasta astuu sisään papisto pyhiä kaluja kantaen. Heidän päällään kantavat kuoripojat telttakattoa. Pappien keskessä astuu nuori, ruskeaan sarkavaippaan puettu nuorukainen, jonka pää on keskeltä kalju. Heidän jäljessään tulee rivi nuoria valkopukuisia tyttöjä, kaikilla valkeat seppeleet päässä. Sitten seuraavat »viranomaiset», joista tunnen metsäherran, postimestarin, asemapäällikön ja santarmin. Nyt kansakoululapset nunnansa opastamina. Ja lopuksi suuri yleisö, talonpoikainen kansa. Se osa juhlakulkueesta on vaikuttavin ja komein. Kaikki ovat kansallispuvuissa, naiset mustissa hameissa ja liiveissä, päässä musta huopahattu, josta riippuu hienoista vaski- tai hopealangoista tehty tyyttö. Miehillä on useimmilla polvihousut ja kaikilla paksu lyhyt takki harmaasta sarasta. Päässä on heillä huopainen lakki höyhentöyhtöineen ja punaisine kukkineen. Ne ovat kaikki komeata, sitkeää, luisevaa, rotevaa, jäntevää kansaa—en missään maailmassa ole nähnyt niin komeita vartaloita, niin terveitä kasvoja, niin paljon luontaista karakteriä, ellen ota lukuun merenrantain kalastajia. Kansallispuvujen yhtäläisyys tekee univormumaisen vaikutuksen ja muistuttaa samalla Suomen heränneitä, joihin muutenkin miesten lyhyet sarkatakit johtavat ajatuksen.

Kun kaikki, jotka ovat mahtuneet kirkkoon, ovat sinne kadonneet ja loput jääneet pää- ja sivuovien eteen, komentaa tohtori, joka on Mayrhofenin kaartin päällikkö, kokokäännöksen ja kaarti asettuu kirkon seinämälle lepoasentoon jumalanpalveluksen ajaksi.

Katolinen jumalanpalvelus on enimmäkseen soittoa ja laulua ja messua, ja on sitä mieluista kuunnella istuessaan varjostavan vaahteran alla hautuumaan kivikko-aidan päällä. Urut soivat siellä, koraalit

hymisee, rukoukset veisataan tai messutaan ja kansa vastaa »amenilla» ja muilla, niinkuin meilläkin. Koululasten osanotto kirkonmenoihin on sangen miellyttävä piirre. Tuon tuostakin kuulee heidän heikkojen lapsellisten ääniensä yhtyvän rukoukseen. Epäilemättä on tässäkin yksi niitä ihmisluonteen hienoon tuntemiseen perustuvia keinoja, joita katolisessa kirkossa on niin runsaasti ja joilla se niin voimakkaasti sitoo ihmisiä itseensä. Kun lapset näin pienestä pitäen saavat olla myötävaikuttavina jumalanpalveluksessa, kasvattaa se heissä tietysti kiintymystä kirkkoon, ainakin ulkonaisesti. Kirkon kannalta katsottuna on sillä tietysti paljonkin voitettu.

Koraalien ja messuamisten jälkeen seuraa saarna, jonka pitää eräs nuori fransiskolaismunkki, joku vihittävän vanhempi toveri. Se on hehkuva, lämmöllä, voimalla ja sopusointuisilla liikkeillä mainiosti esitetty ja kuuluu hyvin kirkon ulkopuolellekin. Sen minkä sitä ymmärrän, on se sitä tavallista jumalansanaa, sitä semmoista, joka jyrää kaikkea ajan pahuutta ja epäuskoa vastaan, koettaen osoittaa inhimillisten pyrintöjen, varsinkin tieteiden kykenemättömyyttä ratkaista ihmishengen suurimpia kysymyksiä. »Ei koskaan ole tyytymättömyys, huolimatta kaikista keksinnöistä ja elämän mukavuuksista, ollut suurempi kuin nyt.» Sen saarnan olen kuullut monet kerrat omissa kirkoissamme, ja olisi sen voinut pitää mikä luterilainen pappi tahansa.

Mutta sitten seurasi päivän merkityksen, nuoren munkin ensimmäisen julkisen esiintymisen johdosta messun pitäjänä ja sakramentin jakajana annettu esitys ensin sakramentin merkityksestä ja sitten papin asemasta ja tehtävästä, esitys, jonka sisältö kyllä entuudeltaankin oli kirjoista tunnettu, mutta joka vaikutti aivan uudesti, näin välittömästi, korvaan puhuttuna, sanoin selitettynä. Sakramentti on—sanoi munkki—enemmän kuin mikään muu omiansa uskoa vahvistamaan ja ylläpitämään ja antamaan ihmisille voimaa ja luottamusta. Kun Jumalaa muulloin rukoillaan, niin on Jumalan vallassa kuulla tai olla kuulematta rukousta. Ehtoollistilaisuudessa sitävastoin on Jumala papin palvelija, hänen orjansa, joka on lupautunut tekemään kaikki, mitä hän pyytää. Niin pian kuin pappi tarttuu sakramenttiin ja toimittaa siihen kuuluvat menot, sitoo hän Jumalan tekemään mitä tahtoo. Hostiaa käytellessään pappi on Jumalan sijainen, joka hänen valtuuttamana antaa syntien anteeksi antamisen jokaiselle, joka toimituksessa läsnä olemalla tahtoo siitä tulla osalliseksi. Tätä oppia esittäessään saarnamies ei sanallakaan koskettanut siihen, missä mielessä, missä sisällisessä mielentilassa ehtoollinen on nautittava, vaan vaikuttaa se, ehtoollinen, ehdottomasti, mistään riippumatta. Kun papilla on tällainen valta, tällainen avonainen valtakirja, niin—ja lopulta kääntyi puhuja kuorissa istuvan nuoren papin puoleen, huomauttaen hänelle tätä hänen merkitystään ja tärkeätä tehtäväänsä ja siitä seuraavaa vastuunalaisuutta.

Ei koskaan ole minulle selvempänä esiintynyt paavin Pietarin-sijaisuus, eivät koskaan ole taivaan valtakunnan avaimet, joilla katolinen kirkko avaa tai sulkee ovet autuaitten asuntoihin, helisseet räikeämmin korvissani.

Saarnansa päätti munkki polvirukouksella saarnastuolissa, jonka rukouksen hennot lasten äänet taas toistivat.

Ja sitten seurasi nuoren vastaviihityn munkkipapin ensimmäinen julkinen kirkollinen toimitus, hänen messunsa ja ehtoollisensa. *Hänen* ehtoollisensa, sillä katolisessa kirkossa nauttii, kuten tunnettu, pappi itse ehtoollisen ja muut tulevat siitä vain välillisesti, läsnäolonsa kautta osallisiksi. Merkiksi siitä, milloin pappi nauttii leivän, ja että kaikki, jotka eivät sitä näekään, kuitenkin tietäisivät hetken ja silloin tekisivät ristinmerkin, helähtää katolisissa kirkoissa tavallisesti pieni tiuku, tai soi myöskin kello tornissa. Se on salaperäisen tunnelmallinen tuo kirkollisen toimituksen huippukohta, kun kaikkien valmistusten jälkeen, soittojen ja laulujen vaiettua yht'äkkiä syntyy kuolon hiljaisuus, kun kaikki sekä kirkossa että sen ulkopuolella lankeavat polvilleen ja nöyrässä alistuvaisuudessa antautuvat mystillisen tunteen valtaan. Olin kerran läsnä semmoisessa tilaisuudessa, toistakymmentä vuotta sitten, kun paavi Leo XIII vainaja viisikymmenvuotisen piispautensa riemujuhlassa nautti ehtoollisen Pietarin kirkossa, jossa silloin oli läsnä viisikymmentätuhatta henkilöä. Toimituksen päätyttyä syttyivät Pietarin kirkon jättiläisurut soimaan ja ihana, mahtava laulu vyöryi alas kupoolien kätköistä.

Niin tapahtui Mayrhofeninkin pienessä kirkossa. Urut soivat, lapset ja papit lauloivat. Mutta oli tämä meidän kylämme nuoren miehen ensimmäistä virkatoimitusta juhlistamassa jotakin, jota ei paavin juhlassa ollut.—Pom! Pom!—ja taas—Pom! Pom!—pamahteli kirkon takana olevalta niityltä. Olivat korvat mennä umpeen, sydän ja rintakehä vavahtelivat, pääskyt pakenivat pesistään räystäitten alla, ikkunat tärähti.

Pataljoona asentoon!—Kunniaa!—komentaa tohtorikapteeni, ja kylän kaarti tekee kirkon seinämällä kunniaa, sill'aikaa kun muut ristinmerkkiä.

—Ladatkaa!—Lauk...!—ja kun kanuunan patruunat ovat loppuneet, pamahtavat pyssyt yhteislaukaukseen ja pahvitulpat pölähtävät savun kanssa korkealle ilmaan.

Komeata väkeä tuo kotoinen kaarti! Kylän parhaat nuoret miehet, joita ja joiden univormuja oli ollut

hyvä aika ihailuun toimituksen kestäessä. Takki harmaata sarkaa, ulottuen vain ristiselkään ja sopien mainiosti noihin solakoihin jänteviin vartaloihin. Housut mustat polvihousut. Sukat valkoiset. Kengät vuorimiehen mukavat, suuret, raudoitettuine pohjineen. Rintaa peittämässä heleän punaiset, kullalla kirjailut liivit ja vatsan päällä leveä, kirjava nahkavyö. Päässä sitten töyhtöinen lierilakki, kiinnitettynä leuan alle mustalla nauhalla, Kirkon kunniavartio, paavin paikallinen sveitsiläiskaarti. On monenlaista menoa ja muotia tässä maailmassa, on senkin seitsemän seremoniaa. Mutta välipä tällä, kun kukin koettaa parastaan, antaa Jumalalleen sen, mikä hänen mielestään on Jumalalle tuleva—antaa hänelle vuoriseinänsä sataisen kaiun, antaa ilonsa tämä, kun tuo surunsa, uhraa riemunsa yksi, kun toinen huokauksensa ja vaikerointinsa. Älkäämme naurako, ettei meitä naurettaisi!

Jumalanpalvelus on kirkossa päättynyt ja kaarti asettuu taas kujaksi kirkon edustalle. Soittokunta, joka jumalanpalveluksen aikana on ollut läheisessä ravintolassa, saapuu sekin paikalle marssia soittaen. Vähitellen alkavat ihmiset tulla ulos kirkosta samassa järjestyksessä kuin olivat sinne menneet. Nyt ei olla enää niin totisia ja juhlallisia kuin äsken kirkkoon mentäessä. Soittokunta asettuu saattueen etunenään ja viepi iloista marssia kaiuttaen papit, viranomaiset ja muut lähellä kirkkoa olevan ravintolan edustalle, jonka oven päällä on kirjoitus: »Willkommen Primitziant!» («Tervetuloa vastaviihty!») Ravintolan edustalla soitetaan vielä muuan kappale, kaarti ampuu yhteislaukauksen, ja nuori pappi menee pappien, viranomaisten, sukulaistensa ja muiden valittujen kanssa ravintolaan juhla-ateriaa nauttimaan. Muu väki vetäytyy toiseen vastapäätä olevaan ravintolaan, jossa soittokunta soittaa, ja kaarti on tilannut itselleen paikan kolmannessa. Pian kuuluu iloista sorinaa, laulua ja lasien kilinää kaikkialla kirkon ympäriltä. Ravintolan edustat, parvekkeet ja varjoiset puutarhat ovat täynnä juhlapukuista ja keveämielistä kansaa, jota eivät maalliset eivätkä taivaalliset huolet rasita. Näkö on todella ihana ja kauneutta täynnä tuossa heleän auringon valaistuksessa viheriän vuorten seinien välissä, ikilumisten alppien alla.

Illalla riemu vasta oikein remahtaa. Silloin pistää nuoriso tanssiksi ravintoloissa. Huilut, mandoliinit, sitrat soivat ja ketteräjalkaiset parit tanssivat sekä uuden- että vanhanaikaisia tansseja. Yksi näistä viimemainituista muistuttaa kasakkatanssia nivelten notkistamisineen ja korkealle ilmaan hyppimisineen. Hyppiessään naisensa ympärillä lyö kavaljeeri yhtämittaa käsillään pohkeihinsa ja istuimiinsa, josta syntyy rätinä kuin rakettien räiskyessä. Sitten tarttuu hän naiseensa, pyöräyttää häntä, heittää häntä korkealle ilmaan ja jatkaa taas tasajalkatanssiaan.

Ja kaikki tuo tapahtuu köyhän munkin kunniaksi, joka nyt lopullisesti on eronnut maailmasta, joka ei enää voi sen iloihin ottaa osaa, jolla ei saa olla, ei rahaa, ei tavaraa, ei taloa, ei kotoa, ei ystäviä eikä — vanhempiakaan. Sillä heistäkin hän nyt parin päivän vierailun jälkeen eroaa, vetäytyäkseen jonnekin luostariin ja sinne hautautuakseen. On hän koko ajan vähän alakuloinen ja raukea tuo nuori jäntevän näköinen mies. Mahtoi pysyä isänsä, tavallisen talonpojan ammatissa, elää ylhäällä viileässä vuoristossa karjaa paimentaen tai vieraita kukkulalta kukkulalle opastaen. Ehkä olisi siitä ollut ilo isompi— ainakin hänelle itselleen.

Kyläläisilleen hän nyt kylläkin ison ilon valmisti, antoi heille tervetulleen tilaisuuden juhlimiseen, johon he täällä kyllä muutenkin ovat valmiit.

Niin, jäi mainitsematta, että äskeinen pappi saarnassaan huomautti näitä mayrhofenilaisia vielä siitakin, että heille saattaa kerran vielä olla suuri etu siitä, että heillä on tarvittaessa tämä sukulainen ja tuttava heidän puolestansa puhumassa. Sillä hänestä tulee ehkä pyhä mies ja aivan varmaan on hän kerran pääsevä taivaaseen. Ehkä eli näillä juhlimisilla siis aatetta ja tarkoitusta enemmän kuin ensi näkemältä näyttikään.

TULVA JA SEN TUHOT.

Eilen oli painostavan kuuma ilma edellisen päivän sateen jälkeen. Jyrkkien vuorten ympäröimässä kattilalaaksossa ei tehnyt mieli mihinkään liikkua, istuskella vain varjoisessa lehdossa, niityn alla, ruispellon pientaren laidassa, alppikosken rannalla, jonka jääkylmistä, suoraan jäätiköiltä tulevista kuohuista levisi viileä veto läheisimpään ympäristöön. Lehtikuuset ja muut kuuset antoivat siimestä. Mehiläiset surisivat kukasta kukkaan, ruista leikattiin, lyhteitä sidottiin ja pantiin kuhilaalle. Toisaalla tehtiin heinää. Kaikki tyynesti ja verkalleen, sillä eivät ole viljelykset täällä pienipeltoisessa vuorikylässä niin laajat, ettei niitä ehtisi hoitaa ilman rasiitusta ja ponnistusta. Katse harhaili pitkin laaksoa, joka milloin avartuu, milloin kapenee, jakautuen ikäänkuin peräkkäin oleviksi eri huoneiksi, joiden lattioita peittävät heleän vihreät nurmimatot ja joiden seiniä verhoavat tummanvihreät metsäiset vuoriseinät. Maisema siinä on kuin hieno salonki, ja ruskeat ja valkoiset talot, kirkot ja huoneet ovat kuin

huonekaluja salongissa. Ja kattona on heleän sininen taivas ja sen kannattimina häikäisevän valkoiset lumihuiput.

Onni, tyytyväisyys ja huoleton rauha täyttää luonnon, ja sen sydämen alla sykkii pidätetty riemu, joka vasta illan viileän tullen valloilleen remahtaa. Kussa on aurinko laskenut, niin siinä tuhannet heinäsiirakat virittävät kiihkeät virtensä ja sytyttävät kiiltoperhoset taikalyhtynsä ja käyvät keijuistanssiinsa vainiolla. Ja hotellien verannoilla soi huiluja ja pillettä, ja kylän nuorisot panee toimeen katrilleja kaukomatkaisten vierasten viihdyttämiseksi.

Mutta auringon laskun jälkeen on lumihuippujen hartioille ilmaantunut harmaata huntua, joka on siitä kasvanut, laajentunut, alennut, kutoutunut tiheäksi koko taivaan yli ulottuvaksi pilveksi, ja myöhemmin illalla, puoliyön lähetessä huoahuttaa luonto, liikahuttaa ilma ja hiljainen sateen suhina oli vuoteelleen vaipuneiden tuutilaulu.

Satoi vielä aamullakin ja on satanut koko tämän päivän. Ja semmoista on sää ollut useampia päiviä. Yhtenä päivänä painostavan kuuma, toisena sitä seuraava lämmin sade runsaasti heruvista pilvistä.

On sangen salaperäistä tuommoisena sadepäivänä, kun kaikki se maailma, joka muulloin vuorten rinteiltä näkyy, kun kaikki se elämä ja vaihtelu, jota sieltä voipi seurata, on kokonaan kadonnut. Ei tiedä mitään, mitä yläilmoissa tapahtuu. Ja kuitenkin voi siellä tapahtua monenlaisia asioita. Silloin kun laaksossa sataa, voi siellä olla kirkas pouta yläpuolella pilvien, joko lämmin pouta tai kylmä pouta s.o. pakkanen, riippuen siitä, mistä päin tuulet käyvät. Mutta siellä voi myöskin sataa vettä ja olla lämmin samalla kuin laaksossakin. Sen tietää siitä, että silloin alppikosket paisuvat ja niiden viheriän sinertävä vesi muuttuu likaiseksi.

Niin, tänä aamuna siis satoi. Satoi lämmintä, leppoisata, kohtisuoraa sadetta. Asuntoni ohitse kuohuu toisella puolen iso, aina vaahtoava alppikoski, toisella puolella lirittää pienoinen puro, joka saa vetensä suuresta koskesta ja on johdettu niittyjen, vainioiden ja metsikköjen halki talosta taloon, kylästä kylään antamaan liikevoimaa myllyille, pienille tehtaille ja muille laitoksille. Iso koski ei näy ikkunaani syvästä uomastaan, vaikkakin sen kohina aina kuuluu sisään. Pieni puro sen sijaan näkyy, ja oli sen vesi nyt ruskean keltaista—todistus siitä, että yläilmoissa oli vietetty levoton yö, oltu pahalla tuulella. Ne ovat muuten usein pahalla tuulella nuo vuorten jättiläiset, mutta yhtä pian ne taas mielensä muuttavat ja illalla voi puro taas olla kirkas. Mutta tällä kertaa se ei tapahtunut.

Kun istuin ikkunassani ja tuon tuostakin katsahdin ulos, niin sattui silmäni jotakin vilkkuvaa valkeata puitten lomitse. Joku siellä kosken rannalla juoksee.—Mutta mitä ne siellä taas juoksevat ja yhä vilkuttavat? Eikö totta niin se olekin kosken vaahtoa, joka siellä pärskyy! Se on siis noussut syvästä uomastaan niin korkealle! Kiiruhdan katsomaan, ja kun tulen Tsillerkosken rannalle, joka on vain kivenheittämän päässä asunnostani, niin kohtaa minua siellä mahtavan kamala näky. Tsiller on paisunut ja täydellisesti muuttanut muotonsa. Sen sinisen vihreä, läpikuultava vesi on, samoin kuin pikku purokin, ruskean keltaista, paksua kuin uunintekijän kaukalossa. Olen seisonut tuskin viittä minuuttia rantakivellä, kun vesi jo kastelee jalkojani ja pakottaa väistymään. Se pauhaa aivan vimmatusti ja vähän väliä kuuluu kuohujen sisästä kuin kumeita laukauksia, jolloin maa vavahtaa. Ne ovat veden mukansa kiidättämät kivet, jotka iskevät toisia kiviä vastaan ja laskevat kolinkolia alas.

Se on komeaa—minusta!

Mutta rannalla seisoo vanha leskivaimo, emäntämme, jonka talossa asumme. Hänestä se ei ole komeaa. Hänen kasvoillaan ilmenee huoli, ilme, joka tyynen talonpoikaisnaisen mielen mittarissa jo merkitsee—häntä! En sitä vielä silloin siksi käsittänyt, mutta kyllä kohta. Sillä kun käymme metsikön läpi vähän matkaa ylöspäin kosken rantaan, on vesi siellä jo melkein rannan tasalla. Kaksikymmentäviisi vuotta sitten se oli murtautunut yli juuri siitä paikasta ja hävittänyt puut ja hävittänyt pellon.

Kun nousen takaisin rannasta, näen väkeä juoksujalassa rientävän kylän tietä koskelle päin ja kuulen kirkonkellon antavan hätämerkkejä. Kaikki kiiruhtavat sillalle päin, joka toisessa päässä kylää vie kosken poikki. Siellä vasta huomaan, että onkin kysymyksessä totisin tosi. Kulku sillan poikki on jo kielletty, sillä vesi uurtaa maata sen ranta-arkkujen alta. Silta on puinen riippusilta, jota kannattaa vain kaksi kivistä kyhättä arkkua, toinen toisella rannalla.

Sillan yläpuolella uurtaa vesi jo minkä kerkiää rantaäyriä, ja tuon tuostakin, yhä enenevällä nopeudella, putoaa siitä kiviä ja soraa, vieden niiden päältä pala palalta viheriää niittyä. Kivet paukkavat kuin tuliniujat mennessään pohjaa myöten veden viskeleminä. Siellä on toisella rannalla talo vain muutamia metriä rannasta. Jos vesi saa tehdä työtään eikä tule kovempaa maata vastaan, ei ole kestävä kauan, ennenkuin talo suistuu koskeen. Onneksi on sillä suojanaan muutamia puita, joiden juuret pidättävät maan vyörymistä, ja vähän päästä tuleekin vastaan kallio-pohja, joka pelastaa sen talon.

Mutta toinen talo sillä puolen, missä seisomme, on enemmän uhattu. Jos silta menee, repäisee se menessään maantien, joka on vähän korkeammalla muuta maata, ja silloin menee ei ainoastaan sillan alapuolella oleva iso talo, kaksi komeaa isoa taloa—vaan myöskin niitä vastapäätä sillan yläpuolella oleva sahalaitos.

Jo huojuukin sillan päässä seisova, veden rajaan pystytetty sähköjohtopylväs, huojuu ja kaatuu, jääden riippumaan lankainsa varaan, kunnes ne katkaistaan. Aivan viimeisessä hetkessä saadaan kuitenkin sillan pää estetyksi vyörymästä, kun hevosten ja miesten vetäminä saapuu suuria kuusia, jotka oksineen päivineen pyöräytetään äyräältä alas ja rautaketjuilla ja sähköjohtolangoilla kiinnitetään maahan lyötyihin paaluihin. Puut hiljentävät veden vauhtia ja voimaa lähinnä rantaa, maan vyöryntä lakkaa ja talot ovat pelastetut. On pelastettu myöskin sillan korvaan rakennettu madonnan maja, jossa hänen kuvansa edessä palaa vahakynttilöitä ja jossa pienet vestanneidot uhatuista taloista ovat näitä uhritulia ylläpitäneet. Leppeältä, ystävälliseltä näyttää pyhä äiti lapsi sylissään, ja jos hän voisi sitä estää, ei maailmassa varmaankaan mitään tuhoja tapahtuisi. Ja jos auttaisivat vahakynttilät ja muut uhrit ja anomukset, joita heikot ja halvat voimattomat taivaallisten ja maallisten mahtien edessä suitsuttavat toiveittensa täyttämisen toivossa—!

Kun ei »näytelmä» tällä paikalla enää tarjoo tarpeellista jännitystä, niin siirtyy katsojain joukko—etupäässä müncheniläisiä, berliiniläisiä ja wieniläisiä matkailijoita—toiseen paikkaan hiukan alemmaksi.

Mitä ovat näyttämön tragediat siihen verraten, mitä tuossa edessämme tapahtuu! Musta vuorensinä taka-alalla taivas maan tasalla, sen katto ikäänkuin sisään romahtamaisillaan; vettä tulee kuin saavista kaataen. Keskellä näyttämöä jyrävä koski, joka parhaillaan patoaa kivistä ja puista saarta keskelle väyläänsä, tukahduttaen oman kulkunsa ja viskaten kaiken voimansa vastaiselle rannalle, jossa seisoo vasta rakennettu köyhän miehen talo. Talon ja kosken välissä on puutarha mitä kauneimmillaan, mitä kukkeimmillaan.

Väylänsä muuttanut koski on yhtäkkiä kääntänyt kaiken vihansa tätä taloa vastaan. Selkä kyömyssä se aina uudistuvissa hyökkäyksissä ryntäilee talon rantaa vastaan sekä veden että kivien voimalla ja saa pian kiveyksen rikotuksi. Maa vyöryy nyt kuin hiekka, lohkeilee suurissa paakuissa, ja puutarha omenapuineen, ruusuineen, vihanneksineen, perunamaineen ja äsken siinä kimmeltävine punaisine, sinisine ja hopeisine lasipalloineen katoaa koskeen.

Vaikuttavimmissa kohdissa ylärivin yleisö, s.o. seudun talonpoikaisnaiset, nyyhkyttävät ja huohtelevat. Saksalaiset herrasväet—müncheniläiset, wieniläiset ja berliiniläiset— huudahtelevat vain: »kollossal!» »gollossal!» Koettavat kyllä saada kasvoihinsa säälivän surkuttelevan ilmeen, mutta ihailevat etupäässä jättiläisen voimaa. Erityisen liikuttava kohta on, kun oven edessä oleva penkki, jossa talon väki illoin istui ylös alpeille katsellen, vyörähtää veteen. Eikä oikeassa draamassa saa puuttua koomillisiakaan kohtia: yht'äkkiä puhkee kivijalka ja talon kaikki roskatavara—vanhoja vaatteita, rikkinäisiä astioita ja sen semmoista—pullahtaa ulos ja sukeltaa jokeen. Kaikki muut tavarat, yksin ikkunat seiniltäkin, ovat kannetut pois ja kasatut korkeampaan paikkaan. Mutta kohta romahtaa alas huoneen alikerran kivinen päätyseinä—ja se ei enää ketään naurata. Talo on pilalla, sillä vaikka se ei kokonaisuudessaan sortunutkaan, kun taaskin tuli vastaan kalliopohja, niin on pieninkin, vähän kovempi tuulen puuska päättävä sen päivät.

Liekö koski nyt katsonut siinä paikassa tehtävänsä päättyneeksi—se jättää sen rauhaan ja suuntaa voimansa toisaanne, vastaiselle rannalle, meidän rannallemme.

Lehto, jossa kuumen päivän siimestä pidin, on veden alla. Puut huojuu ja puut kaatuu, piennarheinä katoa likaisen mudan alle, keltaista rukiin sänkeä näkyy vielä vähäsen, mutta kohta katoa sekin, kuhilaat keikahtavat kumoon ja menevät menojaan. Ruokamulta, jota siihen on viidenkolmatta vuoden kuluessa käsin kannettu kivien päälle, valahtaa kosken alle kuin liina lattialle. Siinä meni hernemaa, perunamaa, niittymaa, ja vanha köyhä leski seisoo rannalla huojutellen ruumistaan. Tuolla köyhältä talo, täällä köyhältä pelto!

Eihän voi luonnon voimia vihata, eihän saa sallimusta vastaan kiukutella, mutta tuo likainen vesi, tuo raaka voima, joka ei kysy muuta kuin mistä itse parhaiten yli pääsisi, joka vaatii kaikki väistymään, kaikki sortumaan ja joka aina—niin *aina!*—käy köyhiin käsiksi, karkaa aina kurjien niskaan, repii repaleita, raastaa raukkoja—se *on* susi sukuansa, se on koira tapojansa.

Mutta ei saa vedenkään väkivalta ikipäivin valtoineen riehua! Pelastustyö, joka on tähän saakka ollut hajanaista—yksi siellä, toinen täällä, kukin omaa rantaansa lujittamassa, omia tavaroitaan kantamassa—keskittyy yht'äkkiä tähän yhteeseen ainoaan paikkaan. Vanhalla leskellä on ainoa niittynsä vähän ylempänä sitä peltoa, minkä virta vei. Pitkin pituuttaan on pellon reuna kivetty, mutta kohta alkavat kivet irtautua kaivavan ja kaatavan veden voimasta. *Silloin* kylän parhaat pojat, sen reippaimmat nuoret miehet rientävät hätään, kaatavat puita paikasta, joka ei ole uhattu, laahaavat ne veteen, kytkevät ne

paaluihin kiinni, ja voimatonna väistyy taaskin kosken kiukku vastustavien ja suojaavien oksien tieltä.

Vanhan vaimon niitty on pelastettu, paras osa hänen omaisuudestaan riistetty hurtan hampaista, juuri kun se oli sen nielemäisillään. Jos siinä toimettomina seistiin, ei mitään koetettu, ei mitään uskallettu eikä mihinkään uskottu, niin toivottomalta kuin kaikki näyttikin, niin siinä meni kaikki köyhältä. Ja jos olisi sama tempu tehty toisellakin rannalla, muissakin uhatuissa paikoissa, jos ei olisi vitkasteltu ja epäröity, jos ei olisi johtoa puuttunut, niinkuin sitä aina hätätilaisuudessa puuttuu—ja jos ennen kaikkea olisi ajoissa tarkastettu patoja ja rantavalleja eikä luotettu niiden kestävyYTEEN, silloin olisi Tsillerjoki luultavasti saanut laulaa soloansa omassa uomassaan.

Oli kamala se yö, joka pian seurasi tuhon päivää, sillä vasta iltapuolella oli koski alkanut paisua ja pimeä yllätti. Nyt oli pantu toimeen täydellinen järjestetty vartioimis- ja tulvan vastustamistyö. Kylän miehet olivat alinomaa liikkeessä rientäen paikasta toiseen tukkeamaan aukkoja ja niihin kiviä ja puita kasaamaan. Sillan molemmissa päissä paloi suuri nuotio ja liikkeessä olevilla miehillä oli suuret tulisoihdut käsissään, joiden valossa he työtään tekivät. Yhä kuului kohinata ja pauketta kuin maanalaista ampumista. Suurella voimalla ja kiiruulla saatiin tuketuksi pienen puron suu, johon kerran päästyään vesi olisi laskenut alleen toisen alempana olevan kylän.

Mutta joskin saatiin paljon varjelluksi, niin paljon ehti vesi vahinkoakin tehdä. Tuo nähtiin seuraavana aamuna, kun käytiin tulvan tuhoja tarkastamassa.

Kaamea on tulipalon jälki, kun harmaa tuhka ja musta hiili peittävät paikan, missä äsken seisoi täysinäinen talo, katkeroitettava on savun kitkerä katku palaneella tontilla. Mutta vielä kaameampi on kiviröykkiöksi, hietapenkereeksi ja likalätäköksi muuttunut puutarha, pelto, niitty, jossa vesi vielä tirskuu jalan alla ja jossa märkä savi ja veden nylkemät puitten juuret epätoivoisesti toisiaan kouristavat... Lepäsit tuossa taannoin pehmoisella nurmikolla puitten siimeksessä, suojassa tuulilta, suojassa helteeltä; istut nyt kovalla kivellä, ja kuuma aurinko polttaa selkääsi. Lapset siinä pientarella eilen marjoja poimivat, tänään penkovat kivien lomista kuolleita kaloja—ja ovat yhtä ihastuneita.

Koko kylän väki ja kaikki sen vieraat—müncheniläiset, wieniläiset, berliiniläiset—kulkevat vahinkopaikalta toiselle. Nämä eivät puhu mitään, päätään vain pudistelevat, noista toisista on se yhä »gollossal!» Ja sitä se kyllä onkin.

Sillä veden vahingot ovat toistaiseksi korvaamattomat. Kymmeniä tuhansia kysyy uusien rantavallien rakentaminen. Ja ne ovat välttämättä rakennettavat, sillä muuten voi koko laakso jonakin päivänä pian muuttua kiviraunioksi. Se rasittaa kyllä pienen yhteiskunnan voimia. Mutta suurempi on yksityisten tappio. Saha, joka sillan korvassa aamusta varhain iltaan myöhään surisi ja sähisi, seisoo ja saanee seisoa kuukausia, sillä vesi vei maan, jota myöten kulkevasta ojasta se sai liikevoimansa. Sama oja pyöritti puusepäntehdasta vähän alempana. Yhä alempana oli mylly, jonka ohi kulki herttainen polku vesirännin kuvetta. Nyt ei ole polkua, ei ole ränniä eikä myllyäkään. Ne menivät yhdellä pyyhkäisyllä eivätkä tule takaisin. Seisoo vielä sitäkin alempana suuri vasta rakennettu toinen puusepäntehdas ja monta muuta pienempää kojetta ja laitosta, kun melkein joka talossa on ratas jotakin pyörittämässä. Kylän varallisuuden valtasuoni on leikattu poikki ja kylän ruumis sairastaa veren vähyyttä.

No niin, haavat paranee, apua kerätään ja apua annetaan, jäseniä ponnistetaan, tehdään työtä kahta kovemmin. Ja semmoistahan on maailman meno. Mutta en saa minä päähäni mahtumaan, en saa, *miksi* luonto tällä tavalla yht'äkkiä syyttä suotta viskaa vihansa vuorilta alas, miksi se ei pysy tasapainossaan, ja miksi väkevästä väkevin aina—niin *aina!*— heikoista heikoimpain kimppuun käy. Omituisia ovat ne luonnon »lait», joiden mukaan tällä tavalla oikeutta jaetaan. Sokea on oikeuden jumalatar, liikkui pa tuota sitten taivaassa tai maassa.

Mutta niin mahtava kuin olikin, niin voittamattomalta kuin näyttikin veden valta, niin hirvui kuin olikin sen ryntäys—ei tarvittu kuin pieni pienoinen seikka sitä pysäyttämään. Ei muuta kuin muutaman asteen vaihdos ilman lämpö määrässä.—Juuri kun veden pauhu oli korkeimmillaan ja kuohut paisuivat ylimmilleen, tapahtui pieni keikaus ilmakehässä, muutaman asteen alennus ilmapuntarissa—ja sade ylhäällä muuttui lumeksi, lumi pysähtyi jäätiköille ja tarttui huippuihin kiinni ja tulva lakkasi laaksossa. Ja sitä, parin asteen vaihdosta pilvien pitäjien mielentilassa, saavat laaksot ja vainiot, kylät ja kaupungit kaukana tasangoilla, jonne ei alpeja näy ja jossa tuskin tiedetään, että näitä vuoria ja näitä virtoja on olemassakaan— sitä saavat he kiittää siitä, että säilyivät häviöstä.

Ja me matkailijat—me saamme kiittää sitä ihanimmasta näystä, minkä maailmassa yleensä voi nähdä: tuoreen, vasta sataneen lumen hohteesta alppien rinteillä. Nekin huiput, jotka näin kesällä ovat lumettomat, ovat hartioitaan myöten jauhun valkeina. Paikoitellen tuota valkeaa on seulottu puurajaa alemma, ja jos ehtisimme sinne, ennenkuin lumi sulaa, niin saisimme keskellä kesää käyskennellä huurteisessa metsässä.

Niin me, vaan ei huvita vanhaa leskeä ylös alpeille katsoa. Hänellä on muuta tekemistä. On vesi

kuitenkin säästänyt pienen palan hänen potattipeltoaan, muutamia katkenneita penkkejä. Ei ole niille muuta tehnyt siinä kuin varret maahan kaatanut. Noita katkenneita penkkejään, noita raajarikkoja invaliidejaan hän nyt hoitaa ja koettaa elämään pelastaa kantamalla kuohkeata maata varsien päälle. Siinä on nyt hänen vastainen vaikutusalaansa pellon viljelijänä. Ei sano hän enää jaksavansa veden aukaisemaa väylää uudelleen täyttää. »Tehköt sen tulevat polvet.»

Taivaita ei eukko syytä onnettomuudesta, ei käy kohtaloa kiroomaan. Hän laskee koko vahingon huolettomuuden lukuun, niiden, jotka eivät aikanaan rantavallia tarkastaneet ja lujittaneet ja jotka eivät ajoissa ja miehissä apuun rientäneet ja vaarallisia paikkoja vartioineet.

KOHTI KORKEUKSIA.

I

Vaikka tämä laakso, Tsillerlaakso, onkin 630 metriä, siis yli puolen kilometriä, meren pintaa korkeammalla, eli paljon korkeammalla kuin korkein vaaran laki Suomessa, on se kuitenkin vain laakso, josta oikea vuoristo vasta alkaa.

Se päättyy niinkuin jo on kerrottu jyrkkiin metsäisten vaarain rinteihin ja niiden yläpuolella oleviin kivihuippuihin, jotka sulkevat silmältä tien ja rajoittavat sen näköalan. Tuossa seinässä on kuitenkin halkeamia, joista voi nähdä kauas vuorimaan sisään ja joiden läpi etäiset lumihuiput ja jäätiköt loistavat. Nuo halkeamat ovat nekin laaksoja, joita myöten kävelytiet vievät yhä ylemmää ja yhä syvemmää.

Lähdemme muutamata semmoista tietä vaeltamaan jonakin viileänä aamuna. Kuljettuamme niittyjä pitkin ja kautta pienten kylien ja ohi yksinäisten talojen, peltojen pientareita ja nurkitse latojen ja riilien, saavumme kohta tuon jyrkkänä kohoavan vuoriseinän alle ja olemme samalla myös halkeaman suulla, joka aikain aamuna on tuohon seinään revennyt. Halkeaman pohjassa kuohuu vuorivirta ja heitäikse huimaavalla vauhdilla alas tänne isoon laaksoon. Kosken rannat ovat niin jyrkät ja syvät, ettei tie pääse niitä myöten kulkemaan, vaan täytyy sen etsiä itselleen ylöspääsyä toisaalta. Mutkitellen metsässä, kiertäen kalliolohkareita, käyttäen hyväkseen vuoriseinään muodostuneita hyllyjä, ollen välistä pakotettuna pienen sillan avulla harppaamaan kosken rannalta toiselle ja sieltä etsimään itselleen jalansijaa, kiemurtelee se kiemurtelemistaan ylöspäin välistä niin ahtaassa solassa kuin tavallinen kaupungin katu korkeiden kivimuurien välissä—se ero vain, että huoneiden seinä edustavat vuoren rinteet kohoavat satoja metrejä kymmenien sijasta. Tuossa solassa vallitsee ainainen kosteus ja viileys, jota sille antaa alhaalta koskesta nouseva kuohusumu ja ylhäältä vuoren seinää pitkin itkeytyvä vesi. Vanhat tarut vuoriaan vartioivista peikoista ja hyypiöistä johtuvat ehdottomasti mieleen tätä kuilua kulkiessa, ja veden pauhu jalkain alla pitää rinnan hermot alinomaisessa vavistuksessa. Ja kun tien on tuon tuostakin täytynyt pujahtaa kattona riippuvan kallionkielekkeen alle, jonka pieninkin järjestys vuoren sisässä näyttäisi voivan päällemme pudottaa, niin ei ole ihme, jos jänne kulkevan kantapäissä pelosta hiukan ponnistaiseksemme semmoisilla paikoilla. Ja vavahtaa siinä vanhankin vuorelaisen rinta, kun hän yht'äkkiä, varsinkin jonkin suuremman sateen jälkeen, huomaa keskellä tietä leiviskäisen kiven, joka on irtautunut jostakin yläilmoista ja siihen pudonnut. Varsinkin keväällä lumien lähdön aikana kuuluu kiviä ropisemalla ropisevan alas.

Vihdoin on tämä jyrkkä holvikäytävä päätynyt, ja me astumme niin sanoaksemme vuorilinnan ensimmäiseen kerrokseen. Vuoren seinät loittonevat toisistaan ja antavat sijaa pienelle laaksolle, jota sopisi nimittää linnan etehiseksi. Vaahtoinen vuorikoski on leventynyt ja muuttunut viliseväksi virraksi, tie kulkee tasaisena sen ahdetta pitkin, sen rannoilla on niittyjä, jotka kohoavat vähän matkaa vuorensä rinnettä, kunnes siellä ylempänä taas alkaa metsäinen rinne ja sen yläpuolella kohtisuora kallioseinä.

Laaksossa on muutamia talojakin, joista yksi on muodostunut pieneksi ravintolaksi. Olemme viipyneet tänne kiivetessämme vain tunnin ajan ja ryyppäämme siinä aamukahvit verannalla. Siihen näkyy äsken kulkemamme solan yli ja vuoren seinäin välitse jättämämme suuri laakso kirkkoineen, rautatieasemineen, taloineen ja mutkittelevine jokineen ja polkuineen. Kiipeäminen on ollut sangen rasittavaa, mutta muutamain minuuttien lepo uudistaa voimat—mikä on vuoristossa kävelemisen suurimpia viehätysvälineitä. Ja kevein askelin jatkamme taas matkaamme. Vähän aikaa laakson lattiaa kuljettuaan päättyy tie sen peräseinään ja alkaa taas kohota niinkuin äsken suuresta laaksosta lähdettyämme. Ja taas täytyy tien ja sen kävijän tehdä totista työtä eteenpäin päästäkseen. Virta on jälleen muuttunut, ensin koskeksi ja sitten putoukseksi, joka näyttää syöksyvän alas kuin jostakin

reistä katon rajassa.

Sinne kun tullaan, katon rajaan, ollaan jälleen ahtaan solan suulla, jossa nousu on lakannut ja jossa tie kulkee kuin käytävässä. Milloin ovat tämän käytävän seinät niin jyrkät, ettei niihin ole päässyt mikään puu juurtumaan. Milloin on seinän putous loivempi ja sen pinta karkeampi, ja silloin se on »tapioitu» metsällä niin komealla—havu- ja lehtipuilla—ettei Suomen synkimmilläkään saloilla sen komeampia, ja ruohoilla, sammalilla ja marjanvarsilla niin hyötyisillä kuin Savon mäkien rehevimmillä rinteillä. Kun se runsaus vain olisi sieltä saatavissa—mutta ei pääse sinne sirppineen törkyjen tekijä, ei pysy siellä ketterä alppikarjakaan, ainoastaan kilit ja pukit siellä kellojaan kilistävät ja määkäsevät tyhmän tervehdyksensä matkamiehelle.

Tämä sola on pitkä ja mutkittileva ja kaikuu ja kumisee pohjassa kuohuvan kosken pauhusta. Välistä katoa koski näkymättömiin puiden ja kallioiden alle, välistä se on tietä kulkevan nähtävissä. Se on melkein kauttaaltaan valkoista vaahtoa, joka vain joissakuissa suvantopaikoissa kalliopaasien kupeella muuttuu tynemmäksi sinisenvihreäksi vedeksi. Sitä puristetaan, survotaan, heitellään ja hierotaan armottomasti, ja sitä pahoinpitelyään se ärjyy ja ulvoo. Siellä täällä se saapi toverin tuskiansa jakamaan, kun huimaavasta korkeudesta syöksee seinää alas jokin pienempi puronen hukkuen isompansa helmaan.

Sola laajenee ja taas aukeaa laakso eteen ja me olemme alppilinnan toisessa kerroksessa. Tämä laakso on laajempi ja pitempi kuin äskeinen ja täynnä asutusta. Se on viimeinen viljelty paikka, ja siinä olevat talot ovat viimeiset, joissa kaiken vuotta asutaan. Niitä on virran partaalla—koski on taas muuttunut virraksi—on ylempänä loivilla niittyisillä rinteillä, on korkealla metsäisten kallionkielekkeiden päälläkin. Maanviljelystä täällä vain nimeksi harjoitetaan, sillä ilman viileys ja yhä korkeammaksi käyneiden vuorien pitkät varjot viivyttävät viljan kypsymistä. Viljelyskelpoiset rinteet ovat sitäpaitsi useimmiten liian jyrkät hevosella ja auralla kynnettäviksi. Melkein kaikki viljelyskelpoinen maa on heinän kasvussa ja antaakin kesässä kolminkertaisen sadon, joista kaksi kootaan latoihin ja kolmas koituu syksymmällä suoraan lehmien suuhun. Heinäntekoa kestää niin ollen melkein koko kesän, ja kun työvoimat ovat pienet ja ilmat epävakaiset—täällä sataa ainakin kolme päivää viikossa—täytyy sitä tehdä tuhrustaa siihen katsoen.—Jossakin paikassa on vähäinen ruispelto tai perunamaa. Ei tahdo uskoa silmiään, kun näkee, että tähkä täällä on vielä vihreä, kun se pari tuntia sitten laaksossa, josta lähdimme, jo kuhilaalla kellerti. Mutta selityksen tähän antaa lumikinos, joka talvisilta teloiltaan vielä paistaa tuosta vuoren alta halkeamasta.

Se kinos on talvisen lumivyöryn eli laviinin tähteitä. Vyöry on uurtanut itselleen väylän vuoreen ja puhdistanut sen puista ja maasta, niin että paha arpi ammottaa vuoren rinnassa. Mutta vielä ammottavampia, vielä aivan vereslihalla olevia haavoja on kesäinen sade saanut aikaan muutamia päiviä sitten.

Jossakin tuolla korkealla on vuoren huippu, jota ei tänne näy. Sen huipun hartioille on pysähtynyt kulussaan vettä kantava ukkospilvi ja sinne kaatanut ja kumonnut sisältönsä silmänräpäyksellisessä purkauksessa. Hirvittävällä voimalla on vesi syössyt alas, repinyt maata ja repinyt metsää ja yhä leveten syössyt alas laaksoon, ajaen lumiauran tavoin kaikki tieltään, uurtaen vihdoon paria sylvä syvän ja paria kolmeakymmentä sylvä leveään uoman parhaaseen niittyyn, samalla työntäen kiviä ja soraa yhtä laajalle alueelle. On aivan uskomatonta, että vesi yhden ainoan pilven purkauksesta voi saada aikaan semmoista hävitystä ja että kivet, kuutiometrinkin mittaiset, ovat sen käsissä lennelleet kuin lumipaakut auran tiessä kahden puolen paikkaa, mistä se on kulkenut. Tämä tällainen hävitys oli tapahtunut kahden puolen erästä taloa, säästäen kuitenkin sen itsensä. Mutta suuri oli silti vahinko. Maanomistaja sai vähentää karjaansa parillakymmenellä lehmällä.

Niin, sillä tavalla saattaa täällä »sataa sisään», näissä vuoriston laaksosalongeissa... Ja kauan kestää, ennenkuin luonto jälkensä peittää, ennenkuin niitylle ajautunut raaka maa taas alkaa vihertää.

* * * * *

Noin tunnin, puolitoista, kestää kävely laakson pohjassa, Kulkiessamme olemme sivuuttaneet ravintolan toisen perästä, joita aina noin puolen tunnin päästä ilmaantuu tiepuoleen. Näin matkailijatulvan ylimmillään ollessa on niissä aina vieraita, tulevia ja meneviä. Kirjava on se joukko, joka Saksan tasangoilta ja sen suurkaupungeista tänne saapuu jäseniänsä verryttelemään ja raitista ilmaa hengittämään. On lihavia pappoja, jotka vettä—ei, olutta—valuen ja niin vähissä vaatteissa kuin mahdollista puuskuttavat eteenpäin. On vielä lihavampia mammoja, jotka hameet polviin nostettuina kaikin voimin koettavat voittaa vastamäkien vaikeuksia. On kokonaisia perheitä, isineen, äiteineen, lapsineen, tätineen ja setineen. On yksinäisiä naisia, suuremmissa ja pienemmissä parvissa, kaikilla reput selässä, pitkät alppisauvat kädessä, jalassa nauloitettut paksupohjaiset vuorikengät. Se on ystävällistä, herttaisesti tervehtivää, hymyilevää herrasväkeä, ei juuri erittäin sirotekoista, mutta ylen isoäänistä. Kun semmoinen parvi pullahtaa ravintolaan ja rymähtää alas sen penkeille ja pöytien ääreen, sortuu kohisevan koskenkin ääni, enkä luulisi lumivyörynkään paukkeen kuuluvan silloin, kun

kaksi tuollaista matkuetta yhtyy ja alkaa huomioitaan vaihtaa. Tilataan siinä sitten olutta ja viiniä, huudetaan juustoa ja makkaraa ja—näköalakortteja! Nekin tuodaan tarjottimilla, valmiiksi varustettuina postimerkeillä, ja niin saavat kotona olevat ystävät ja tuttavat tietää ja nähdä, missä mennään, missä syödään ja missä juodaan. Ja ettei vain epäiltäisi, että kortti on ostettu ja lähetetty joltakin rautatieasemalta, ja ettei siis olekaan jaksettu tänne yläkertoihin kiivetä, täytyy nimikirjoitus välttämättä varmentaa sen ravintolan leimalla, josta kortti on lähetetty. Jonkinlaisen käsityksen siitä, millainen on tämä matkailijain tulva, saa siitä, että Mayrhofenin postikonttoriin päivittäin kokoontuu näköalakortteja noin pari tuhatta kappaletta tähän yhtyvistä eri laaksoista.

Hetken aikaa meluttuaan ja iloittuaan jatkaa joukkue matkaansa, ja me kiitämme heitä siitä—saadaksemme nyt hetkeksi (s.o. siksi, kunnes taas toinen roikka ryntää sisään) jälleen antautua virran soittoa kuuntelemaan ja ihailemaan näköalaa edessämme.

* * * * *

Pyydän anteeksi, että yhä vain näköaloista kerron, mutta sitä vartenhan sitä täällä liikutaan, niistä nauttimassa. Tässä on nyt tämän verannan edessä piha, jossa kanat nokkivat muruja, joita heille heitetään. Pihan keskellä on suuri, kivinen allas, johon vuotaa ainainen kirkas vuorivesi rautaisesta putkesta. Altaan ääressä seisoo emäntä vaatteita huuhtoen, oikea vuoristolaisnainen, tanakka ja samalla solakka, käsivarret jänteitä vain. Pihaa rajoittaa talo, puusta rakennettu, ruskea kuin tervattu venhe. Sen katto on tehty paksuista, käsin halotuista päleistä, joiden painona on aina metrin matkan päähän riviin asetettuja kiviä. Katon yli näkyy hiukan korkeammalla vihreällä kunnaalla oleva valkeaksi rapattu pieni kirkko vihreine torneineen. Tämän idyllin taustana on tuolla tuonnempana laaksoa sulkeva kolmentuhannen metrin korkuinen vuori. Vuori on alempana tumman vihreää metsää, vähän ylempänä heleänvihreää nurmikkoa, siihen sirotettuine ruskeine latoineen ja karjamajoineen; vieläkin ylempänä on alasvalunut ruskeaa kivisoraa, sitten ylinnä harmaata kalliota, joka päättyy teräviin hammaismaisiin huippuihin. Huippujen välissä painanteissa lepää ikuinen lumi ja jää: lumi valkoista, jää vihreää; ja kaikkein korkein huippu on usmapallon peitossa. Kaikki tuo kuvastuu sitten vaaleansinistä taivasta vasten... Ja ilma on niin kirkas ja kuulakka, että sieltä kilometrien päästä näkyy puut ja kivet ja purot ja ylhäällä lumirajan kohdalta erämaasta pieni matkailijamaja.

Voi sentään, miten kauneus, somuus, hauskuus ja suuruus eräissä paikoissa maanpalloa on kokoontunut yhteen ainoaan paikkaan, yhdeksi ainoaksi kuvaksi, yhdeksi ainoaksi sopusoinnuksi! On rinnassani luonto eri ilmiöineen, eri tunnelmineen soittanut monenlaista säveltä, synnyttänyt satoja sointuja, pannut tuhannet tunnelmat liikkeelle, alakuloiset, lohdulliset ja lohduttoman epätoivoiset. Mutta harvoin on rintani riemuinnut niinkuin täällä.

Olen tässä vielä ihmisten ilmoissa, näen heidän hommansa ja harrastuksensa, mutta olen kuitenkin heistä kaukana, olen noussut pitkän portaan heistä pois ja elän ajatuksissani vain tuolla ylhäällä kylmällä viileällä vuorella. Vaikka on vielä etäällä matkan määrä, ei se enää ole piilossa, ei salassa, ei minkään tietämättömyyden takana. Minä tiedän sen, näen sen. Se on kyllä »kaukana» ja on »korkealla», mutta se ei katoa, ei väisty, se on ja pysyy ja odottaa siellä. Ja minun täytyy sinne *omin voimineni* tulla, luottaen ainoastaan omaan tarmooni. Mitä siellä sitten nähnenkään, mitä sitten lienenkään saavuttanut—sinne *on* pyrittävä, sinne on päästävä, vuorilinnan katon harjalle. Ehkä se on turhaa ponnistusta, palkatonta työtä ainoastaan haaveksitun ihanteen tavoittelemista...

Niin sanovat aina maailman viisaat ja varovaiset. Mutta tyhmä, epäkäytännöllinen idealisti tarttuu sauvaansa ja jatkaa matkaansa korkeuksia kohti.

II.

Taas viepi jyrkkä, mutkitteleva nousu alemmasta laaksosta toiseen, ylempään. Sola, jonka kautta sinne kuljemme, on jälleen kaitainen ja puristaa kosken yhdeksi ainoaksi kuohuksi. Mutta eivät kasva enää tämän solan seinät puita eivätkä rehevää ruohoa niinkuin edellisen. Ne ovat paljaat ja koleat, ilman verhoja ja uutimia nämä pihtipielet ovesa, josta nyt tulemme vuorilinnan kolmanteen kerrokseen.

Laakso, joka on edessämme, on vain kesäisin asuttu. Tänne sataa pysyvän lumen jo lokakuussa, ja saattaa lumi keskellä kesääkin yht'äkkiä peittää sen nurmikot, sillä me olemmekin jo lähes puolitoista tuhatta metriä merenpintaa korkeammalla. Me vaellamme nyt kuin rauniossa vanhan linnan, jonka katto on pudonnut alas. Seinät ovat niinkuin sanottu vailla melkein kaikkea kasvullisuuden koristusta. Siellä täällä pistää niiden rakosista ja repeämistä vain esiin jotakin vihreää, kanervaa, vaivaispetäjää ja vaivaiskuusta. Ja myöskin kukkia, alppiruusuja ja muita. Mutta alempana, missä kuljemme, on vielä puuta, vaikka pienempää ja harvempaa kuin äsken jättämässämme mehevämmässä laaksossa.

Kasvullisuus on kokonaan pohjoismainen, aivan pettävän pohjoismainen. Siinä on koivu, jota harvoin alempana tapaa, siinä petäjä, aivan niin käyrä kuin koskaan Suomen karuimmalla kivikkokankaalla,

siinä ennenkaikkea leppä virran äyräällä, sama sitkeähenkinen, toinen toisestaan turvaa hakeva, hauras itsessään, mutta rotuna katkeamaton; siinä kanervat, sammaleet, marjanvarsikot, päivänkakkarat. Ellei olisi noita kalliorinteitä ja tuota edessämme olevaa lumivuorta, niin olisi vaikutus niin täydellisesti suomalainen kuin suinkin. Syntyy mielessä aivan erikoisen omituinen tunnelma, kun tämä yhtäläisyys ja tämä vastakohta vuorotellen vaikuttavat. Nyt ollaan Suomessa, astutaan puron vartta, on siinä karjan ura, on Muurikin jälkiä ja merkkiä sekä savessa että saven päällä—ja yht'äkkiä tie sitten avautuu, levažta esiin outo, ihmeellinen luminen vaara, josta, jos sinne nousisit, näkisit Italian. Tulen varmaankin sitä näkyä kaipaamaan, kun kerran taas käyskelen kotoisia metsäpolkuja. Mutta ehkä korvaa siellä tuon korkeuden huipun näkemisen kotoisen näköalan laajuus ruskeine erämaineen, välkkyvine vesineen ja etäältä, hyvin etäältä siintävine vaaroineen. Aivan varmaankin, sillä on tässä suurenmoisuudessa ja jylhydessä kuitenkin jotakin ahdistavaa ja painostavaa, kun näköala aina on rajoitettu ja silmä ainoastaan suurten ponnistusten jälkeen saapi kaikkein korkeimmasta linnan tornista vapaata horisonttia halata.

Maiseman ja ympäristön pohjoismaisuutta lisää vielä suuressa määrin se elämä, joka tässä laaksossa vallitsee. Olemme näet nyt tulleet siihen vyöhykkeeseen, jossa alppikansan pääelinkeinoa, sen karjanhoitoa, kesäisin harjoitetaan. Olemme kesälaitumien ja karjakartanojen valtakunnassa, jota lehmät, härät ja kilit, ja niiden paimenet ja hoitajat hallitsevat ja vallitsevat.

Jos olette käyneet suomalaisessa sydänmaan mökissä, minne isäntä on ajanut karjansa kesäksi, niin voitte jotakuinkin kuvailla sekä majan ympäristön että sisustan. Mökin ympärillä on nurmikkoahoja, joilla karja päiväkaudet haukkaa. Karjassa on ero ja on kelloissakin kotoisiin verraten. Lehmät ovat isoa, tukevata, jäntevätä rotua, niin miehekästä ja leveärintaista ja suoraselkäistä, että niitä ensi alussa luulee kaikkia häriksi. Kun ne saavat nousta ja laskea ja kulkea kuilujen partaalla, jossa ihmisenkin päätä huimaa, niin ei siinä pitkälle päästäisi meidän rakkomahoilla ja lenkosäärillä. Kellot!—mikä ilo ja soitto olisi meidän hiljaisissa metsissämme, jos karjassa olisi kello ainakin joka toisella elukalla ja jos ne olisivat viritetyt toisiinsa sointumaan niinkuin täällä. Eikö ole siellä kotona ketään musikaalista maanviljelijää, joka ottaisi tämän uudistuksen tehdäkseen, perustaakseen tämän orkesterin itsensä ja naapuriensa iloksi? Ja minä luulen aivan varmaan, että Laukerit ja Helunat siitä itsekin iloitsisivat ja siinä ilossaan lypsäisivät parempaa ja mehevämpää maitoa. Ovathan hevoset musikaalisia, mikseivät sitten lehmät! Kun tuo soittokunta sitten peräkanaa astelee jyrkkää polkua alas karjamajalle ja järeät rautakellot ja heleät vasket ja kimeät tiuvut—! ja kun alppipuron sohina soittaa ainaista pohjasäveltä ja vox humana paimenpojan suusta joikuu!—niin, sanalla sanoen—säveltäjät, mitä onkaan taivaiset soittonne tämän maallisen musiikin rinnalla!

* * * * *

Mutta karjamaja tuotti minulle pienen pettymyksen. Se oli kyllä kaikin puolin kotoinen, sama likainen tarha, samat paarmat ja kärpäset, sama lehmisavu (ei kuitenkaan lastuista, vaan alppiruusun varsista!), samat matalat ja savuiset kodat ja tuvat ja kamarit—täällä täytyy. sitäpaitsi olla vielä navettakin, iso navetta koko karjaa varten siltä varalta, kun kuumimmankin kesäpäivän jälkeisenä yönä voi tuiskuta puolipolveen ulottuvan lumikinoksen. Mutta se pettymys, se oli siinä, että täältä puuttui karjakot, puuttui tytöt, »säterijäntät», joista kaikki vuoristojen runoniekat laulavat ja joiden joikumisen olin luullut välttämättä pitävän seurata karjan kellojen soiton mukana—ja niiden sijalla oli miehenroikaleita sekä paimenina ja lypsäjinä että voin ja juuston valmistajina.

Siinä leikissä, jota karjanhoito täällä on, eivät naisen voimat kyllä kestäisikään. On raskasta työtä tuo karjan kintereillä seuraaminen ja sen koossa pitäminen, kun ilmojen mukaan täytyy ajaa se milloin ylemmä, milloin alemma. On vielä raskaampaa kaikenlainen kantaminen, niinkuin keittopuiden ja varsinkin maidon, jota ei valmisteta juustoksi joka karjamailla, vaan viedään niiden kesken muodostuneeseen mejeriin. Kun matkaa mejeriin voi olla kilometri, kaksikin, niin arvaa sen, mitä maitotynnyri vastamäessä painaa. Eikä itse juuston valmistukseen, kun juustot tavallisesti ovat viidenkymmenenkin kilon painoisia myllynkiviä, joita on nostettava ja pyöriteltävä ja lopulta laaksoon kannettava, ole pikkutyttöjen työtä. Kaikkeen siihen tarvitaan selkää, koipea ja käsivartta, ja niitä ei puutu »sennereiltä» eikä »sveitsareilta», joiksi kutsutaan paimenia ja juustomestareita.

Semmoista rotua kuin nämä karjan- ja sikopaimenet (sillä sikoja, pulskia, suuria sikoja elätetään karjamajoilla juuston kurnaalilla) ei liene monahtaalla muualla maailmassa. Tämän Tsillerlaakson ja sen sivulaaksojen rotu on ruskeaveristä, tummatukkaista, hiukan koukkunenäistä, aivan kuin vanhaa roomalaista tyyppiä, silloin tällöin myöskin vaaleampaa, sinisilmäistä germaanilaista. Muistelenkin jossakin lukeneeni, että väestö näissä laaksoissa olisi tähteitä roomalaisesta rodusta, mikä ei olisikaan ihme, kun roomalaisten vanha tie Germaniaan kulkee ei kaukana tästä ja sen tien varrella tavataan; vielä roomalaisia linnanraunioita. Jotakin »klassillista» siinä on tässä kansassa, ja jos joku kuvanveistäjä haluaisi mallikseen kaikin puolin sopusuhtaisia ihannemiehiä, niin tulkoon tänne katsomaan, miltä näyttää senneri, joka sarvista tyyrää äksyä härkää. Mutta samalla on sangen hullunkurista nähdä tuo jättiläinen kyykyllään lehmän kupeella tiristämässä sen utareista maitoa läkkilitraan. Vielä

hullunkurisempi on näky, kun hän lypsää kiliä, säaret levällään, kili niiden välissä.

Juuston valmistus tapahtuu—niinkuin tapahtuu, en tiedä oikein miten. Mutta sen minä ainakin voin kertoa, että maito kaadetaan suureen kattilaan, joka niinkuin pyykkipata porisee kivistä kyhätyn tulisijan päällä, josta nouseva savu täyttää kodan ja mustaa kaikki muutkin huoneet. Lieneekö tämä laitos välttämätön antamaan juustolle jotakin paikallista makua, en tiedä, mutta niinhän väittävät italialaiset, ettei viini tule hyvää, ellei rypäleitä jaloin muserreta. Kuka tietää, mikä juuri juustonkin »käymiselle» otollinen bakteri se sopivalla hetkellä pudotaikse nokisesta katosta keittoa maustamaan? Mistä sen tietää, mikä tieteellinen salaisuus piilee vanhassa sananlaskussa: »lisänä rikka rokassa, hämähäkki taikinassa»? Ja makeata, mehevää on tuo juusto, jota muuan sveitsari vei maistamaan kellariinsa, missä sitä tuhansien markkain edestä seisoi notkuvien hyllyjen päällä. Mene tiedä, onko se huippuunsa kehittynyt siisteyskään aina sitä viimeistä viisautta. Se nyt on ainakin varma, että tämä juusto, jota hienompien hotellien pöydällä kristallikuppien alla tarjoillaan, valmistetaan keskellä tunkiomaista karjapihaa savupirtissä, jossa roikkuu orsilla märkiä, hikisiä sukkiä, kenkiä ja sanon asiat omilla sanoillaan— kalsonkeja, ja että se säilytetään märässä, ummehtuneessa kellarissa tämän savupirtin lattian alla.

Vaikka melkein kaikissa karjamajoissa, joissa pistäysin tai joiden ohi kuljin, olikin yksinomaan miehinen asutus, niin oli sentään johonkin sijoittunut juuston valmistaja koko perheensä kanssa, vaimoineen ja lapsineen. Perin suomalainen sydänmaan mökki semmoinen. Lapset, ei erittäin puhtaat ja paitasillaan, juoksevat ensin pakoon ja sitten tulevat uteliaina tulijaa tarkastamaan. Samat kyselyt kuin kotona: »Mistä kaukaa ollaan? minne mennään?»—samat: »ooho!—vai niin!—no, elähän!—Kaikkiakin. Ei tässä maailmassa!»—nuo huudahdukset sen johdosta, kun kuulevat, että Suomi on siellä ja siellä, niin ja niin monen päivänmatkan päässä. Ei muuten aavistustakaan, missä Suomi on, ja kummako se, kun ei muuan mies tiennyt missä Sveitsikään.

* * * * *

Ollaan siis suhteessa niinkuin toisessakin jotakuinkin erämaassa tässä vuoriston kolmannessa kerroksessa, ollaan aivan erämaan rajalla, sillä neljäs kerros tai oikeimmittain vinni on jo kolkointa kivi- ja jääkorpea. Kuusi pyrkii kyllä pyrkimistään niin ylös kuin mahdollista. Se on tähän saakka selkä suorana seurannut laakson nousua. Mutta vähitellen sen on täytynyt polvilleen laskeutua—toiset puulajit ovat jo aikoja sitten uupuneet—sitten ryömylleen, viimein maata pitkin, niin että kuusikko on muuttunut matalaksi kuin katajikko, aivan niinkuin saariston etäisimmillä kallioilla, kunnes ei sekään ole jaksanut kestää lumen painoa ja kylmiä tuulia ja karun kivikon niukkaa ravintoa. Ainoastaan kaikenlaiset kanervat ja alppiruusut ja heinät seuraavat vielä vähän matkaa ja huutavat tätä voittoaan ja sen riemua mitä heleimpien ja voimakkaimpien värien kymmenillä kielillä. Ei missään ole punaisen, sinisen ja keltaisen vaikutus niin väkevä kuin näillä ylimmillä alppiniityillä, joissa ei niitä puut peitä, eivät varjot tummenna, ja aivan hurmaava on kuva, kun sattuu lumen satamaan ja alppiruusut pitkään kanervamaisten varsiansa päässä punertavat valkealla hangella.

Luonto on ihmeellinen mitä herkullisimpien kuvaelman järjestäjä—kun sille päälle sattuu. Sillä kun usein ennen meren ulkosaaristossa harmaiden kallioiden keskessä soudellessani tai purjehtiessani luulin jo kaiken vihreyden kadonneen, ilmaantui yht'äkkiä eteen lahti, pieni poukama, mitä herttaisin ja hilpein niitty, joka oli kuin tuulien ja myrskyjen ottolapsi, jota he hellivät ja säälivät ja suojelivat ja kallioiden yli raivotessaan vain pehmeällä kädellä päähän silittivät. Semmoisessa suojapaikassa voivat kaikki mahdolliset kasvit kyyröttää, siellä tapaa välistä ulkomailta meren tuomista siemenistä itäneitä ruohoja ja pensaita, joita mantereella ei koskaan tapaa.

Melkein samanlainen paikka hämmästytti minua yht'äkkiä tielläni eräässä vuorilinnan viimeiseen kerrokseen vievän porraspolun käänteessä. Suojassa myrskyiltä, etelään päin avonaisen vuoren rinteeseen juuressa, lekotti päivänpaisteessa pieni tasanko, pyhä lehto, johon joku vuoren hyvä haltija on istuttanut puuta ja pensasta ja niitä siinä hoitanut viihtymään ja ylenemään. Nurmikko keskellä, jossa siellä täällä koivuja, leppiä ja kukkivia pihlajia. Nurmikon ympärillä totisia kuusia ja käyriä honkia, ikihonkia, kasvavia ja kuivaneita. Ilma viileän raitis, niinkuin kotona tyynenä syyskuun aamuna. Ja yht'äkkiä tiitittää pakastiainen pään päällä... Sinä metsästystoverini Hikiän harjuilta, sinä kalastuskumppanini Porkkalan kareilta—sinulle lähetän terveiseni! Pieni on maailma, vähät ovat välimatkat, sama näky olleen tekijä Tyrolin kuin Suomen, sama mestari merten mikä alppienkin.

Lepäämme tässä, avaamme repun, puraisemme palan, ryyppäämme vettä purosesta, ja tapaamme toisemme huomenna—pyryssä ja pakkasessa!

III.

Alppilinnan ylin kerros—kuinka kokonaan toisenlainen kuin mikään muu ennen näkemäni maisema!—kuinka vähän vertauskohtia mihinkään kotimaiseen, mihinkään pohjoismaiseen! Jos tulee vastaan joku

tuttu tunnelma, niin tuulahtaa se muistona mereltä, ulappain äärimmäisiltä kallioriuoilta.

Ollaan lähes parin tuhannen metrin korkeudessa. Ilma on niin keveää ja ohutta, että sitä saa joka henkäisyllä särpäistä keuhkojensa palkeet pohjaa myöten täyteen saadakseen tarpeeksi voimaa sydämen työhön.

Ei mitään kasvien eikä maan tuoksua! Ei puita, ei kukkia, ei muuta kuin kiveä ja kalliota niin hyvin ylhäällä seinillä kuin alhaalla sen lattialla, jossa nyt pieneksi puroksi kuivunut koski juoksee kuin katuoja. Tie kulkee milloin sen vartta, milloin on pakotettu vuoren seinään hakattuna kiertämään kuiluja ja halkeamia. Tie on tehty meitä varten, meitä, jotka huviksemme vaellamme, ihanteellisissa urheilutarkoituksissa pyrimme korkeuksiin, jonne käytännön miehillä—karjan paimenilla—ei ole mitään asiaa. Heillä ei ole mitään tekemistä tässä louhikossa, tässä kivierämaassa. Luonto ja maisema ovat palanneet alkuaineisiinsa, eikä ole näkyvissä muuta kuin kiviä kivien päällä ja lunta ja jäätä. Kaikki muu turhuus on karissut ja huuhtoutunut pois niinkuin noilla meren kareilla.

Lumihuiput ovat nyt aivan lähellä tuossa, vain muutamain satain metrien päässä ja kurkistavat joka taholta alas, niin lähellä, että voin selvästi erottaa juovat tuoreessa, vasta sataneessa lumessa, joita siihen ovat lumipallot alas vyöryessään uurtaneet.

Kallioseinät kahden puolen tätä kalliolaaksoa ovat kokonaan paljaat, kuolleet ja kylmät. Paikoitellen ne ovat sileäpintaisia, kuin hiotuita, ja muistuttavat tumman teräksen salaperäistä välkettä.

Vähän väliä syöksähtää vesisuihku korkeudesta, milloin seiniä pitkin, milloin hypäten alas rännistä; ennenkuin se ehtii alas, on se muuttunut vaahtosateeksi ja kostuttaa laajan alan kiviraunioita, josta sitten vähitellen kokoontuu liriseväksi puroksi, minkä päällitse tie astuu parin kalliopaaden avulla.

Lumikinoksia paistaa valkeina aaveina vuorten halkeamista, ja jokaisesta niistä lirittää puronen, jaksamatta lyhyen kesän kuluessa saada alas kaikkea sitä, mitä talvi on kasannut. Nämä kinokset eivät koskaan kokonansa sula.

Mutta perällä, minne pyrin, laakson umpipohjukassa on vihdoinkin seinä vastassa, tämän monikerroksisen vuorilinnan viimeisen käytävän pää, ja se seinä on jääseinä. On mahtava, outo se kuva, joka sitä seinää koristaa. Ylinnä laakson perällä on terävähuippuisia vaaroja. Nämä huiput yhdistää toisiinsa hiukan matalampi harjanne. Huippujen korkeimmat kärjet ovat niin jyrkät ja terävät, ettei niihin mikään lumi pysähdy, vaan vierii alas kuin tornista katolle. Huippujen pielissä oleva kattoharjanne sitävästoin on lumen peitossa ja sen kaltevilla rinteillä lepää ikuinen jäätikkö. Se alkaa ylhäältä, on siellä iso ja leveä, mutta suippenee alaspäin kuin kolmion kärki, puristuen kahden puolen olevien, toisiansa lähenevien vuorensainiin väliin. Ylempänä on jää lumen peitossa, mutta alempana on sen pinta paljas ja paistaa se heleältä vihreänsiniseltä.

Pian olemme jäätikön alireunan alla. Se riippuu päällämme kuin kuohahtaessaan jäätynyt meren aalto, se on kuin Imatra, joka yht'äkkiä on kohmettunut ja pysähtynyt ja alempana oleva uoma samassa juossut kuiviin. Sen luulisi kohisevan, sen luulisi syöksähtävän alas, mutta se ei liikahda, makaa jäykkänä, synkkänä, uhkaavana ja jurona—ja kuitenkin elää.

Se elää ja hengittää: pienet, jään pinnalla juoksevat purot lirittävät ja larittavat, sen halkeamissa pihisee ja ritisee. Se kantaa kiviä selässään, joita sen päälle huipuilta putoilee ja joita se niiden rinteiltä mukaansa raastaa, se siirtää niitä kupeilta keskelleen, se tuo niitä alemma ja alemma ja pudottaa ne lopulta alas, muodostaen eteensä korkean vallituksen. Se yhtenä vuonna peräytyy, toisena astuu eteenpäin ja murtaa kallioita, siirtää, työntää, pinoo, hajoittaa, murentaa ja jauhaa—ja vedeksi muuttuneena valuttaa kivijauhon alas laaksoihin, ensin ylempiin, sitten alempiin, kerros kerrokselta, ja viimein suurien virtain avulla alas valtameriin.

On se jättiläistyötä, on se peikon paja, on se ikuisten alkuvoimain taikamyly!

Istahdan jäätikön eteen, sen liikkumattoman aallonharjan alle ja annan sen leyhyttää viileätä kosteuttaan matkasta paahtuneelle otsalle. Ja nyt se on vain sitä varten olemassa, nyt on kuin ei olisi sillä muuta tehtävää milloinkaan ollut, ei enempi kuin merelläkään, joka kuumana kesäpäivänä viileyttä liehtoi minulle sileällä kalliolla istuessani.

Kalliolla!—mutta sehän on tässäkin allani yhtä sileä kuin siellä, sama sileys, samat juovat, samat suonet sen kiiltävässä pinnassa! Mistä se tänne tuli, tuttu kallio Porkkalan kareilta? Mutta jääthän ne sen sielläkin silitti, kymmeniä tuhansia vuosia sitten esitti luonto siellä saman näytelmän, jota se nyt tässä juuri parast'aikaa esittää... Kumma tunne rintaa paisuttaa, huimaavia taipalia tekee mielikuvitus—ja »kuka voi hillitä miehen aatoksen lennon?» Ettäkö ihan totta koko Suomi oli silloin niinkuin tuo jäärinne tuossa, ettäkö lohkeili siellä jäävuoria mereen, niinkuin tuossa on lohkeillut jääpaloja pieneniseen, edessäni jäätikön reunassa olevaan lammikkoon, joka niitä keinuttaa pinnallaan kuin joutsenia?

Ja siellä, siellä napapiirin takanakin sen aurinko sulatti ja hävitti ja pakotti peikon pakenemaan Huippuvuorille, ja perkasi alta ihanan maan, ihanimman kaikista! Ja täällä se ei *tälle* jäätikölle mitään mahda! Ja tämä on ollut täällä silloin, kun sielläkin oli se, ja on yhä vielä, ja on ehkä vielä sittenkin, kun taas uusi jää peittää sen maan siellä pohjoisessa, ihanan maan, ihanimman kaikista...

Mitäpähän siinä maailman rannalla mietinkään—taisin tehdä tyhmiä vertauksia jäätä luonnossa, jäätä ihmisten sydämissä—roudasta heidän povessaan—taisinpa tulla alakuloisiksikin—aatella ystäviä, omaisia, jotka missä lienevät, mitä nyt juuri miettinevät—joille mille päivä maita valaisee, joilta miltä jää maat peittää, veljiltä vierailta mailla—niin kun katsahdin ylös huippuja kohti tuolla jäätikön takana, jonne oli aikomus tästä vielä kiivetä ja sieltä Italian luvattuun maahan silmäni luoda, niin hävinneet ovat huiput. Liekö jäätikköjättiläinen suuttunut aurinkoon, joka sen selkää lämmitti ja sydäntä sulatti ja sai sen suonet tykkimään—se on ruvennut ajamaan sitä luotaan, on henkäissyt kylmän usvan sisuksistaan, kietaissut sen harmaana harsona ensin yhden huipun hartioille, sitten toisen. Siitä harso laskeutuu alemma ja leviää harjanteen päälle ja vaakkuu sinne tänne. Ja kuin kutsun saaneina, merkin ymmärtäneinä kiitelee alempaa laaksosta vuorien välitse toisia sumupalloja ylös pitämään kokousta jäätikön katolla. Kohta niitä tulee kaikilta haaroilta, ja ennen pitkää ovat kaikki huiput näkymättömissä. Jäätikkö näyttää nyt laskeutuvan suoraan taivaasta, eikä tätä maailmaa ole muuta kuin tuo harmaa, aaltoileva usvameri jäätikön päällä. Yht'äkkiä katoaa sekin, ja minä seison keskellä pilveä näkemättä muuta kuin vähän kalliota jalkaini alla.

Ajattelin, että pilvi haihtuu yhtä pian kuin se oli syntynytkin. Mutta kun salama samassa välähti ja sen laukaus pääni päällä räjähti ja vettä syöksyi jäätiköltä alas niinkuin olisi aikonut tuossa tuokiassa Imatraksi muuttua, niin ymmärsin, että se oli varoitus, jota täytyi totella. Sillä vuoristo on salavihainen, kiukkuinen, säälimätön peto. Sireeni se on. Juuri kun se hymyilee, ystäväopi ja näyttää sylinsä avaavan, ovat sen ikenet irvellään, sen hahmo muuttunut ja se iskee tai kuristaa: tappaa tulella tai vilulla.

Turvauduin tiehen ja lähdin astumaan ylös matkailijamajaan, jonka tiesin olevan vähän ylempänä. Täysi myrsky oli puhjennut raivoamaan, suuret pisarat ja rakeet kimpoilivat kivistä, tuulispäät karkasivat päälleni milloin edestä milloin takaa, niin että täytyi alinomaa painautua kallion seinää vastaan säilyäkseen suistumasta rinnettä alas. Tie oli tehty louhikkoon, josta sitä oli vaikea löytää. Pari kertaa se vei lumikinoksen yli. En ollut kauan kulkenut, kun vesi muuttui lumeksi, täydelliseksi pyryksi, niin sakeaksi ettei nähnyt viittaväliä eteensä. Mutta samassa häämötti huoneen haamu, ja minä seisoin kivistä rakennetun matkailijamajan edessä ja astuin lunta jaloistani kopistellen sen lämpimään suojaan.

* * * * *

Yövyin siihen monen muun matkailijan kanssa, joita oli tullut ennen minua ja joita toisia tuli jäljessäni, lumiukkoja ja lumiakkoja, jotkut heistä kesävaatteissa ja olkihatuissa.

Koko iltapäivän ja yön pyrytti ja ulvoi. Sain nukkua kylmässä kamarissa, usean asteen pakkasessa, täysissä tamineissa, villaisten vaippain sisässä.

Puinen sänky ritisi kuin reslareki, ja unissani ajelin minä kotoisia talvisia taipalia keskellä heinäkuuta.

Aamulla oli paiste ja pouta, kirkas ja talvinen. Hanget kimmelteli, kiteet loisti. Lumisia, häikäiseviä huippuja niin kauas kuin silmä kantoi. Tuolla hyvin alhaalla linnan pihassa vihreä laakso kylineen, teineen ja rautateineen. En pyrkinyt ylemmää korkeuksia kohti; olin saanut nähdä mitä halusin. Enkähän olisi päässytkään sinne läpi hankien. Lähdin laskeutumaan alas laaksoon. En samaa tietä, jota olin tullut, en linnan eri kerroksien kautta, vaan vuoren toista rinnettä, jyrkkää kuin tikapuut. Nousu oli kestänyt päivän, toista; laskeuminen meni tunnissa, parissa.

Suloisesti upposi jalka pehmoiseen lumeen alas astuessani. Tammikuu muuttui maaliskuuksi puolen tunnin kuluessa, lumi vettyi, väheni, ja toisen puolen tunnin kuluttua oli kesä ja vihreät lehdot ja kukkivat niityt ja leuto ja lämmin ja kuului jostakin viikatteen hionnan helinä.

KORKEUDESSA.

Ahornspitze eli Ahorninhuippu on liki kolmetuhatta metriä merenpintaa ylempänä oleva yksinäinen huippu lähellä Mayrhofenia. Se kohoo Tsillerlaakson pohjasta melkein niin jyrkästi kuin maa voi maasta kohota ja kasaantua. Sinne tullakseen ei tarvitse päiväkausia kävellä laaksoja myöten, vaan alkaa nousu kohta omista nurkista. Matka huipulle kestää kuitenkin seitsemisen tuntia. Ahorn ei ole merkellisimpiä eikä korkeimpia huippuja Tyrolissa, ja varsinaiset huipputaiteilijat, jotka hakevat huimaavia korkeuksia

yläpuolelta jäätiköiden, sitä halveksivat. Se on kuitenkin vuoristossa vaeltavien dilettanttien suuri suosikki sen vuoksi, että vähemmänkin tottunut kiipeilijä voi sen jotakuinkin helposti valloittaa, tarvitsematta turvautua oppaiden apuun. Samalla se kuitenkin antaa ainakin aavistuksen siitä, mitä on ylemmille huipuille nousu ja tarjoo siitä johtuvan tyydytyksen. Sillä vaikkei sen laella asukaan ikuinen jää, niin viipyvät sen rinteillä kuitenkin kinokset aina elokuuhun saakka, ja jos sinne tahtoo sitä ennen nousta, saa sitä tehdessä tuntea jalkainsa alla vuoriston hankiaisenkin narinan jonakin kylmänä aamuna. Näköala sieltä sanotaan olevan Tyrolin avarimpia ja suurenmoisimpia, enkä ainakaan minä puolestani sen parempaa kaivannut.

Minulle on Ahornille nousu siitä muistettava, että tein sen yksin—mikä aina lisää nousun ja vuorella viipymisen juhlatunnetta—ja että sain siellä uudistaa Rocher du Naye'lla tekemääni ensimmäistä tuttavuutta lumihuippumaailman näkyjen kanssa. Siellä myös heitin hyvästäni, ehkäpä ainaisen Tyrolille, sillä pian sen jälkeen lähdimme.

* * * * *

Laakso, kaikkein kauneinkin, lopulta ahdistaa ja kiusaa, kun ei saa nähdä päivän nousua eikä sen laskua, ennenkuin tuossa kahden puolen aina kohoava vuoren seinä sen sallii. Tulee sama ikävä aurinkoa kuin pohjois-suomalaiselle tulee Etelä-Suomessa valoisia kesäöitä. Useita viikkoja se oli minua houkutelut, mutta en tullut lähteneeksi liikkeelle. Mutta lopulta kävi sen vetovoima niin suureksi, että täytyi sitoani naulapohjakengät jalkaan, heittää reppu selkään ja tarttua alppisauvaan. Ahornin ainainen näkeminen kiehtoi silmää, imi rintaa, puristi sydäntä. Se veti puoleensa niinkuin etäisin meren kari vetää sisäsaaristossa asuvata, jolle ainakin kerta kesässä tulee se pakottava päivä, että hänen täytyy soutaa sinne noustakseen maihin ja nähdäkseen kaikkein aavimman meren.

Sattuu kuitenkin usein, että maininki meren karin ympärillä kerta toisensa perästä estää maallennousun. Ja alppihuippu, pienempikin ja vähemmänkin vaarallinen ja vaivalloinen, ei ole kiivettävissä kaikilla ilmoilla. On odotettava, kunnes se itse sen sallii. Uhmailu tuottaa melkein aina vahingon. Siellä ylhäällä voi yht'äkkiä puhjeta pyry, joka peittää polun, huippu voi muutamissa minuuteissa kietoutua sateeseen ja sumuun, niin ettei sieltä mitään näy, ja koko yritys on mennyt hukkaan. Selkeälläkin ilmalla ja vaikka alhaalla laaksossa on tyven, saattavat siellä viskelehtiä vihurit, joiden voima ei ole kenenkään vastustettavissa.

Niin kävi minullekin ensi koetuksella, aikoessani pyrkiä Ahornin huipulle.

Olin yöpynyt majaan, joka on rakennettu noin tunnin verran vuoren huippua alemma. Varhain aamulla olin lähtenyt liikkeelle välittämättä tuulesta, joka koko yön oli raskaasti kuin kotoinen syystuuli huoahdellut nurkissa ja yhä vain tuntui kiihtyvän. Tie kulki alussa harjanteiden kuvetta painanteessa, jossa tuuli tuntui vähemmin. Mutta kun tie nousi ja harjanteet painuivat, silloin alkoi viskellä venettä. Luotin painolastiini ja ponnistin ylemmä polkua, joka kulki milloin kovaksi iskeytynyttä kinosta, milloin sulaa maata.

Mutta kuta ylemmäksi pääsin, sitä alemmaksi täytyi painua pään ja sitä köyrymmäksi nöyrytyä selän. Tuuli siellä piti verrattain vähän melua itsestään, sillä kun ei ollut puita eikä pensaita, joihin se olisi voinut säveleitään soittaa. Ei ollut vaatteissanikaan paljon irti revittäväää eikä se sitä koettanutkaan. Sillä oli toinen taktiikka. Tultuani kokonaan pois selänteiden suojasta se aikoi tehdä tehtävänsä sen enemmittä mutkitta. Sen tarkoituksena oli nähtävästi sopivan tilaisuuden tullessa temmata syliinsä koko mies ja heittää koppinsa alas. Tuuliaispäät siellä ylhäällä ovat tottuneet kiviäkin liikuttelemaan niinkuin heinätukkoja. Jos se olisi onnistunut, niin olisin juuri saapuessani sen selänteen päälle, josta alkoi nousu itse huipulle, lentänyt sen yli ja samaa tietä tuhansia metrejä suin päin soraisia ja lumisia rinteitä alas aina Tsillerlaaksoon. Minulla oli kuitenkin hiukan verran enemmän painokiloja kuin tuulella voimakiloja. Sen huomattuaan se otti vauhtia ylhäältä päin, ryntäsi alas huipun kuvetta ja nujerti niskasta. Ei ollut yrittämistäkään ylemmä, ja mitäpä sinne juhlimaan, kun oli tämmöistä vieraan vastaanotto.

Olin tuulen painosta lyykähtänyt huipun juurelle nelinkontin polvilleni kuin pelästynyt pakana epäjumalansa jalkain juureen. Ahornin jyrkkä keila seisoi harmaan ruskeana ja synkkänä hiukan ylempänä. Ymmärsin siinä kaikkien alku-uskontojen synnyin, luonnonvoimien palvelemisen salaisuus oli minulle selvinnyt vuosituhansien takaisten sukuni perinnäismuistojen peitosta. Tuntien omien voimieni täydellisimmän avuttomuuden minua väkevämpien voimien rinnalla valtasi minut kyyristyvä kunnioitus, pelko ja kammo, jommoista en sillä tavalla ollut missään tilaisuudessa ennen kokenut. Ymmärsin pelon ja kammon alku-uskontojen yksinkertaiset opit, jotka vaativat suin päin maahan heittäytymään suuremman edessä. Samalla oli kuin olisi pitänyt alkaa hokea jotakin, ei rukousta, vaan lepytysloihua: »suostuos suuri jumala, viihtyös vihainen valta...» tai jotakin semmoista.—Kun tulin järkiini, tahdoin potkia tutkainta vastaan, hivuttautua kuin varkain istualleni ja jäädä katselemaan ympärilleni, saadakseni viedä edes jotakin muistoa. Mutta silloin Hän—jumal-jättiläinen tuossa ylempänä kietaisi hartioilleen pilven. Ja silloin minä lähdin, lähdin taakseni katsomatta ja kasvoni verhoten.

Kun tulin alas majaan, sanoi tarjoilijaneiti: »Hän on paha tänään.» Se oli siis heillekin »hän»!—olento, kuinka korkea sitten lieenee ollut, en tullut kysyneeksi, mutta sen olen aina huomannut, että vuoristolaiset varsinkin jonkin onnettomuuden yhteydessä puhuvat korkeista huipuista yhtä suurella kunnioituksella kuin Jumalasta ja paljon suuremmalla kuin paavista.

* * * * *

Mutta toisen kerran oli »Hän» paremmalla päällä. Lähdin uudestaan liikkeelle laaksostani noin kuukauden päästä, varasin tyynen elokuun päivän, ja sen kaikkein tyynimpänä iltana pääsin kuin pääsinkin Ahornin korkeimmalle huipulle. Ihan ilman vaivaa ja vavistusta se ei kuitenkaan tälläkään kertaa käynyt. Vaikka ottikin luokseen ja salli olalleen istua ja otsaansa silittää antoi kivisfinki kuitenkin aikaa tuta, kuka hän oli ja kuka minä kuolevainen.

Olin illan suussa vähän ennen auringon laskua tullut samalle paikalle, mistä viimeksi olin saanut kääntyä. Kaitainen jyrkkä ura lähti viemään viistoon ylöspäin keilan kuvetta. Toisella puolen oli melkein kohtisuora kallioseinä, toisella niin äkkijyrkkä sorainen rinne, että jalan koskettamat kivet kohta rapisivat alas ja menivät menojaan syvyyteen. Jos päätä huimasi tai askel petti, alas menit samaa tietä. Vapisutti nousta, mutta oli myöhäistä kääntyäkin. En oikein tiedä, kuinka tulin pahimmista paikoista yli ... taisin taas olla nelinkontin, tehdä lupauksen, että jos tämän kerran hengissä päästät, en toista kertaa yritä. Sekö lie auttanut, sillä kun taas seisoin jaloillani, huomasin olevani turvallisessa paikassa, kasaantuneiden kalliomöhkäleiden välissä, jossa kivet jalkaini alla eivät enää liukuneet.

En näe tästä vielä mitään siitä, mitä olin tullut katsomaan. Ei tee mieleni vielä katsellakaan ympärilleni. Minulla ei ole muuta tietoisuutta kuin se yksi ja ainoa ajatus: kuinka olen pääsevä takaisin samaa tietä, jota olin tullut, ja jota on oleva monta vertaa vaikeampi laskeutua kuin oli ollut nousta?... Silloin kohahtaa korvaani kosken ääni ja sen seasta junan vihellys hyvin heikosti ja hyvin kaukaa. Se kuuluu kuin suuren näkinkengän sisästä, sikinsokisten kallioiden aukosta. Kuulohäiriötä seuraa näköhäiriö. Nousen askeleen ylempiä, ja silloin on kuin olisivat taivaan pilvet yhtyneet ympärilleni kehään ja katselisivat minua ensin uteliaina ja kummastellen, sitten kuin hymyillen ja kehoitellen nousemaan ja tulemaan. Ne ovat Tyrolin lumisia huippuja, jotka vetinen himmentynyt silmä oli vetänyt siihen ihan eteensä penikulmain päästä, ja jotka se samassa selvinneenä siirtää oikeihin paikkoihinsa, yhdet ihan lähelle, toiset häivenevään kaukaisuuteen taivaan rannimmaisille rajoille.

Astuin viimeiset askeleet ja istahdin Ahornin ylimmälle kivelle, jota ylempänä en ole ollut enkä taida enää omin voimineni tullakaan. Eikä se taida olla juuri tarpeellistakaan, sillä tuskinpa tästä nähty maisema enää muuttuisi, vaikka sen saisi nähdä vielä jotakin tuhatta metriä ylempääkin. Meri on sama meri, katsoipa sitä komentokannelta tai maston huipusta.

Meri, niin! Siinä on nyt koko Tyrolin vuoristo tai ainakin paras osa siitä—vuoristo, kaiken meren vastakohta. Ja kuitenkin täytyy sen vaikutusta kuvatakseen turvautua vertaukseen merestä, niinkuin antaessaan valtameren aallosta oikeaa käsitystä on sanottava sitä »korkeaksi kuin vuori». Minusta siis tuntui tässä siltä, kuin minut olisi valtameren aallon pohjasta heitetty sen harjalle, ja niinkuin silmäni samalla kantaisi yli lukemattomien toisten aaltojen; niinkuin tämä aallokko yht'äkkiä olisi hurjimmassa mylläkässään jähmettynyt jääksi ja sen vaahtopäät hyrskyt muuttuneet lumeksi. Vertaus on ikivanha, mutta miksi etsisin uusia, kun vanha on hyvä ja kaikin puolin kuvaava? Siellä on loivia, sileäpintaisia laineita, on jyrkkiä, lyhyviä ja kesken katkenneita, on korkeita yksinäisiä suippiloita kuin ristiaallokoston nostamia.

On aivan tyven tällä myrskyisellä merellä, on niin tyven, että jos tässä olisi haapa, ei liikahtaisi sen lehti.

Päätunne on rauhan ja hiljaisuuden tunne. On hiljaista ja sävyisää. Tuo jähmettynyt ulappa ei pauhaa eikä liiku. Toinen on puhtaimman valon ja kirkkauden tunne. Ilma on lämmin ja herttainen. Kaikki on punertavan hienon iltavalaistuksen verhossa. Köyristyneet niskat, pystyt päät eivät uhkaa. Kun alhaalta laaksosta katsoo huippuihin, on niissä aina jotakin ylpeätä, tyyliä ja kylmää. Kaikkein korkeimmilla on kyllä tästäkin katsoen sama ryhtinsä, ne ovat leijonia, jotka painavat alempiensa hiiriksi maahan. Mutta nuo hiukan matalammat ne ovat kuin kesytettyjä. Ne ovat—vaihtaakseni kuvia niinkuin ne siinä katsoessa vaihtuvat—kuin talvisen kaupungin kattoja, kirkon tornista katsottuja. Ne ikäänkuin kutsuvat käyskentelyyn harjojansa pitkin, laskemaan luisua rinteillään, hyppäämään alppisauvan avulla räystäältä toiselle kapean sivukadun poikki. Lapsellinen, luottava tunne täyttää rinnan. Unohtaa olevansa jalopeurain luolassa ja silittää yhden päälakea.

Sillä petoja ne sittenkin ovat. Niillä on jokaisella huipulla, suuremmalla ja pienemmällä, melkeinpä jokaisella harjulla ja rinteellä, ainakin joku surma omallatunnollaan, ne aina sitä vaanivat ja ne ovat valmiita siihen milloin tahansa... Alkaa pimetä, kaukaisuus samenee, synkät varjot hiipivät mustina täplinä kupeita ylös. Ne ovat hirviöitä, jotka sääliä nielevät jäätikköjensä kitoihin tai murskaavat

louhujensa leukain välissä innokkaimmat ihailijansa ja uskollisimmatkin ystävänsä. Lukemattomat ovat ne luonnon palvelijat, joita huiput heleimmällä loistollaan ovat kaukaa tasangoilta ensin houkutelleet luokseen, itseään syileilemään, ja sitten säälistä heittäneet alas tai iskeneet kivellä päähän tai palelluttaneet kuoliaaksi hyisessä syileilyssä. Tämä jäätyneet meri on siinäkin suhteessa meri, jäämeri, että jokainen sen huippu on pohjoisnapa pienoiskokoa, joka on vaatinut ja yhä vaatii etsijänsä uusia uhreja.

Ne uhrin eivät nekään, yhtä vähän kuin naparetkeilijät, ole voitonpyyntinsä, vaan aatteidensa, ihanteidensa, ylöspäin-pyrkimisensä uhreja. Ne, jotka nousevat ylimmille jäätiköille ja kiipeävät ikuisille lumille, tekevät sen ainoastaan tyydyttääkseen selittämätöntä tarvettaan nousta ja päästä ja joinakin tämän uskonsa suurina juhlina nähdä yli sen, mikä arkioloissa heidän näköpiirinsä sulkee. Se on sielullinen, henkinen tarve, joka useimmat alpeille ajaa, tarve hengittää suuruutta, tuntee hartautta ja riemua siitä, että on voimainsa viimeisillä ponnistuksilla saavuttanut jotakin ja voittanut jotakin, jolla aineellisesti ei ole heille mitään merkitystä. Se on jonkinlaista uskontoa, sillä uskonnolla on pappinsa, uskonsankarinsa, teologinsa, jotka sen oppeja tulkitsevat ja selventävät, sillä on lukemattomat hartaat tunnustajansa ja palvelijansa, jopa marttyyrinsäkin. Vuortenpalvelijain laho on levinnyt ympäri maailmaa. Heillä on Mekansa, Roomansa, Jerusaleminsä ja monet muut pyhät paikkansa—tämä Ahornin huippu on vain yksi niitä pienimpiä. Se kerää ja käyttää suunnattomia summia pyhiinvaellusten järjestämiseksi ja helpottamiseksi. Lukemattomat »Alpenvereinit», Saksan ja Itävallan tasankokaupungeissa rakentavat teitä, polkuja ja suojamajoja ja ylläpitävät niitä, palkkaavat oppaita ja järjestävät ja tarkastavat niiden toimintaa. Näiden yhdistysten toimesta ilmestyy kirjallisuutta, matkoppaita ja karttoja pienimmistäkin poluista, ne julkaisevat aikakauskirjoja, jopa sanomalehtiäkin, joissa vaihdetaan mielipiteitä, annetaan opetuksia, tehdään innokasta lähetystyötä, sanalla sanoen ylläpidetään alinomaista yhteyttä seurakunnan jäsenten kesken.

Niitä saan minäkin kiittää siitä, että minulle tottumattomalle oli tie tänne saakka tehty niin tasaiseksi kuin suinkin on mahdollista, ja että tuolla alempana minua odottaa mukava maja, jota ilman olisi täytynyt yöpyä kivien keskeen, kenties lumihankeenkin, ja jota ilman en ehkä olisi koskaan tänne tullut.

* * * * *

Olisinkohan menettänyt mitään, jos en olisi tänne tullut? Eihän koskaan tiedä, mitä vailla on ollut eikä, mitä vaille täällä viimein jää. Mutta kun ilta on kulunut, laskeneen päivän vuorille valama puna sammumistaan sammunut ja hämäryyden huntu verhonnut lähimmätkin huiput, niin laskeutuessani alas Ahornilta ymmärrän itseni jotenkuten paremmin kuin ennen, ja myöskin kaikki ne, joita heidän sydämensä pakko vaatii—edes jollakin lailla—pois matoisesta maasta, edes joksikin hetkeksi avaruuden hiljaisuuteen. Rinnan tunteessa on sanatonta ihastusta jo ainoastaan siitä, että *on* täällä, ja kun on lähtenyt, siitä, että *on ollut*. Se milloin ylentää ja avartaa, milloin masentaa ja herättää kunnioitusta kaikkeen, mikä on ylempänä ja näyttää olevan parempaa, se antaa—aiheettomasti ja selittämättömästi—uskoa ja luottamusta omaan entisyyteen ja omaan tulevaisuuteen, omaan ja muiden. On niinkuin oli hyvin kauan, kauan sitten, kun kesäisenä lauantai-iltana palasi vakavain, hyvän ja hartaiden ihmisten kanssa rinnettä alas iltakirkosta, jossa isä oli selitelty sanaa niin, että sen lapsikin ymmärsi. On niinkuin joskus, hyvin harvoin oli ollut, kun oli nähnyt kaikkein parasta taidetta tai kuullut puhtainta soittoa, suurta sinfoniaa, joka toistamistaan toistaa: »Kaikk' on vielä veljet kerran...»

Vuoren huippu on jo takana, ylhäällä, tummana, synkkämielisenä. Se taas hetkeksi vavahduttaa niinkuin lasta kirkko hautuumaan keskellä. Mutta taivaalla selänteiden synkkien harjujen takana on syttynyt tähtiä, alppirinteeltä jostakin kilahtaa vuohen kello ja ohitse kulkee tuulen henkäys: huohtaen tulee ja huohtaen menee.

TYÖN ORJIA.

Retki jäätikön reunalle oli antanut kaikkea nautintoa ja tyydytystä. Ensin voimia ponnistava kävely sinne ylös; ihminen kuin uudistunut ja ilmojen kylvyssä puhdistunut.

Ylhäällä siellä perillä paisteinen päiväkausi häikäisevässä kirkkaudessaan uinuvien lumihuippujen juurella, ja jännittävä myrskyinen yö, ja sitten taas ihana aamu. Matkailijamajassa kaikki kulttuurin mukavuudet ja hauskuudet; olimme siellä syöneet ja juoneet, olimme seurustelleet miellyttävään, iloisten ja tyytyväisten ihmisten kanssa; oli soitettu ja laulettu, ja tarjoilijatytöt olivat illalla tanssineet nuorten oppaiden kanssa, pojat jalkaa kattoon heittäen. Yön olimme nukkuneet mukavilla vieterivuoteilla.

Astelimme nyt siis mitä parhaimmassa mielentilassa alas laaksoon. Lunta oli kyllä puoli polveen, mutta jos hiukan upotti, vei se askeleen samalla alaspäin eikä rasittanut. Semmoisissa tilaisuuksissa ja mielentiloissa ei ihminen tavallisesti ajattele muuta kuin itseään. Hän on omaa mielihyväänsä täynnä, ja jos hän muistaa muita, niin muistaa hän heitä vain toivoakseen heitä osallisiksi samaan hauskuuteen—lisätäkseen siten omaansa. Hän saattaa olla niin heltyynyt kaikesta siitä hyvästä, mitä maailma hänelle tarjoaa, että vesi liikutuksesta silmään kihatkaa. Kyllä on tämä kulttuuri sentään kaikkinne mukavuuksineen...! Onhan suorastaan suurenmoista, että se tahtoo ja taitaa ojentaa meille auttavan kätensä niin sanoakseni pohjan pimeimmilläkin perillä, kaikkein kolkoimmissakin, asumattomimmissakin erämaissa. Kuinka hellää huolta rakas maailma pitääkään meistä helmalapsistaan!

Erityisellä ihailulla ajattelin varsinkin matkailijamajaa, tuota pientä hotellia, jossa olimme saaneet suojaa ja jossa meitä oli kohdeltu niin kodikkaasti kuin ainoastaan Tyrolin majatalojen väet voivat vieraitaan kohdella. Majatalon miellyttävyyttä meidän silmissämme lisäsi vielä se, että se oli yksinomaan luonnonihailijain iloksi rakennettu sinne korkeuteensa ja että rakentaminen varmaankin oli tapahtunut suurilla ponnistuksilla ja kenties uhrauksillakin. Sillä paitsi seinäkiviä oli kaikki rakennustarpeet täytyneet sinne muualta tuoda—arvattavasti pienten aasien tai jätteröiden vuorihavosten selässä—lattiat, katot, ovet, sitten huonekalut, makuuvaatteet, keittiön tarpeet, ja ruokatarpeita tuotiin yhä edelleen joka päivä alhaalta laaksoista kilometrien syvyyksistä. Kun majatalo oli alkanut käydä pieneksi yhä lisääntyvän matkailijatulvan takia, niin oltiin siihen nyt vielä rakentamassa yhtä suuri jatko entisen lisäksi. »Jos ensi kesänä tulette, niinkuin varmaan teette, on täällä oleva jokaiselle erikoishuone, ja toivon teidän viihtyvän kauemminkin», oli isäntä sanonut, »ja me rakennamme verannan tähän, tästä on suurenmoinen näköala, kunhan usvat haihtuvat.» Me tietysti lupasimme tulla, ja me olimme omasta puolestamme erinomaisen tyytyväisiä kaikkeen ja me olimme vakuutetut siitä, että kaikki olisivat tyytyväisiä myöskin meihin, sillä olimmehan mekin puolestamme olleet vaikuttamassa siihen, että näitä kaikkia tämmöisiä saattoi rakentaa ja ylläpitää tuhansien iloksi... Näistä puhelimme ja huikkasimme väliin, niinkuin on tapana vuoristossa, ja kallioiden kaiku vastasi hyväksyvästi huutoihimme.

—Mikä ihmeen elävä tuo on?—ja me pysähdyimme katsomaan alas, valmiina vastaanottamaan jotakin uutta ja omituista. Sillä vuoristossa saa välistä nähdä hyvinkin hullunkurisia näkyjä. Siellä tulee sangen usein risukimppu vaeltaen vuorenrintettä ikäänkuin omin voimin; kun se saapuu lähemmä, ei vieläkään näe muuta kuin risukimpun, joka jalatonna hiljalleen polulla keinahtelee. Vasta kun on päässyt ohi ja katsoo taakseen, huomaa, että sen alla on sittenkin jalat—aasin jalat. Toisen kerran tervehtää sinua ihmisäänellä heinäruko, ja sen sisästä kiilluu silmäpari, mutta ratkaisematta jää, oliko sen alla mies vai nainen.

—Sehän on lautakuorma!

Se oli todellakin lautakuorma, joka hiljaisessa tahdissa huojahdellen mateli vuoren alta jyrkkää polkua. Alempana tuli toinen ja kolmas samanlainen. Ne nousivat niin vaivalloisesti ja hitaasti, että tuskin liikkuvat. Ajattelin, että kuorman alla oli aasi tai kaksikin.

Siinä on kuitenkin vain yksi ainoa mies, ja hänellä on hartiainsa ja päänsä varassa ainakin puoli tusinaa lautoja. Niin mahtavaa taakkaa emme olleet vielä ennen nähneet kenenkään kantavan. Kantaja pysähtyy kohdallemme ja laskee taakkansa hetkeksi kallion kielekkeen päälle, voidakseen sen siitä sitten kumartumatta ottaa. Hän ja hänen toverinsa tuolla alempana ovat menossa matkailijamajalle, viemässä lattialautoja sen lisärakennukseen.

Meni siinä mieleni vähän ymmälle, en osannut sanoa juuri sitä enkä tätä. »On se melkoinen taakka», virkoin kuitenkin.—»Oo jah!»—Hän ei läähättänyt, sillä oikein sydämensä pohjaa myöten uupunut ei läähätä, hengittää vain vaivalloisesti ja matalasti, saamatta keuhkoihinsa täyteen asti ilmaa. Silmä oli jäykkä ja sen pohja ikäänkuin kuivunut. Kysyin, paljonko hänelle maksettiin palkkaa tästä työstä. Hän mainitsi summan, jonka sai kilolta laaksosta kannettuna matkailijamajalle. Se oli minusta mitättömän pieni. »Mutta miksi täytyy ihmisten kantaa? Miksi ei käytetä kantojuhtia?» kysyin minä vielä.—»Tie on liian jyrkkä juhdan nousta.»—»Ihmisen täytyy siis tehdä juhdan työ?»—»Jah, gewiss.»

Askeleeni eivät enää olleet niin joustavat kuin äsken. Mieli oli joutunut hiukan pois sopusoinnusta sen ihanan ja suurenmoisen maiseman kanssa, joka aukeni edessä. Sinne on siis täytyneet kuljettaa kaikki ihmisten selässä: sänky, jossa olin maannut, matrassi, jonka päällä olin loikonut, penkit, joilla istunut, pöydät, joiden ääressä syönyt, ruuat, juomat—olutkin. Kaikki oli sinne kannettu ihmisten selässä taakkansa alle nääntyvien, lumessa paarustavien, pehmoisessa, upottavassa, tämmöistä mäkeä...! En ollut tullut sitä eilen ajatelleeksi.—No niin, se nyt on niin—mitä se minuun kuuluu—ja minä taisin heilauttaa keppiäni ajaakseni luotani jotakin epämieluisuista, joka kuin itsepintainen karpänen oli alkanut surista ympärilläni. Mutta se surisi siinä sittenkin.

Oli tultu lumiseudusta vihreäin alppinurmien ja punaisten alppiruusujen vyöhykkeeseen. Maa täynnä

kukkia niinkuin olisi niitä siihen käsin kaadettu.

Tulee taas vastaan joku. Se on kai ihminen sekin, koska tänne eivät juhdat pääse. Onkin, vanhahko nainen. Hänellä on selässä teline semmoinen, joilla rakennuspaikoilla kannetaan tiiliä muurareille. Nämä on isoja arinatiilejä. Kantaja ei pysähdy, ei väistä, vastaa kyllä hyvänpäivän toivotukseen, mutta ei nosta silmiään maasta, johon ne kiinnittää ikäänkuin saadakseen siitä apua nousulle, koettaen katseellaankin vetää itseään eteenpäin.

Olin poiminut alppirusuja tiepuolesta ja aikonut kiinnittää niistä töyhdon lakkiini, sitaista toisen sauvani päähän. Jäivät sitomatta.

Tuli kolmas kuormankantaja, vanha mies, harmaatukkainen, laiha, sääret pitkät, jotka astuessa eivät koskaan oijenneet. Hänellä oli selässään rautakamiini. Poskilla sairaaloinen, sammuva puna.

He kiipesivät viimeisillä voimillaan sinne ylös—»työn orjat». Pitkästä ajasta, oikeastaan ehkä vasta ensi kerran elämässäni, ymmärsin täysin tuon sanan sisällön, ymmärsin sen katkeran, kiroavan soinnunkin, millä sen lausuvat ne, jotka tuntevat sen merkityksen.

Välähti eteeni kauan sitten himmennyt näky oulunsoutajasta, yläpuolella Pyhän, kiskomassa paltamotaan kuohusta ylös, selkä köyryssä, niska vääränä, vääränä vielä sittenkin, kun oli saanut venheensä suvantoon ja heittänyt vetonuoransa rannalle, vääränä lapsuudesta asti—minä silloin toisen venheen pohjassa olkien päällä selkä kenossa viiletellen ohi.

Katsahdin taakseni ylös kantajien jälkeen. Heitä tuskin enää erottikaan vuoresta. He olivat painuneet siihen, hävinneet itse harmaina sen harmaaseen syliin. Mutta ylhäällä erottautui tarkkapiirteisesti matkailijamaja häikäisevien lumien keskestä, harjallaan liehuva riemuista lippu.

Tultiin metsävyöhykkeeseen, suureen ihanaan puistoon vuoren etelänpuoleisella rinteellä, johon päivä yhä lämpimämmin paistoi. Mukava, leveä eikä enää niin jyrkkä tie. Alppipuro hypellen kiveltä kivelle, yhtäsuuntaisesti tien kanssa. Tuolla se kääntyy loikatakseen polun poikki, ja siellä on myös sileä, hokutteleva nurmikko, levähtääksemme sopiva... Miksi ajatella muuta kuin omaa hauskuuttaan, kun on kerran sitä varten liikkeellä. Minulla *on* oikeus ja minulla *täytyy olla* oikeus juhlia ja iloita minkään saamatta sitä häiritä! Mitä minuun kuuluvat vieraiden maiden köyhät ja uupuneet ja kurjat? Enhän minä kuitenkaan voi heidän asemaansa parantaa. Ja kai he saavat työstään riittävän toimeentulonsa, koska sitä harjoittavat. Ja aina minä alppimatkoillani, kun uupuneita kantajia lepäsi tiepuolella, heidät tällä tavalla torjuin... No niin, me istumme siis tähän nurmelle ja avaamme reppumme ja otamme esiin päivällisemme ja ryyppäämme purosta vettä ja luomme vielä viimeisen silmäyksen avaruuksien ihanuuteen...

Tiellä on poikkiteloin edessämme jokin pitkä musta esine. Olemme siihen vähällä kompastua. Se on rautaa. Se on ratakisko, matkalla uudisrakennukseen kai sekin, kattovasaksi tai semmoiseksi. Vähän matkaa tiestä hiukan alempana on maassa pitkällään mies, jota emme ensin olleet huomanneetkaan. Hän makaa hervotonna, kivi pään tukena. Huulilta pisartelea verta, suun alla on nenäliina ja siinä on punaisia pilkkuja, mutta hän ei enää jaksa viedä sitä suulleen; veri saa tippua maahan.

Se on siis tuokin, rautainen kattovasa, kannettava sinne ihmisen selässä kolmentuhannen korkeuteen, kannattamaan kattoa suojaksi kaikkien, jotka tahtovat siellä, minne ei mikään juhta pääse nousemaan, nauttia kaikkia kulttuurin mukavuuksia.

Mies ei liikahda, ei näytä meitä näkevän eikä kuulevan. Mutta kuitenkin hän syyttää minua jostakin, enkä minä yritäkään puolustautua, en edes itsenikään edessä. Minua hävettää ja minun sydämeeni koskee. En voi pysähtyä puron viereen nurmikolle, en heittää katseeni ihastunutta hyvästiä sinivalkoisille huipuille. Silmäkalvon pohjaan on lähtemättömäksi kaihiksi tarttunut kuva ratakiskon vieressä makaavasta miehestä, jonka huulilta itkee hänen rasiuksensa veri. Vuoristostakin, yläpuolelta pilvien, jossa kuvailin kaiken olevan oikeutta, sopusointua ja rauhaa, täytyi minun siis viimeisenä vaikutuksena viedä muistutus elämän iankaikkisesti sovittamattomista ristiriidoista, toisten orjuutuksesta toisten iloksi—jotka ristiriidat olivat olemassa jo silloin, kun pyramiidit tehtiin, joista voisivat puhua kivet kaikissa kirkoissa ja taiteen temppeleissä ja joita ilman ei näytä saatavan kohoamaan kaikkein vaatimattominta matkailijamajaakaan.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MINKÄ MITÄKIN TYROLISTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in

the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the

requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.